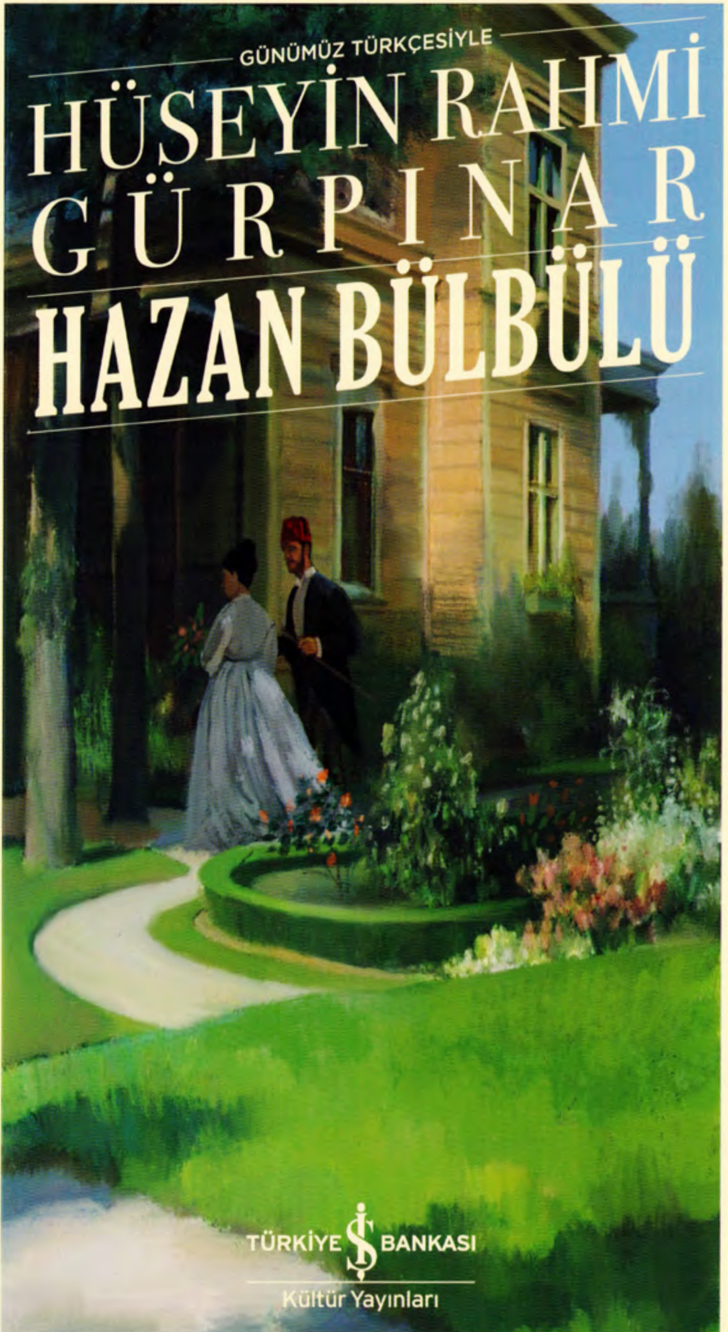
TÜRK EDEBİYATI KLASİKLERİ - 27

TÜRK EDEBİYATI

HÜSEYİN RAHMİ GÜRPINAR
HAZAN BÜLBÜLÜ

UYARLAMAYA KAYNAK ALINAN ÖZGÜN ESER
KÜTÜPHANE-İ ASKERİ / İBRAHİM HİLMİ, İSTANBUL
1332 [1916]

Sertifika No: 40077

EDİTÖR
ALİ ALKAN İNAL

GÖRSEL YÖNETMEN
BİROL BAYRAM

GRAFİK TASARIM UYGULAMA
TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI

I. BASIM: OCAK 2020, İSTANBUL

ISBN 978-625-7999-17-5

BASKI
SENA OFSET
MALTEPE MAH. LİTROS YOLU SOK. NO: 2/4 İÇ KAPI NO:4NB9
ZEYTİNBURNU İSTANBUL
(0212) 613 38 46
Sertifika No: 45030

TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI
İSTİKLAL CADDESİ, MEŞELİK SOKAK NO: 2/4 BEYOĞLU 34433 İSTANBUL
Tel. (0212) 252 39 91
Faks (0212) 252 39 95
www.iskultur.com.tr

GÜNÜMÜZ TÜRKÇESİNE UYARLAYAN: MEHMET KANAR

1954 yılında Konya'da doğdu. İlköğrenimini doğduğu şehirde, orta ve yükseköğrenimini İstanbul'da tamamladı. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'nde Şarkiyat ve Türkoloji eğitimi aldıktan sonra mezun olduğu bölümde asistan, doçent ve profesör oldu. Fars Dili ve Edebiyatı alanındaki çalışmaları dolayısıyla İran Cumhurbaşkanlığınca "Yılın Araştırmacısı" seçildi. Emekliye ayrıldığı 2007 yılından beri Yeditepe Üniversitesi'nde görev yapmaktadır. Kanar sözlük, gramer, tenkitli metin neşri, çeviri, sadeleştirme, öyküleştirme, dil öğrenim seti çalışmaları yürütmektedir.

TÜRK EDEBİYATI KLASİKLERİ - 27

Oyun

hazan bülbülü

HÜSEYİN RAHMİ GÜRPINAR

Günümüz Türkçesine Uyarlayan: Mehmet Kanar

TÜRKİYE İŞ BANKASI
Kültür Yayınları

Sunuş

Hüseyin Rahmi *Hazan Bülbülü* adlı tiyatro eserini 1914 yılında yazar, *İkdam* gazetesinde tefrika edildikten sonra 1916 yılında Kütüphane-i Askeri sahibi İbrahim Hilmi tarafından İkdam matbaasında basılır. Eser yayına hazırlanırken bu nüsha esas alınmıştır.

Hüseyin Rahmi eserinin başına bir önsöz koymayı gerekli görmüş, burada ülkedeki tiyatro anlayışı, seyirci kalitesi, oyuncular ve eleştirmenler hakkında düşüncelerini açıklamıştır. Öte yandan eserinin bir piyesten ziyade roman gözüyle okunmasını tavsiye etmiş, gerekçelerini belirtmiştir.

Kahramanların dili eğitim durumlarına göre farklılık gösterir. Refi Efendi ile İhsan Bey'in konuşmalarında Farsça tamlamalara, bugün eskimiş, unutulmuş olan kelimelere çok rastlanırken, diğerlerinin dili anlaşılabilir düzeydedir.

Eserin daha iyi anlaşılabilmesi için üslubun bozulmamasına özen gösterilerek sadeleştirilme yöntemine başvurulmuş, gerekli yerlerde notlandırmaya gidilmiştir.

Bu çalışmanın yararlı olmasını dilerim.

Prof. Dr. Mehmet Kanar
6 Eylül 2019, Bakırköy

Önsöz

Memleketimizde henüz "tiyatro" sanatı adına hak sahibi olacak bir kumpanya oluşamadı. Çünkü bu büyük sanatın da eğitim kurumu vardır. Hudayinabit[1] mantar gibi temsilci yetişemez. Bizim sefil sahnelerimizin üzerinde en basit cümlelerde bile ifade âcizliğiyle sıçrayan, haykıran, didinen maharetsiz, liyakatsiz, hatta çoğu temel eğitime yabancı birtakım zavallılara –birkaçı istisna edilmek üzere– sanatkâr denemez. Kabahatleri yoktur, bunları ayıplamıyorum. Tiyatro muhiti nedir anlayamamış, bunun fikir ve medeniyet terbiyesine etki derecesini takdirden daima uzak kalmış. Sanat rağbetle dengelenir. Her şeyde ilerleme ahalinin aşkı, şevki, ciddiyet isteğiyle, iyiyi kötüden ayırt etme gücüyle gerçekleşir. Cahilce bir cömertlikle tiyatro adını verdiğimiz o yığıntı mahallerimizde ne zaman bulunsam, halkın ıslık çalınacak yerde alkış şakırtısıyla ortalığı sarstığını görerek ağlamaklı olurum. Evet, itiraf etmeli ki bu halk işte ancak o derecede artistler yetiştirebilir. İsimleri, eserleri bütün medeniyet dünyasında dolaşan Eriyolar,[2] Briyolar,[3] Kapular,[4] Döneyler,[5] Hanri Bataylar[6] henüz bizim için bilinmez şeylerdendir.

---

1 Kendiliğinden yetişen.
2 Paul Hervieu (1857-1915) Fransız roman ve piyes yazarı.
3 Eugène Brieux (1858-1932) Fransız piyes yazarı.
4 Alfred Capus (1858-1922) Fransız gazeteci ve piyes yazarı.
5 Maurice Donnay (1859-1945) Fransız şair ve piyes yazarı.
6 Henry Bataille (1872-1922) Fransız şair ve piyes yazarı.

Gazetelerimizin her gün yayımladığı tiyatro ilanlarına bakınız. “Çifte Gelinler”, “Budala Âşık”, “Kurnaz Yazıcı” gibi isimler görürsünüz. Bunların yazarları kimdir? Masaya yatırılması gereken hangi yaralarımız sanat eleştirisinin ince, etkili, ibret verici temsilleriyle uyanış gözlerinin önüne seriliyor? Ne oynayanlar, ne seyredenler asla bu kaygıda değildirler. Oyunculardan bağırmak, tepinmek, bazen maalesef arsızlanmak; ahaliden el çırpmak. Bizde temsil üstünlüğü ve tiyatro zevki işte bundan ibaret. Tiyatro denince çoğunlukla gözler önünde birtakım adi şeylerden, daha doğrusu zevzekliklerden, maskaralıklardan başka bir şey canlanamadığı için bu sanatı hakir ve hor görmek toplumsal hastalığıyla böyle malul kalmışız. Biz onu yükseltemiyoruz ki onun büyüleyici ikaz parıltıları bizi diriltebilsin.

Piyese dönüştürülen bedbaht *Mürebbiye*'min sahneler üzerinde defalarca uğradığı temsil âcizliği ve içine karıştırılan tuluat saçmalıkları beni pek ümitsiz bıraktı. Bu *Hazan Bülbülü*'nü o yolda bir oyun zilleti felaketinden kurtarmak için, bunu sahnece olacak sanat tertibatını pek dikkate almayarak, ancak bir roman gibi okunmak düşüncesiyle yazdım. Dolayısıyla uzun konuşmalardan çekinmedim. Çok defa sahnenin iki kişiyle boş gibi kalmasına ehemmiyet vermedim. Bu hakikati kendim söyledikten sonra bunu tekrar için artık kimsenin yorulmasına hacet kalmaz zannederim. Boş konuşmayı üstünlük vesilesi bilen inatçı eleştirmenleri susturmaya uğraşmanın nafile bir çaba olduğunu son tecrübelerimle öğrendim. Dilin kemiği olmadığı gibi selim bir vicdanın doğruluğuna tabi olamayan garazkâr kalemler de doğru olsun olmasın, her konuda söz karalayabilirler. Dünyada kusursuz iş olmaz. O iddiada değilim. İyi niyete, eleştiri sanatına dayanmayan zırvaların zilleti daima çıktığı yerlere döner.

Heybeliada, 14 Ocak 1914

Kişiler

REFİ EFENDİ	Zengin bir ihtiyar
AYŞE KADIN SELİME ANİKA	} Hizmetçiler
BİR KILAVUZ KADIN	
NAİME HANIM	Refi Efendi'nin ölmüş karısından olan kızı
İHSAN BEY	Naime Hanım'ın kocası
ŞAHENDE HANIM	Bir genç kız, sonra Refi Efendi'nin karısı
NURİ BEY	Şahende Hanım'ın kızlık zamanındaki sevgilisi
AKİF EFENDİ	Şahende Hanım'ın dayısı
NEDİME HANIM	Akif Efendi'nin karısı
ARİFE HANIM	Mesleği kuşkulu bir komşu kadın
MESTAN AĞA	Bir kız çocuğuyla bostana gelen bir yabancı

Aşçı, bağcı, arabacı, hizmetkâr

Birinci Perde

Sahne ortadan ikiye ayrılmış. Sağ kısım düzgünce bir oda, cepheye gelen duvara bitişik bir karyola, yanında küçük bir dolap, üstünde bir sürahi, bardak, birkaç ilaç şişesi, kutular, çıngırak düğmesi. Karşı tarafta bir kanepe, birkaç koltuk, orta yerde üzeri örtülü ufak bir masa. Bölmenin öbür tarafında bir konsol ayna, bir iki sandalye, ortada her iki tarafa geçilir bir kapı.

Birinci Sahne

REFİ EFENDİ, AYŞE KADIN
(*Refi Efendi gecelik elbise ve takkesiyle yatağa yatmış, yorganı üzerine çekmiş görünüyor*)

AYŞE KADIN
(*Koyu düzgün ve allık sürmüş, şakağına bir çiçek takmış, bir ince başörtüsüyle yan taraftan boş bölmeye girer. Ayaklarının uçlarına basa basa yürüyerek*) Aman bakayım... İhtiyarcığım ne yapıyor? Zavallı pinponum.[1] Bir hafta evveli turp gibiydi. Birdenbire hastalandı. Bir şey değil, paçavra hastalığıymış.[2] Hekim merak etmeyiniz, geçer diyor. (*Kapıya yürür. Gözünü anahtar deliğine uydurarak*) Mışıl mışıl uyuyor. Uyusun da büyüsün. (*Gözünü delikten çekerek*) İhtiyardır ama değme gençlere değişmem. O ne zampara

1 Pinpon: (argo) Çok yaşlı, çökmüş kimse.
2 Grip.

eskisidir o! Hastalanmazdan evvel, geçenlerde havlu verirken elimi sıktı. Arada sırada insana şöyle göz ucuyla manalı bir bakışı vardır. Benim için gönlünden bir şeyler geçiriyor. Anlıyorum. Fakat ötekilere çaktırmaya gelmez, sonra beni hasetlerinden çiğ çiğ yerler.

REFİ EFENDİ

(*Ağır ağır kalkıp döşeği içinde oturarak*) Tevekkeli bu dünyaya amansız devran dememişler. Durmuyor. Dönüyor, dönüyor ama bakınız insanı da ne hale koyuyor. Hiçbir anında sebat yok. Gençken çok aldandım. O kararsız cilvelerinin lüzumsuzluğunu şimdi anlıyorum. (*Bekleyiş ve öksürük. Başını yastığa dayar*)

AYŞE KADIN

(*Kulağını kapıya vererek*) Ay kalktı! İşte mırıl mırıl söyleniyor. Bu zavallı adamın bir derdi var ama bir türlü anlayamıyorum. Bu kadar ihtiyar olmasa hemen hemen birisine gönül çekiyor deyivereceğim. İnsan ihtiyarlasa da gönlü kocamazmış derler. "İhtiyar olsam da gönlüm tazedir"[1] şarkısı yok mu? İşte bu da o ihtiyarlardan. Kimi seviyor acaba? Allah'ın bildiğini kuldan ne saklayayım? Tavırlarına, göz süzüşlerine bakıyorum da beni seviyor zannediyorum. Şu adamın gönlündeki sırları da anlayabilsem başka bir şeycik istemem.

İkinci Sahne

EVVELKİLER, SELİME, SONRA ANİKA

SELİME

(*Neredeyse aynı kılıkta içeri girerek*) Kimin sırlarını anlayacaksın kuzum? Bizim efendinin mi? Ayşe pek saygısız bir kadın oldun. Ne zaman seni burada gör-

---

1 Güftesi Mekki Bey, bestesi Şeyh Ethem Efendi'ye ait nihavent aksak şarkı. İnfiâlim tâli'-i nâsâzedir / İnkisarım çerh-i bî-enbâzedir / Yâr elinden çektiğim hamyâzedir / İhtiyar olsam da gönlüm tazedir.

sem ya gözünü anahtar deliğinde ya kulağını kapıda buluyorum. Ayıp değil mi? Bir insan efendisinin sırlarını anlamaya uğraşır mı?

AYŞE KADIN

Ay sen nereden geldin başıma kel kâhya? Kapıdan ben çekileyim de sen dinle değil mi? Efendiyi başkası dinlerse ayıp, Selime Hanım dinlerse değil. Halka verir talkını, kendi yutar salkımı.

ANİKA

(*Saçlarını tepesine kabartmış, önünde gayet süslü bir prostela*[1] *ile koşa koşa içeri girerek*) Bu iki kadın da aralarında efendiyi bir türlü paylaşamazlar.

AYŞE KADIN

(*Kahkahayla*) Al sana bir ortak daha. Aman kakanoz[2] koş, geç kaldın! Efendi ne benim, ne Selime'nin... (*Eliyle göstererek*) İşte bu matmazel cenaplarının.

SELİME

Susun... Susun... Dinleyelim. İşte efendi söyleniyor. (*Hepsi kulaklarını kapıya verir*)

REFİ EFENDİ

İnsan maşa kadar bir boyda doğuyor. Yavaş yavaş büyüyor.

ANİKA

Ne dedi anladınız mı?

AYŞE KADIN

Maşayı insan doğurur diyor.

SELİME

Aaa bunak! Sayıklıyor galiba.

REFİ EFENDİ

Bir çiçek gibi açılıyor. Şundan bundan birer zevk alayım derken soluyor, harap oluyor.

AYŞE KADIN

Yine bugün hekimi çağırtmalı. İhtiyarcağız sayıklıyor. Nöbeti fazla. "Çiçek açılır, tabak olur" diyor. "Eskiler alayım" diyor. Saçmalıyor.

---

1 (Rum.) Önlük.

2 Kupkuru, çirkin ve yaşlı kimse.

REFİ EFENDİ

Ömür denilen şey sürekli değişimden ibaret. İhtiyarlık bir kere insanın yakasına çökerse artık geçmiş ola. Sen gayrı istediğin kadar saçını sakalını boya, doğum tarihinden sekiz on seneyi düşürmeye uğraş. (*Bekleyiş ve öksürük*) Ele baston almayınca bel doğrulmaz. Gözlüksüz bir şey seçilmez. İlaçsız, karbonatsız yenilip içilmez. Artık her uzvunuz güçten düşer. Onları görevini yapmaya davet için uyarıcılar, yardımcılar lazım gelir. Evvelden hazdan sayılan şeyler artık adeta birer zahmet, birer yorgunluk, birer hastalık şeklini alır. İştahı açmaya uğraşmalı. Sonra hazma çabalamalı. Uyumaya çalışmalı. Hayat mücadelelerinin en müthişi gençlikte değil, asıl işte ihtiyarlıkta başlıyor.

AYŞE KADIN

Ne diyor? Ne diyor?

ANİKA

Ne diyorsa diyor. Efendinizin her dediğini anlamaya uğraşmak sizin için ayıp değil mi?

SELİME

Ay yellozun çalımına bak! Deminden efendi ne diyor diye o bize soruyordu. O sorarsa olmuyor da biz sorarsak ayıp oluyor. O nedir öyle İcadiye Tepesi gibi saçlarını kabartmışsın? Daha dün geldin, bu evde hanım olmaya kalktın. Gönlünden neler geçiriyorsun bilmem ki?

ANİKA

Ne geçireceğim? Hiç. Allah kuru iftiradan saklasın.

SELİME

Aman mıymıntı! Sen onu eski pabuçlarıma anlat. Senin gönlünden esen rüzgârı ben çoktan keşfettim.

ANİKA

Ben de senin kalbinde patlayan borayı çoktan anladım. Hepsini biliyorum.

SELİME

(*Anika'ya doğru yaklaşarak*) Ne biliyorsun? Söyle bakalım.

ANİKA

Efendiye varmak istiyorsun.

SELİME

Hah hah hay, o senin gönlündeki ayol. "Âlemi nasıl bilirsin, kendin gibi" demişler. Kokona hanım gönlümdeki şu sırrı nasıl anladın bakalım?

ANİKA

Nuruosmaniye'deki hocalara gidip büyü yaptırttığından.

SELİME

(*Haykırarak*) Kuru iftira diye işte buna derler!

ANİKA

İftira mı? Üfürükçülere yazdırttığın o kâğıt parçalarını ıslatıp ıslatıp suyunu hasta adamcağıza içirmedin mi? Bu yazılı parçacıkları pencereden bahçeye attığın zaman ben gidip birer birer toplardım. İşte hâlâ para çantamın içinde duruyor. (*Cebinden çantasını çıkarıp bir kâğıt parçası göstererek*) İşte! İşte! Daha bazılarının yazıları bütün bütün silinmemiş.

SELİME

(*Bozularak*) Ya! Acayip! Demek ki bu evin içine seni casus tayin etmişler. Herkesin peşinden gezip ne yaptığını tahkik et demişler. Sen eski devirdeki zaptiye nazırlarının konaklarında hizmetçilik ettin miydi? Lakin emin ol ki acemi, şaşkın bir casussun. Efendiye içirdiğim o kâğıtlı sular hastalığından şifa bulması içindi.

ANİKA

Efendinin haberi olaydı, o suları içer miydi bakalım?

SELİME

Orası senin ne vazifen?

ANİKA

Niçin? Ben de o efendinin ekmeğini yiyorum. Parasını alıyorum. Sayesinde yaşıyorum.

AYŞE KADIN

(*Karşıdan*) Aman Yarabbi, evin içinde neler oluyormuş da benim haberim yok. Hiç hasta adama nasıl mürekkeple yazıldığı belli olmayan kâğıtların suyu içirilir mi? Tevekkeli değil, geçen akşam zavallı adamcağız öğüre öğüre bir hal oldu.

SELİME

(*Öfkeyle Ayşe Kadın'a dönüp*) Hele sen sus Ayşe! Senin de ne mal olduğunu herkesten âlâ bilirim. Büyücülere yazdırıp da efendinin gecelik takkesinin tepe kapağının iki katı arasına diktiğin ufacık muşambalı muskayı oradan ben kendi elimle söküp çıkardım. Muradının ne olduğunu biliyorum. Ayşe, efendiye varmak istiyorsun ama böyle yedi bin kuruş aylıklı, hatırlı, şanlı, kelli felli bir efendiyi sana kolayca kaptırmazlar.

AYŞE KADIN

Bana kaptırmazlarsa sana hiç yutturmazlar, avcunu yala!

SELİME

Ayşe sus. Ben senin daha çok ipliğini pazara çıkarırım. Ben şu kokona hanımın meramını anlamak istiyorum. Hoş onunki de bizimkinden başka türlü değil. Değil ama o bizden daha kurnazca hareket ediyor. Suda ezdiğim kâğıtları benim Nuruosmaniye'deki hocalardan aldığımı nereden biliyor? Demek ki oralara kendi de gidiyor.

ANİKA

Ben öyle büyü müyü bilmem. Efendinin canı kimi isterse onu alır.

SELİME

Ya öyledir de bizim arkamızı neye kolluyorsun? Ne yaptığımızı ne gözetliyorsun?

ANİKA

Dedim ya, efendinin ekmeğini yiyorum. Zavallı ihtiyara bir fenalık yapmayınız diye dikkat ediyorum.

SELİME

Kız biz efendiye ne fenalık ederiz? Musibetin zoruna bak.

ANİKA

Her türlüsünü...

SELİME

Anika, Anika, otur oturduğun yerde. Ben iki elimi adamın ağzına sokarsam şöyle pas gibi ayırıveririm! Anladın mı? Lafını bil de söyle.

ANİKA

Yavaş gel kuzum. Benim ağzım eski salaşpur[1] değil.

AYŞE KADIN

Şuna soralım bakalım. Bizim efendiye yapacağımız fenalık neymiş?

ANİKA

Ne yapacağınızı kalbiniz biliyor ya. Bana ne soracaksınız?

AYŞE KADIN

Haçının, putunun başı için söyle, ne yapacakmışız? Bunu anlayamazsam, bundan sonra ben meraktan bir yerde duramam.

ANİKA

Zaten sizin içinize felfelek taşı kaçmış.[2] Bir yerde durup oturabiliyor musunuz? Siz bu ihtiyar efendinin ak sakalını, buruşuk yüzünü sevmiyorsunuz ya! Sizin istediğiniz başka.

AYŞE KADIN

Neymiş? Çabuk söyle bakalım. Malını mı seviyoruz? Parasını mı çalacağız?

ANİKA

Efendi vefat ettiği vakit evli olursa, karısına üç bin kuruş aylık bağlanacakmış. Bunu geçen gün hesaplıyordunuz. Efendiye varınız. O da çabuk taklağı atsın, paralara konunuz. İşte maksat bu.

---

1 Bir tür ince dokunmuş astar bezi.

2 Kuşkuya düşerek tedirgin olmak, pirelenmek.

SELİME

Aman ben de bir laf söyleyecek zannettim. Böyle kuru dırıltılarla efendiyi elimizden kapamazsın. Yağma yok. Bu kelepiri sana yutturmayız.

REFİ EFENDİ

(*Başını yastıktan kaldırarak*) Evet, yaş ilerleyince hayatın her şekli değişiyor. Yemeğin cinsi ve miktarı, uykunun zamanı, eğlencenin çeşidi değişiyor, eşin çeşnisi bozuluyor. Hâsılı her şeyin cereyan tarzı başka suret alıyor. Beden salgılarından bazı lüzumluları azalıyor. İdrar gibi lüzumsuzları çoğalıyor. Evet, hayatın en büyük zevklerinden sayılan bazıları da hemen hemen sıfıra iniyor. (*Bekleyiş, öksürük*)

SELİME

Durunuz, durunuz. Efendi uyandı. Yine söyleniyor.

(*Birbirini iterek üçü birden kulaklarını kapıya yapıştırır*)

AYŞE KADIN

Efendinin ördeği nerede?

SELİME

Karyolasının altında. Ne yapacaksın?

AYŞE KADIN

İdrarım çoğaldı diyor da... (*Anika'yı iterek*) Maksadın efendiye varmak değil de ya niçin böyle sakız gibi kapıya yapışıyorsun? Çekil biraz da biz dinleyelim.

REFİ EFENDİ

İşte bu mahrumiyet beni bitiriyor. En çok kötü tesir edeni bu. Horoz ölür de gözü çöplükte kalırmış derler. Bu dünyada güzel kadına doyamadım. Galiba doyamadan da gideceğim. (*Öksürük*)

SELİME

Ne dedi? Anladınız mı?

AYŞE KADIN

Güzel kadın dedi. Benim için söylüyor galiba.

SELİME

Hah hah hay, aç tavuk kendini arpa ambarında zannedermiş.

AYŞE KADIN

(*Kapıdan kulağını çekip Selime'ye alaylı alaylı bir temenna ederek*) Allah ömrünüze bin bereket versin. Güzel kadın diye benim için değil, senin için söylüyor yosmam. Efendiye kendimi beğendireceğim diye suratını paskala[1] çevirmişsin. Hiç senin gibi bir güzel dururken efendi beni beğenir mi?

SELİME

Ay, ay... Aman ay, gülecek halim yok. Ayşe bir kere aynanın önüne gidip de suratına baksana. Süslenmeye uğraştıkça şebeleye[2] dönmüşsün. O kaşındaki kazan kulpu rastıklar nedir? Efendi zevk sahibi bir adamdır. O kaşları beğenir mi hiç? Kadına değil, adeta soytarıya benzemişsin.

AYŞE KADIN

İnsan insanın aynasıdır derler. Gelsinler de soytarıya hangimiz benzemiş, Allah için söylesinler.

ANİKA

Doğrusunu isterseniz ikiniz de birbirinizden maskara olmuşsunuz.

SELİME İLE AYŞE

Sensin maskara! El gün kepazesi! Saçlarını Nemrut Dağı gibi tepene neye kabartmışsın?

ANİKA

Şimdi moda böyle.

SELİME

Hizmetçi kısmına moda yaraşır mı hiç? Bu evin içinde bir hanım olaydı, bak seni efendinin karşısında böyle gezdirir miydi?

ANİKA

Bu kapıda hepimiz hizmetçiyiz. Size yaraşıyor da bana niçin yaraşmıyormuş? Bu hanede hanım yoksa, işte sizin gibi hanım taslakları var ya. İşte onun yerine siz her şeye karışıyorsunuz. Hem öyle nafile telaş

---

1 Soytarı.
2 Maskara.

etmeyiniz. Efendi güzel kadın dediyse ne senin için söyledi, ne de Ayşe kadın için.

SELİME

Oh iki gözüm kokoroz,[1] senin için söyledi değil mi?

REFİ EFENDİ

Gençlik... Bu da bir rüya. Rüyaların en süslüsü, en şaşaalısı, en emel süsleyicisi. Hayat boyunca ancak bir kere görülebildiği için en aldatıcı olanı. Of, gençlik dönüşü imkânsız olan hayat bölgelerinin uzaklık sisleri içine gömülmüş, her an bizden kaçan bir varlığımız. Yoklukla varlık kelimelerinde anlam farkı arayan mantıkçıların, terminolojistlerin bu iddialarına ben şimdi gülüyorum. İşte ben mevcudum. Fakat mevcudiyetimin geçmiş kısımları yok olmuş, yalnız beyin hücrelerimde bıraktığı her an uçmaya meyilli bir zaaf eseri. Şimdi beni ağlatan, hem ruh okşayıcı hem gönül yakıcı, tatlı, acı bir hatıradan başka beni geçmiş hayatıma bağlayan bir vasıta yok. Demek ki ömrümüz bir masuradan boşanıp diğerine sarılan, uçları meçhul bir yaratılış ipliğidir. Demek ki ömrümüz her saniye ölüyor da haberimiz yok. Biz yalnız bu ölüm parçalarının toplanmasını bekliyoruz. (*Durarak sağına soluna mahzun mahzun bakınır, öksürür*) Şimdi bulunduğum yaşın ağır yükü altından silkinip hayatımın kırk sene evvelki aydınlık ufuklarına doğru şevk kanatlarını hareket ettirebilmek için düşüncemde bile cüret, cesaret daha doğrusu kuvvet kalmamış. Bana bir filozof dostum "Yaşlıları gençleştirmek için bir iki vasıta, daha doğrusu hayat mucizesi vardır. Bunların en etkilisi... (*Etrafına bakınıp elini ağzının üzerine getirerek yavaşça*) Evet, en etkilisi "genç kadındır" dedi. Genç kadın... (*Etrafına korka korka göz gezdirerek yavaşça*) Genç kadın... (*Yorularak yastığına dayanır*)

---

1 Çirkin kimse.

SELİME

Ne dedi? Anlayabildiniz mi? Sanki birinin kulağına fısıldar gibi yavaş söylüyor. Bu zavallı ihtiyarın büyük bir derdi var ama biz anlayamıyoruz.

AYŞE KADIN

Benim kulaklarım alıştı. Onun en yavaş fısıltılarını anlayabiliyorum. Genç kadın diyor, genç. Geçen gün yine böyle genç kadın diye sayıklayıp duruyordu.

SELİME

Şu döşeğe yatalı bu zavallı adamın bizden başka kadın yüzü gördüğü var mı? Acaba içinden hangimizi geçiriyor?

AYŞE KADIN

Haydi bakalım bunun için de aramızda bir kavga çıkaralım. Ben daha yirmi altısına gelmedim.

SELİME

Daha neler? Geçen gün imam senin nüfus kâğıdını okurken yaşını hesaplamış, otuz beş dedi.

AYŞE KADIN

Dilin tutulsun! Karı yavaş söyle. Belki efendinin kulağına gidiverir de sahi zanneder. İmam on beş demiş olsa bile sen hemen hasedinden otuz beşe çıkartırsın. Bilmez miyim seni kıskanç karı!

ANİKA

(*Bir kahkaha salıvererek*) Yok, yok. Ayşe Hanım on beş değil, daha dokuz yaşındasın. Aman bebeciğim.

AYŞE KADIN

Bu evde matmazel Anika varken gencim, güzelim demek kimin ne haddine, içimizde en güzelimiz, en körpemiz o.

ANİKA

Tuhaf söylüyorsun. Burada en genci ben değilim de ya sen misin? Benim nüfus kâğıdımda yazıyor, daha yirmi beşine girmedim.

SELİME

Hay aman, matmazel daha yirmi beşinde yokmuş! Daha küçül... Ayol daha küçül de seni elinden tutup

mektebe götüreyim. Şuradaki kilise mektebine başlatayım.

REFİ EFENDİ

(*Gözlerini açar, başını yastıktan kaldırır*) Genç kadın ihtiyarlığın en büyük devası, en etkili iksiriymiş. Bu doğru mu acaba? Yoksa genç kadın bir ihtiyarı derleyip toplayarak öbür dünyaya göndermek için en hızlı bir vasıta mıdır? Geçmişte kalan hayatım içindeki bu genç kadın çehrelerinden bir tanesi kalbimde halen yaşar. Kırk beş senelik muhabbet semamda batmayan bir güneş gibi hâlâ şaşaayla gönlüme karşı nur saçar. Nezihe ismini telaffuz edince şu hasta anımda bile damarlarımda bir hareket, kalbimde tatlı bir çarpıntı peyda oluyor. Bazı kötümser filozoflar gerçek mutluluğu, hayatın zevklerini külliyen inkâra kalkışır. Aşk tadının ne olduğunu ben senin kollarının arasında hissettim. O cana can katan neşeyi tattım. İşte hâlâ onun şevk kalıntısıyla yaşıyorum. Evet, itiraf ederim. Gelip geçiveren bir mutluluk, kısa bir zevk... İşte bakın, şu elemli zamanımda bir dakika hatırlamak bana yine koca bir saadet dünyası bağışlıyor. Nurdan yaratılmış sanılan o saf alnının altını süsleyen o yay gibi ince samur kaşların, sık uzun kirpiklerin himayesi altında baygın duran o ela gözlerin... Evet, işte dağınık kumral saçlarınla çerçevelenen sanatkârane çehren tamamıyla gözümün önüne geldi. Ruh gözümle bu aldatıcı hayali saatlerce seyre doyamam. Bu hayal en etkili iksirlerden daha fazla bana şifa verir. (*Hasta, gözlerini kapar, yastığa dayanır*)

AYŞE KADIN

İşittiniz mi? Samur kaşlı, kumral saçlı kadını severim diyor. (*Aynanın önüne koşar. Eliyle saçlarını düzelterek*) İçinizde benden başka samur kaşlı, kumral saçlı kim var?

SELİME İLE ANİKA

(*İkisi birden aynaya koşarak bir ağızdan*) Vay samur kaşlı, kumral saçlı hanım vay!

AYŞE KADIN

Artık hasedinizden ne diyeceğinizi bilemiyorsunuz. Selime'nin kaşları kelek külek. Ona kaşı var bile denmez. (*Anika'ya hitaben*) Seninkiler de sarı çıyana benziyor. Doğru doğru dosdoğru, efendi içinizden beni tarif ediyor ama itiraf etmek bir türlü işinize gelmiyor.

REFİ EFENDİ

Nezihe'yle birbirimizi tanıdığımız vakit ikimiz de evliydik. Hayatımızı zehirleyen taraf bu oldu. Onun kocası kıskanç, hırçın bir adamdı. Benim karım da pek asabi ve titizdi. Dünyada tasavvur olunamayacak engel tanımazlığı göze aldık. Geçirmediğimiz tehlike kalmadı. Bu zorluklar muhabbet ateşimizi bütün bütün yelpazeledi. Evet, hâlâ şimdi Nezihe'den bahsedince vücudumda bir zindelik, sesimde bir kuvvet hissediyorum. Nezihe hayatın yaşlılık zilletini görmeden, gençlik şaşaası içinde söndü. Ah o kara gün! Bunu hiç hatırlamak istemem. Karım da bana bir kız evlat bıraktıktan sonra, o da yirmi sene evvel göçtü gitti. Kalbi temizdi, fakat çok hırçındı. Merhumenin bu titizliğini göz önüne getirdikçe doğrusu ikinci evliliğe bir türlü cesaret edemedim. Kızım Naime'yi üvey anaya hırpalatmamak bahanesiyle evlenmedim. Kızımı büyüttüm. Evlendirdim. Kızım kocasıyla şimdi taşrada bulunuyor. Bir saatçik gözümün önünden ayıramazken dört senedir hasret kaldım. Bir buçuk aydan beridir de mektup alamadım. Kocayı bulunca babayı unutuyorlar. Dünyanın hali böyle. Ben meraktan, ayrılık derdinden ölüyorum. Hastalık birdenbire üstüme çöktü. Birkaç hafta evvel ne kadar dinç, adeta genç, ne kadar kuvvetliydim. Bu kısa hastalığı geçirdikten sonra yine eski zindeliğimi kazanabileceğimi doktor bana kesinlikle temin ediyor. (*Öksürük*) Bir şey değil. Enfluança.[1] Fakat insanı yıkıp bitiriyor.

1 Grip.

Evet şimdi böyle hizmetçi kadınların eline kalmış bir hasta bekâr oldum. Hal hatır sormaya gelen arkadaşlarım, dostlarım bana hep birden evlenme tavsiyesinde bulunuyor. Fakat dikkat ediyorum. Her birinin satılık bir metaı var. Evlenme tavsiyesinin peşinden kız salık veriyorlar. "Filan yerde fevkalade bir duvak düşkünü var. Onu size yapıversek pek güzel olur" demekten çekinmiyorlar. Hepsinin nakaratı bu. Sonra el altından bu kadınların hüviyetlerini tahkik ettiriyorum. Hiçbiri talebime uygun gibi değil. En genci kırk beş yaşında. Kart karı siması görecek olduktan sonra benim evdeki hizmetçilerin ne kabahatleri var?

SELİME

(*Kahkahasını engellemek için eliyle ağzını tutup fıkırdar*)

AYŞE KADIN

Kız Selime ne oluyorsun?

SELİME

Ne olacağım, efendi kart karı diye senin simanı tarif ediyor.

AYŞE KADIN

Hay çenen tutulsun! Efendi seni benden, beni senden ayırmadı. Hepimize birden kart karılar dedi. Aman Yarabbi, büyükbabamız yerinde adam. Pinpon kendini ne zannediyor acaba? İhtiyarlıktan beli bükülmüş, gözleri belerekalmış. Ayıptır söylemesi, mendillerini, iç çamaşırlarını yıkarken gönlüm dışına dönecek gibi oluyor. Ayda öyle üç dört bine yutulur şey değil ama ah şu fukaralığı görüyor musun? İnsana her şeye eyvallah dedirtiyor.

SELİME

Haydi artık, çok söylenme. "İhtiyardır ama efendiyi gençlere değişmem" diye her gün söyleyen sen değil misin? Bize kart karılar demekle ne çabuk tu kaka

oluverdi! Şaka söyledim. Kart karı diye sana mı söylüyor? Başkasına mı? Kim bilir? Hastalık hali bu, belki sayıklıyor.

(*Dışardan saat ağır ağır üçü vurur*)

REFİ EFENDİ

İşte saat üçü vurdu. Bugün bana bir kılavuz kadın[1] gelecekti. Bunu da bizim Yusuf Bey tavsiye etti. Hatırını kıramadım. Gelsin dedim. Yoksa bundan sonra evlenmek bana ne kadar uzak. Zaten şu döşeğin içinde canım sıkılıp duruyor. Üç dört söz de o kadınla etmiş olurum. Azıcık derlenip toplanayım. Kadının tam gelme zamanı. (*Zile basar*)

SELİME

(*Telaşla*) Efendi çağırıyor, hangimiz gidecek?

ANİKA

Ben!

AYŞE KADIN

Hayır, ben.

SELİME

Ne sen, ne o. Ben gideceğim. Efendinin hususi işlerine ben bakarım.

AYŞE KADIN

Ay neden? Efendinin hususi işleri neymiş? Anlayamadım.

SELİME

Daha deminden pinpon herif diye adamcağıza demediğini bırakmıyordun.

(*Zil bir daha çalınır*)

ANİKA

Siz kavga ededurunuz. Ben girerim. Zavallıyı bu kadar bekletmek olur mu?

AYŞE KADIN

(*Anika odaya girerken yakasına yapışarak*) Dur! Biz buradayken sen nereye gidiyorsun?

---

1 Evlenme işlerinde aracılık eden kadın.

ANİKA

İçeri.

SELİME

Yağma yok kuzum.

(*Zil bir daha çalınır. Anika içeri dalmak ister. Fakat Ayşe Kadın yine yakasına yapışır. Onlar becelleşirken Selime içeri girer*)

AYŞE KADIN

(*Hasmının yakasını bırakarak*) Gördün mü kurnaz musibeti? Bizi birbirimize tutuşturdu, kendi içeri daldı. O girer de hiç ben durur muyum? (*İçeri girer*)

ANİKA

Onlar girer de ben bekler miyim? (*O da girer*)

Üçüncü Sahne

REFİ EFENDİ, SELİME, AYŞE KADIN, ANİKA

(*Üçü de efendinin karşısına sıralanır*)

REFİ EFENDİ

Bir saattir zile basıyorum. Neredesiniz? Ne tuhaf haliniz var! Gelirseniz üçünüz birden gelir, gelmezseniz hiçbiriniz gelmezsiniz. (*Kendi kendine*) Birbirinden beni kıskanırlar da onun için. Güya bekârım. Fakat hastalığım sağlığım bu karıların kontrolü altındadır. Hele haddini aş da bunlardan birine bir çekirdek fazla iltifat et. O gün akşama kadar birbirini yiyip bitirirler. (*Kadınlara hitaben*) Şu odayı biraz düzeltiniz. Misafir gelecek. Kürkü arkama, terlikleri önüme koyunuz. Biraz kalkıp koltuğa oturayım.

(*Hizmetçilerin üçü birden koşar. Anika efendinin kürkünü arkasına kor. Selime terliklerini giydirir. Ayşe Kadın da koltuğuna girer. Selime derhal öbür koltuğunu yakalar. Anika da efendiyi arkasından tutmak ister*)

REFİ EFENDİ

Bu ne telaş efendim! Bırakınız. Çok şükür, daha kendi kendime yürüyecek kadar dermanım var. Siz insanı zorla hasta, ihtiyar etmek istiyorsunuz.

AYŞE KADIN

İhtiyar mı? Aa o nasıl söz efendim? Kendinize yorduğunuz şeye bakınız.

REFİ EFENDİ

Hay yüze gülücüler, hay yağcılar, hay yalancılar!

AYŞE KADIN

Yağcılığı, yalanı hiçbir vakit kabul etmem.

REFİ EFENDİ

Şimdi bana ihtiyar demezler mi?

AYŞE KADIN

Aman efendim, size ihtiyar demeye kimin dili varır? Bir haftadır rahatsız oldunuz. Yiyip içmediniz. Biraz bozuldunuz. Renginiz kaçtı. İşte o kadar. Muntazaman yemeye başlar, çıkıp hava alırsanız, derhal yanaklarınız yine pembeleşir, gül gül açılır.

REFİ EFENDİ

(*Kendi kendine*) O kadar kuvvetli söylüyor ki yanaklarımın alacağı pembeliğe beni bile imrendiriyor. (*Açıkça*) Ayşe Kadın doğru söyle. Demek ben daha o kadar ihtiyar değilim?

AYŞE KADIN

Sizi temin ederim efendi hazretleri ki... siz bir kadını...

REFİ EFENDİ

(*Telaşla*) Eee, eee, elverir! Sözün öbür tarafını kurcalama. (*Biraz bekleyiş*) Ayşe Kadın, bak Selime'yle Anika senin bu teminatına katılmıyor. Onlar hiçbir şey söylemiyor.

SELİME

(*Telaşla*) Biz daima aramızda sizin erkeklik çağının tam kemalinde bulunduğunuzdan bahsederiz.

REFİ EFENDİ

Bilirim, bilirim, beni aranızda pay edemezsiniz. Sen ne fikirdesin Anika?

ANİKA

Efendim, bana nöbet bırakmıyorlar ki hissiyatımı söyleyeyim. Kulunuzun nazarımda zatıâliniz yirmi yaşındaki bir delikanlıdan daha mükemmelsiniz.

AYŞE İLE SELİME

(*Kendi kendilerine*) Aaa, hiç sıkılmıyor. Utanmayı ekmek peynirle yemiş. Neredeyse "Sana alakam var" diyecek. Kabahat yine bizim efendide. Bu karıya çok yüz vermiş. Efendi efendiliğini, hizmetçi hizmetçiliğini bilmeli.

REFİ EFENDİ

Yalan, gerçek... Neyse beni daha genç bulduğunuzu söylüyorsunuz. Sizden bir şey soracağım. Fikrinizi açık ve doğru söylemenizi rica ederim.

HİZMETÇİLER

(*Üçü birden*) Estağfurullah. Biz sizin hizmetkârınız, kulunuz, cariyeniz değil miyiz? Her emrinizi yerine getirmek vazifemizdir.

REFİ EFENDİ

Evlensem bana ne derler? Uygun olur mu?

HİZMETÇİLER

(*Üçü birden birbirine bakışarak büzülürler. Üçü birden ağır ağır cevap vererek*) Pekâlâ olur efendim.

REFİ EFENDİ

Kimi alayım?

HİZMETÇİLER

(*Hep birden daha fazla büzülüp ellerini ovuştura ovuştura önlerine bakarak*) Gönlünüz kimi isterse onu efendim.

REFİ EFENDİ

Yok, yok. Söyleyiniz. Ben yaşımda bir adam nasıl bir kadın almalıdır? Tarif ediniz.

(*Üçü birden söze başlar, fakat Ayşe Kadın ötekilere galebe ederek*)

AYŞE KADIN

Yirmi altı, yirmi yedi sularında, kaşlı, gözlü, ben

boyda, ben dolgunlukta, lakırdıcı, fıkırdak, çıtır pıtır bir hanım.

SELİME İLE ANİKA

(*Birbirini dürterek*) Aaaaa! Hay saygısız! Bu ne terbiyesizlik! Bu ne yüzsüzlük! Düpedüz karı kendini tarif ediyor.

REFİ EFENDİ

Sen ne dersin Selime? Alacağım hanım nasıl olsun?

SELİME

(*Etrafına bakınarak*) Gönül kimi severse güzel odur efendim. (*Kendi kendine*) Ayşe rumuzuyla kendini anlattı ya! Ben de kendimi öne sürerim. (*Açıkça*) Cariyeniz çağda, cariyeniz sima ve edada bir kadın bilmem zevkiniz midir?

AYŞE İLE ANİKA

Aman Yarabbi, sıkılmasa hemen imamı çağırt da bana nikâh ettiriver diyecek. Tüh, tüh... Yüzsüz!

REFİ EFENDİ

Anika kızım sen ne dersin? Kara kaşlı bir hanım mı alayım?

ANİKA

(*Kırıtarak*) Kulunuz gibi sarışın olursa sizi bahtiyar edebilir sanırım. Şimdi sarı saçlar moda. Saçları siyah olanlar da sarıya boyuyorlar.

AYŞE İLE SELİME

(*Kendi kendilerine*) Zorla efendinin gönlüne karışıyor. Mutlak sarışın beğen diyor.

REFİ EFENDİ

(*Kendi kendine*) Söyleyenden dinleyen arif gerek. Hepsi bana kendini peşkeş çekmeye uğraşıyor.

ANİKA

(*Dışarıyı dinleyerek*) Orta kapı vuruluyor.

REFİ EFENDİ

(*Kulak vererek*) Haydi bakınız. Belki beklediğim misafir gelmiştir.

AYŞE KADIN, SELİME, ANİKA

(*Üçü birden çıkarlar*)

Dördüncü Sahne

REFİ EFENDİ

REFİ EFENDİ

İşte üçü birden gitti. Çünkü biri tek olarak yanımda kalamaz. Diğer ikisi bırakmaz. Kalmış olsa ne lazım gelir? Hiç. İşte bunlar da kendi kıt akıllarınca böyle garip bir politika güdüyorlar. Zavallılar, umduğunuz şey bende yok. Hele hastalık dibine darı ekti.

Beşinci Sahne

REFİ EFENDİ, KILAVUZ KADIN, AYŞE KADIN, SELİME, ANİKA

(*Kılavuz Kadın bölme tarafından, çarşaflı fakat yüzünün peçesini kaldırmış olarak gelir, odaya girer. Üç hizmetçi de onu takiben girerek ayakta sıralanır*)

REFİ EFENDİ

(*Hizmetçilere işaretle*) Hanımla bizi yalnız bırakınız.

(*Hizmetçiler manidar bakışlarla birbirine bakarak çıkar. Fakat bölmenin öbür tarafında kapının yanından ayrılmazlar*)

AYŞE KADIN

Ben bu misafirden bir şey anlayamadım. Bu adeta kılavuz kadına benziyor.

SELİME

Benziyor değil, işte kılavuzun ta kendisi.

ANİKA

Burada ne işi var?

AYŞE KADIN

Efendiyi evlendirecek.

SELİME

Yağma yok kuzum. Kaç senedir kirini pasını biz temizliyoruz. Efendiyi öyle el karılarına kolay kolay kaptırmayız.

ANİKA

Aman ne kadar kurnaz ihtiyar! Deminden beri bizimle eğleniyormuş meğerse.

AYŞE KADIN

Şimdi kuru lafın sırası değil. Üçümüz de barışalım. Efendiyi elimizden kaptırmamak için hep birlikte çalışalım. Bir kere şu el karılarını atlatalım. Efendi bize kalsın da sonra aramızda piyango çekeriz. Haydi kulaklarınızı, gözlerinizi dört açınız. Kapıdan dinleyelim. Bir sözlerini kaçırmayalım.

(*Üçü birden kulaklarını kapıya yapıştırırlar*)

REFİ EFENDİ

(*Temenna ederek*) Sefa geldiniz hanım.

KILAVUZ KADIN

Allah ömürler versin, sefanız artsın efendim.

REFİ EFENDİ

Yusuf Bey'in bendenize tavsiye ettiği hanım siz olacaksınız zannederim.

KADIN

Ta kendisi, işte oyum efendim. Yusuf Bey'in zatıâlinize fevkalade muhabbet ve mahsus hürmeti vardır. Bilhassa saygılarını gönderdiler.

REFİ EFENDİ

Teşekkür ederim.

KADIN

Yusuf Bey hayırlı bir iş için âcizane aracılığıma müracaat etti.

REFİ EFENDİ

Evet, öyle uygun buldular. Fakat bu yaştan sonra evlenmek bilmem benim için nasıl olur?

KADIN

Pekâlâ olur efendim. Yaşınız sanıldığı kadar geçkin değil. Alnınız gösteriyor. Tam kadın kıymeti bilecek bir çağdasınız. O zibidi gençleri, o sağını solunu bilmeyen delikanlıları koca diye Allah düşmana nasip etmesin. Ne facialar oluyor efendim. Size düşecek kadın cidden bahtiyardır.

REFİ EFENDİ

Teşekkür ederim hanım. Teveccüh gösteriyorsunuz.

KADIN

Estağfurullah, ne haddime efendim. Yusuf Bey'in dostu olmanız gözümde iyi halinizi ispat için diğer bir delile lüzum göstermez.

AYŞE KADIN

Aman ne çok bilmiş karı! Adeta bir erkek gibi usturuplu konuşuyor.

ANİKA

Sus, sus, dinle.

SELİME

Efendi gitti, elimizden gitti. Bu karı pek şeytana benziyor. Bu belayı başımıza kim gönderdi?

REFİ EFENDİ

Yusuf Bey'le dostluğumuz pek kadimdir. Hâlâ sıkça birbirimizi görürüz. Buraya beni ziyarete geldiği zaman evin haline bakar da "Refi kardeşim, varlık içinde yoksulluk çekiyorsun. Hanımsız ev yaraşmıyor. Çifte çifte hizmetçilerin var ama yaşantın yine sefilce oluyor" der.

KADIN

Meşhur kelamdır. Erkek ne kadar becerikli olsa, yuvayı yapan dişi kuştur derler. Bendeniz de Yusuf Bey'i tasdik edeceğim. Maşallah haneniz döşeli dayalı koskoca konak. İşte görünüyor. Her şeyiniz var. Fakat hiçbiri yerinde değil. Aşağı katlardan geçerken gördüm. Her taraf alan talan. O canım eşyanın her biri birer tarafa atılmış. Yazık değil mi? Onların her birine avuç dolusu paralar verilmiş olacak. Bu hali görünce ne yalan söyleyim yüreğim cızladı. Size acıdım. Yol, izan, usul, tertip bilmez hizmetçilerin, ham halat el karılarının ellerine kalmışsınız. Vah vah, çok yazık!

AYŞE KADIN

Hay kör olası kaltak hay! Biz el karılarıymışız da sanki kendisi efendinin kırk yıllık akrabası, canı ciğeriymiş gibi söylüyor. Baksanıza şu süpürgeye.

KADIN

Bir bakışta gösterdiğiniz samimiyet ve iyi niyetinize dayanarak söylüyorum. Affedersiniz. Hizmetçilerinizi görünce tutumlarını beğenmedim. Çekinmişler, sürünmüşler, takınmışlar, bir nizam, bir süs ki deme gitsin. Evin içinde her biri birer telli bebek gibi geziniyorlar. Keyiflerine karışan yok, görüşen yok. Hanede bir hanım olsa ne hadlerine, böyle boyalı moyalı, cicili bicili gezebilirler mi? Hem anlaşılan sizi avuçlarının içine almışlar. Kim bilir gönüllerinden ne gülünç ümitler geçirip dururlar. Aşağıdan yukarıya çıkıncaya kadar hallerine iyice dikkat ettim. Evin içinde hepsi birer hanım kesilmiş. Hiçbiri hizmetçi değil. Galiba aralarında hanımlığı bir türlü paylaşamıyorlar. Hırıltı gürültü, zıtlık eksik olmayacak. Bu tuvaletten[1] size bakmaya nasıl vakit bulabilirler?

SELİME

Ay bu karı bakıcı mı? Her şeyi tamı tamına nasıl üstüne düşürüyor? Biz kendimizi kurnaz zannederdik ama meğerse dünyada ne akıl ebeleri varmış. Şeytan hemen git şu karının gırtlağına sarıl, nefesiyle beraber sözünü de kesiver diyor.

AYŞE KADIN

Ya bizim pinpona baksana. Bu allak[2] karı ne söylerse o da kafa sallayıp tasdik ediyor. Hay helal hoş olmasın bunca senedir verdiğimiz emekler.

ANİKA

Ah aman, bizim efendi ne kurnaz! Kılavuz karı kendine ihtiyar demesin diye hiç öksürmüyor bile, dikkat ediyor musunuz?

REFİ EFENDİ

Keşfiniz tamamıyla doğru. Bu hizmetçilerin ellerinden çektiklerimi bir ben bilirim. Hangisi gelse bir müddet sonra işte bunlar gibi oluyor. Dostlarımın hemen

---

1 (Fr.) *Toilette*: Giyinme, süslenme, yıkanma, tıraş olma, taranma işleri.
2 Hilekâr, sözüne güvenilmez.

cümlesi benim için evlenmek lüzumunu ispata uğraşıp duruyorlar ama bu yaştan sonra evlenmenin de bin türlü mahzuru var. Sizinle bugünkü görüşmemiz kendi arzumdan çok Yusuf Bey'in zorlaması üzerine oldu. Fikrimi açıkça söylediğim için beni affedersiniz.

KADIN

Estağfurullah, demek ki cidden evlenme arzusunda değilsiniz.

REFİ EFENDİ

Hayır.

AYŞE KADIN

Oh, oh, içim bir karış yağ bağladı. Aferim pinpona. Haydi kaltak, al cevabı da çık dışarı.

(*Ayşe Kadın'la Selime parmaklarını şakırdatarak oynamaya başlar*)

KADIN

O halde zatıâlinizi beyhude rahatsız etmiş oldum.

REFİ EFENDİ

Hiç rahatsız olmadım. Bilakis sözlerinizden büyük bir haz duyuyorum.

KADIN

Söz lazım ya efendim. Şu konaktan içeri büyük bir ümitle girmiştim. Elimin altında talihsiz, öksüz bir kız var. Akça pakça, güzel, şirin, yumuşak huylu, akıllı, terbiyeli bir hanım kız. Fakat talihsiz. Cidden talihsiz. Bahtsızlığı işte geldi, burada da kendini buldu. Eğer talihli olaydı zatıâlinize kısmet olurdu. Siz de rahat ederdiniz, o zavallı da mesut olurdu. Ne yapalım, felek yâr olmadıktan sonra elden ne gelir? Kısmetten fazlası olmuyor vesselam.

REFİ EFENDİ

Kimin kızı?

KADIN

Arz ettim ya efendim. Ana baba yok. Öksüz. Dayı eline kalmış. Yengesi gayet huysuz. Doğrusunu söylemek lazım gelirse kızcağız güzellik, huy ve terbiyece

adeta emsalsizdir diyebilirim. Adeta bir melektir. Bu yumuşak huyu, iyi tabiatı sayesinde her şeye eyvallah diyor çekiyor. Bu kızı çok adam istedi. Efendi hazretleri, vakitler acayip. Şu zamanda kimsenin arasına girilmiyor ki. Baş göz edeyim derken zavallı talihsizin başını nara mı yakayım? Bendeniz kılavuzlukla geçinir bir kadın değilim efendim. Yani kılavuzluk özel sanatım değildir. Hatır için, daha doğrusu o kızın selameti için buraya geldim.

REFİ EFENDİ

Demek ki bu hanım kızı bana pek münasip buluyorsunuz.

KADIN

Pek, pek, sizin için adeta biçilmiş kaftan.

AYŞE KADIN

Bu karı bir iş becermeden bugün şu evden çıkmayacak. Efendiye sakız gibi yapıştı.

REFİ EFENDİ

Yaşı filan ne sularda? Aklı başında bir şey mi?

KADIN

Adeta ihtiyar bir taze efendim.

REFİ EFENDİ

O nasıl şey öyle?

KADIN

Yaşça körpe fakat akıl ve izan bakımından tecrübeli bir kâmil kişiye benzer efendim. Yanımda fotoğrafı var. Erkekten şöyle kaçar kaçmaz bir zamanında alınmış bir resmi. Evlenmeye kesinlikle karar vermiş bulunaydınız terbiyenize, kemalinize dayanarak bu fotoğrafı size gösterecektim. Fakat mademki o niyette değilmişsiniz, hemen çocuk denecek böyle bir tasvirin gösterilmesinde büyük bir mahzur tasavvur olunamazsa da... Ne lüzumu var? Bu hareketim herhalde boşuna bir çaba olur.

REFİ EFENDİ

Niçin boşuna çaba olsun? Ben evlenmeyeceksem akrabamdan evlenecek kimseler var. Resim sahibi

mademki henüz çocuk denecek bir çağdaymış, bir kere görmüş bulunursam ne olur? Küçükhanımla bir göz aşinalığı peyda etmiş sayılırım. Münasebet düşerse onun bahtiyarlığına hizmette elimden geldiği kadar size yardımdan geri durmam.

KADIN

Hayhay efendim. Vallahülazim sizin için aklıma zerre kadar şüphem gelmez efendi hazretleri. İşte buyurunuz, bakınız. (*Yanındaki ufak el çantasını açar. Kart dö vizit bir fotoğrafı*[1] *çıkarır, takdim eder*)

REFİ EFENDİ

(*Sağ eliyle resmi tutar. Sol elini alnına götürerek kendi kendine*) Aman Yarabbi ne görüyorum? Neye uğradım? Bu bir hayal, yoksa rüya mı? Dünyada insanlar çift yaratılırmış derlerdi de inanmazdım. Hakikaten bu söz doğruymuş. Ne kadar benziyor. Ağız, burun, alın, kaş, göz tıpkı Nezihe. Ölmüş bir kadının otuz sene sonra dünyada böyle bir benzerine tesadüf etmek... Bu ne garabet! Ey âlemin yaratıcısı, ölümle çiğnediğin güzellikçe müstesna çehreleri diriltmekte bir başka yaratış kudreti göstermek mi istiyorsun? Gençliğimde benden esirgediğin bir saadeti böyle âciz bir zamanımda bağışlamaktaki hikmet anlaşılmıyor. Bunca tecrübelerden sonra bu imtihan cilvesi nedir? Son erkeklik direncimi denemek için mi bu resmi ellerimin arasına gönderdin? Bunda kaderin gizli bir maksadı var. Fakat inanamıyorum. Bu bir hayal olabilir. Hastaydım. Hummalar geçirdim. Acaba yine bir nöbet içinde miyim? (*Elleri titreyerek kılavuz kadına hitaben*) Hanım, bu resmin sahibi küçükhanımın hayatta bulunduğundan emin misiniz?

KADIN

(*Fevkalade şaşırarak*) Pek garip bir soru. Daha dün kendisiyle beraberdim. Henüz aradan yirmi dört saat

---

1 Vesikalık fotoğraf.

geçmedi. Tamamen sağlıklı olarak bıraktım. Niçin böyle söylüyorsunuz? Bendeniz o evden çıktıktan sonra acaba zavallı kıza bir şey mi oldu?

REFİ EFENDİ

(*Titrek elleriyle resmi gözlerine yaklaştırarak*) Hanım ben tekrar hastalandım mı? Yine nöbet mi geçiriyorum?

KADIN

Bilmem efendi hazretleri. Bir tuhaflığınız var. Bir hal geçiriyorsunuz ama nöbet mi, hayaller mi, hakikat mi, anlayamadım.

AYŞE KADIN

Haydi içeri girelim. Kılavuz karı efendiye büyü mü yapıyor? Ne yapıyor? Bizim pinpona bir şeyler oluyor. Aa, insan hali bu. Dünyada neler olmaz? Ne idüğü bellisiz bir kadınla adamcağızı bu kadar müddet yalnız bırakmak olur mu? Bu yabanın kaltağı bildiğimiz değil, gördüğümüz değil.

(*Üçü birden odaya girerek efendinin karşısına sıralanırlar*)

KILAVUZ KADIN

(*Kendi kendine*) Allah Allah, şimdi bunları da kim çağırdı kuzum? Sebilhane bardağı gibi sıralandılar. Ne terbiyesiz karı bunlar!

REFİ EFENDİ

(*Hizmetçilere hitaben*) Karşıma ne dikildiniz kaltaklar? Nezihe'yle olacak düğünümü bozmak için mi? Onu gençliğimde alamadımdı. Fakat şimdi alacağım. Siz ne karışıyorsunuz? Haydi defolun oradan!

SELİME

Hay Rabbim sen sakla. Ne çokbilmiş karı! Efendiye ne afsun okudu böyle? Zavallı adamı çarçabuk budala yaptı. Ağzını dilini bağladı. Artık hatasız söz söyleyemiyor. Abuk sabuğa başladı. Nezihe kim? Düğün ne vakit oluyor? (*Ayşe'ye hitaben*) Ben de büyü bozan bir tütsü var. Senin efendiye yaptığın büyüleri bozmak için

almıştım. Getireyim de zavallıyı tütsüleyelim. Biraz çörekotu, üzerlik de karıştıralım. Nazara iyidir. İhtiyarımızı gözle yiyecekler. Allah korusun pinponumu.

(*Selime, Ayşe çıkar*)

Altıncı Sahne

KILAVUZ KADIN

(*Anika'ya hitaben*) Kızım bunların içinde en söz anlayanı sen misin? Galiba efendiyi biraz nöbet örseledi.

ANİKA

Kim örseledi bilmem.

KILAVUZ KADIN

Ara sıra böyle olur mu?

ANİKA

İlk hastalandığı vakit epey ateşler, sayıklamalar geçirdiydi ama... Kaç gündür iyiydi.

Yedinci Sahne

EVVELKİLER, AYŞE KADIN, SELİME

AYŞE KADIN

(*Elindeki madeni bir tabla içinde buram buram bir tütsü tüterek*) Üzerliksin havasın... Her dertlere devasın.

SELİME

(*Elinde kurumuş bir tavşan başı*) Perilerin sırdaşı, büyüsene tavşan başı. (*Tütsüyü efendinin burnuna yaklaştırır*)

KILAVUZ KADIN

Çekin onu, çekin. Zavallıyı dumanla boğacak mısınız?

AYŞE KADIN

Dur kadın, sen karışma. Büyü iyice bozulsun.

KILAVUZ KADIN

Hangi büyü?

SELİME

Şimdi senin yaptığın büyü.

KILAVUZ KADIN

Hak kuru iftiradan saklasın. O nasıl söz öyle?

AYŞE KADIN

Nasıl olacak? Efendiyi yarım saatin içinde değişik ettin gitti.

REFİ EFENDİ

Çekiniz o dumanı, boğuluyorum.

KILAVUZ KADIN

(*Anika'ya hitaben*) Bana yardım et. Zavallı adamı kurtaralım. Ay benim bile nefesim kesiliyor. Kapıları, pencereleri açınız. İçeriye temiz hava girsin.

(*Kadınlar arasında ufak bir arbede olur. Nihayet kapılar, pencereler açılır. Duman çıkar*)

KILAVUZ KADIN

Biraz kordiyal[1] yok mu?

AYŞE KADIN

Burada öyle adını bilmediğimiz ilaç bulunmaz.

KILAVUZ KADIN

Ayol bir parça çiçek suyu da mı yok?

ANİKA

(*Bir küçük şişe getirerek*) Var, var. İşte.

(*Yarım bardak suya karıştırarak efendiye içirirler*)

AYŞE KADIN

(*Selime'ye hitaben*) Bak, bak efendiye bir şey içirdiler. Anika çarçabuk bu yabancı karıyla birlik oldu.

(*Efendinin şakaklarına, bileklerine kolonya sürerler*)

SELİME

(*Tavşan başını efendinin üzerinden dolaştırarak*) Perilerin öz sırdaşı. Büyüsüne tavşan başı.

---

1 Çarpıntı ve kalp rahatsızlıklarında kullanılan bir ilaç.

AYŞE KADIN

Kız Selime, efendi elinde sımsıkı bir kâğıt tutuyor. Nedir o?

SELİME

(*Kâğıda dikkat ederek*) Efendiyi hummaya uğratan o kadının resmi.

AYŞE KADIN

Bu kadın evlendirme kılavuzu mu? Yoksa başka türlüsü mü? İşte bir resim göstererek zavallının aklını çileden çıkardı.

REFİ EFENDİ

(*Gözlerini açar. Etrafına bakınarak*) Bunlar ne arıyor burada?

KILAVUZ KADIN

Bilmem. Birdenbire içeriye hücum ettiler. Kendilerini çağıran olmadı.

REFİ EFENDİ

(*Hiddetle*) Haydi çıkın dışarı. Hanımla gizli sözümüz var.

AYŞE KADIN

Affedersiniz efendi... Sizi bu kadınla yalnız bırakamayız.

REFİ EFENDİ

Şimdi içeriye birkaç erkek çağırıp sizi sokak kapısından dışarıya attırırım.

AYŞE KADIN

İşte çıkıyoruz. İyilik de yaramıyor. Başınıza bela geldiği vakit yine sizi bizden sorarlar. Evveli bize canciğer akraba muamelesi ediyordunuz. Bu kadının dubaralarına derhal kanarak şimdi hepimizi nasıl dışarıya attırıyorsunuz? Çıkıyoruz, çıkıyoruz. Ne haliniz varsa görün.

KILAVUZ KADIN

Bütün kabahatlerinden başka yosmalarımın bir de kürek kadar dilleri var.

(*Hizmetçi kadınların üçü de çıkar. Yine bölmenin öbür tarafına dizilirler*)

Sekizinci Sahne

REFİ EFENDİ, KILAVUZ KADIN

REFİ EFENDİ

Hanım bu resim gönlümde gençliğime ait mühim bir hatıra uyandırdı. Pek müteessir oldum. Hastalıktan dolayı fazla zayıfım, asabi bir hal geçirdim. Affedersiniz. (*Elleri titreyerek resme şaşkınca baka baka*) Hayret, hayret, hayret! İnanılır şey değil. Sanki Nezihe tekrar dünyaya gelmiş de bu hanımın suretine girmiş.

KILAVUZ KADIN

Birine mi benzettiniz efendim?

REFİ EFENDİ

(*Büyük bir üzüntüyle içini çekerek*) Evet, sevdiğim bir kadına.

KILAVUZ KADIN

Oh ne kadar güzel tesadüf!

REFİ EFENDİ

Resmi elimden bırakmak istemiyorum.

KILAVUZ KADIN

Resmin ne ehemmiyeti var efendim? İnşallah aslı kısmet olur.

REFİ EFENDİ

Hanım ne diyeceğimi şaşırdım. Bu nimeti, bu saadeti mümkün değil reddedemeyeceğim. Fakat birtakım düşünceler de zihnimi altüst ediyor. Bu kızcağız pek genç ise? Ben yaşta bir adam, bu kadar körpe ve güzel bir kızla nasıl... Karı koca olabilir?

KILAVUZ KADIN

Erkeğin yaşlısı olmaz efendi hazretleri. Erkek her yaşta erkektir.

REFİ EFENDİ

Benim bu hanım kadar, belki de daha büyük kızım var. Bu hanımın yaşı ne kadar?

KILAVUZ KADIN

Yirmi altı, yirmi yedi. Bebek değil.

REFİ EFENDİ

Niçin kendi akranı bir kocaya vermiyorlar?

KILAVUZ KADIN

Şimdi iyi koca nerede efendi hazretleri? Kız dolu, sürüyle. Erkek yok, erkek. Yirmi altı, yirmi yedi yaşında bir kız evde kalmış sayılıyor. Şimdiki zamanda güzelliğe de pek o kadar ehemmiyet vermiyorlar. Servet istiyorlar, servet. Para, nüfuz kuvvetiyle ne kekeme, ne badi badi, ne çarpık çurpuk, ne bastıbacak, ne alık salık kızlar koca buluyor. Kibar aileler kızlarının kusurlarını asla dikkate almaksızın sülün gibi, levent gibi delikanlıları damat diye çekip çekip konaklarına alıyorlar. Servetleri güzelliklerinden ibaret olan kızların çoğu böyle evlerde kalıyor. Bu bizim hanımın dayısının hali vakti pek yolunda değil. Kızın başını örtüp sırtındaki elbisesiyle buraya gönderecek. Çeyiz çimen bir şey yok.

REFİ EFENDİ

Çeyizi ne yapacağız? Çok şükür bende hepsi var.

KILAVUZ KADIN

Hay Allah sizden razı olsun. Zavallı kızcağız yengesinin elinde pek rahatsız. O buraya kocaya değil, cennete düşecek. Kurulu düzen bir konağın bir hanımı olacak. Siz onu bağrınıza basarsınız. O da size dört elle sarılır. Bu kız asil bir aileye mensuptur. Fıtratzadeler derler. Her hallerini sordurup öğrenebilirsiniz. Çok şükür Rabbime, gizli kapaklı bir işimiz yok.

REFİ EFENDİ

Şu andaki halimi size nasıl tarif edeyim bilmem ki? Amansız biri tarafından kapana yakalanmış gibiyim. Fakat inceden inceye düşünmem icap eden birçok şey var. Kesin bir söz veremiyorum. Şimdilik sizden bir şey rica edeceğim...

KILAVUZ KADIN

Estağfurullah, emredersiniz.

REFİ EFENDİ

Bu resmi birkaç gün bendenize bırakır mısınız?

KILAVUZ KADIN

(*Bir müddet düşünerek*) Öyle bir şey emrediyorsunuz ki cariyenizce icrasına imkân yok.

REFİ EFENDİ

(*Titrek sesle*) Neden efendim?

KILAVUZ KADIN

Çünkü kızın sizinle evlilikten hâsıl olacak saadetine hizmet edebilmek için ben bu tasviri albümden çalıp da getirdim. Bu hırsızlığım meydana çıkarsa iyi olmaz. Dayısıyla yengesi pek huysuz insanlardır. Bir bakirin resmini namahrem erkeklere götürmüşsün diye başıma müthiş bir namus meselesi çıkarırlar. Sonra büyük bir sorumluluk altında kalmış olurum.

REFİ EFENDİ

(*Üzgünce*) Sizi böyle bir tehlikeye maruz bırakmak istemem. Pek büyük bir üzüntüyle bu mazeretinizi kabul ediyorum.

(*Bir müddet sessizlik*)

SELİME

Ne konuştular? Neye karar verdiler? Anlayabildin mi?

AYŞE KADIN

Duyurmamak için pek yavaş, adeta fısıl fısıl konuşuyorlar. Galiba her şey olup bitti. Kılavuz karı işi pişirdi, kotardı.

ANİKA

Acaba kız evinden damadın fotoğrafını görmek istemeyecekler mi? Bir fotoğrafçı bulsam da efendinin başında takkeyle döşekteki halini çektirsem. Bu resimlerden bir tanesini kız evine gönderir, diğerlerini de yadigâr olarak saklamak için aramızda bölüşürdük. Çünkü efendiyi artık elimizden kaçırıyoruz.

SELİME

Suphanallah! Rabbimin hikmetine son yoktur. Biz efendiyi ölecek zannederken bakınız o şimdi evleniyor.

AYŞE KADIN

Efendiyi elimizden alıyorlar. Biz buna bir çare aramayıp da böyle kaz gibi duracak mıyız? Bu işin pot yerleri çok olmalı. Efendiye çakmak istedikleri kadın kim bilir ne kumaştır? Bu işi bozmak için iki tarafın da fenalıklarını meydana çıkarmaya uğraşalım.

KILAVUZ KADIN

Müsaade buyurursanız artık gideyim. Kesin bir emriniz?

REFİ EFENDİ

(*Büyük bir üzüntüyle*) Kesin sözümü iki güne kadar size bildiririm.

KILAVUZ KADIN

Emrinizi beklerim. (*Kendi kendine*) Bu iş oldu bitti. İhtiyarın her tarafı sapır sapır titriyor, resim adeta sihir gibi tesir etti. (*Açıkça*) Huda'ya emanet olunuz efendim. (*Odadan çıkar*)

Dokuzuncu Sahne

KILAVUZ KADIN, AYŞE KADIN, SELİME, ANİKA

KILAVUZ KADIN

(*Kendi kendine*) Aa, bu karıların üçü de kapının önünde bizi dinliyorlarmış!

AYŞE KADIN

(*Kılavuza doğru ilerleyerek*) Baksanıza hanım, bizim efendiyi evlendiriyorsunuz galiba?

KILAVUZ KADIN

Kendisi evlenmek arzusunda bulunuyor da beni çağırtmış.

AYŞE KADIN

Kendisi istiyor, siz yapıyorsunuz. Her neyse işte böyle bir şey oluyor. Fakat her şeyin bir yolu, erkânı, şartı şurtu vardır.

KILAVUZ KADIN

Evlenmenin yolu, erkânı neymiş? Siz evlenme teşrifatçısı mısınız?

AYŞE KADIN

Siz bu efendiyi tanıyor musunuz?

KILAVUZ KADIN

Hayır, bugün gördüm.

AYŞE KADIN

Böyle evlenme meselesinde kızın da, erkeğin de hal ve şanını yedi komşudan sorarlar. İslamlıkta, memleketimizde âdet budur. Bu efendinin gizli açık, içten içe her halini komşulardan fazla biz biliriz. Bu derdi çekilmez ihtiyara verip de hangi günahsız kızcağızın başını ateşlere yakacaksın? Hanım, Allah'tan kork. Bu dünyanın üstü varsa altı da vardır.

ANİKA

Aa doğrusu huysuzluğu çekilmez.

SELİME

Borç boğaza çıkmış.

ANİKA

Sabahlara kadar öksürük, tıksırık...

AYŞE KADIN

Zavallı taze! Buraya tükürük hokkası dökmeye mi gelecek?

SELİME

Söylemesi ayıptır hanım, abdest ördeği karyolanın altında, lazımlığı da kapının arkasında durur. Kaç kere ayağımıza takıldı da devrildi.

AYŞE KADIN

Geceleri odasının içi o kadar ağır ağır kokar ki insan iki gece beraber kalsa bu ihtiyarın kokusundan mutlak verem olur gider.

SELİME

Hanım bizi kötü kötü söyletmeyiniz. Gençliğinde uğradığı erkekçe hastalıkların eserleri hâlâ devam eder. Kirli çamaşırları muşambaya döner. El sürülmez. İnanmazsanız göstereyim.

ANİKA

Ya o uykudaki horultusu? Sanki sığır boğazlıyorlar zannedersiniz.

SELİME

Başında gecelik külahıyla bostan korkuluğu gibi bir hal alır. Bazen nerede olduğumu şaşırarak yanına "Destur, tü tü" diye okur üfler de öyle girerim.

AYŞE KADIN

İşte bugün bir parça gördünüz ya, bazen öyle siniri tutar ki eline ne geçerse insanın kafasına fırlatır.

ANİKA

Ya çorapları, mendilleri, ele alınmaz. Öf aman öf!

SELİME

Öksürürken bazı donuna kaçırır. Sıska mıdır nedir? Gece yarısı kalkar üç dört kap yemek yedikten sonra yine yatar.

AYŞE KADIN

Ya kızdığı vakit savurduğu küfürler. İnsanda ne din bırakır ne iman.

ANİKA

Ya hasisliği, şu eve geldik geleli bin belayla aldığımız aylıklardan başka on paralık bir hediyesine, ihsanına nail olduğumuzu bilmiyoruz.

SELİME

Kira arabalarından geldi diye ikide birde böceklenir. Sürürle,[1] cıvalarla paklayıncaya kadar neler çekeriz.

AYŞE KADIN

Tuzlu balgam çeker. Tekmil vücudu çiçek hastalığından kalkmış çocuklar gibi pul pul, kabuk kabuktur.

---

1 Cıva bileşiklerinden kızıl zırnık, kırmızı cıva oksit.

KILAVUZ KADIN

(*İki elini havaya kaldırarak*) Mademki efendiniz böyle akar kokar, bitli, uyuz bir adammış da burada ne duruyorsunuz? İstanbul'da başka kapı kalmadı mı? Sizi bu eve bağlayan ne?

ÜÇÜ BİRDEN

Ne yapalım fukaralık belası, geçinme dünyası bu. Aylığımızı biraz fazla veriyor da onun için burayı bırakamıyoruz.

KILAVUZ KADIN

Zavallı adamın hem ekmeğini yiyip hem de kendisini bu kadar yermek insanlığa yaraşır mı?

AYŞE KADIN

Biz kimseyi yermiyoruz. Allah için doğrusunu söylüyoruz. Bu ihtiyarın ne mal olduğunu anlamadan, dinlemeden, birkaç lira kılavuzluk ücreti için el âlemin kızlarının canlarını yakmak da sana yakışır mı hanım?

KILAVUZ KADIN

Benim kimseden akıl öğrenmeye ihtiyacım yoktur. Ben yapacağımı bilirim.

SELİME

Öyle ya! O kadını bizim efendiye çakmak için kim bilir sana ne vaat ettiler? Bizim pinpona da ne okudun üfledin? Herifceğiz alacağı kadına kulaktan âşık oldu. Ondan da sızdıracaksın. Senin maksadın iki tarafı da soymak. Ötesi nene lazım senin.

KILAVUZ KADIN

Aman aman ne dedikoducu şeyler! Rabbim esirgesin. İhtiyarı bunların elinden kurtarırsam büyük bir sevap işlemiş olacağım.

(*Kapıdan çıkar. Hizmetçilerin üçü de kadını takip ederler*)

Onuncu Sahne

REFİ EFENDİ

(*Mendille alnının terini silerek*) Sanki kılavuz kadın maddiyetimden, maneviyatımdan bir şey kopararak o elindeki resimle beraber çantaya koydu, birlikte götürdü. Benim için öyle bir hayat hazinesi ele geçmişken ne için geri verdim? Önüme sonsuz bir saadet ufku, bir emel fezası açıldı. Ben niçin genç değilim? Ben yaşta bulunanlara böyle emeller, böyle âşıkça hayallerle haz içinde el ele dolaşmak yasak mıdır? Yüzüme bu yaşlılık çizgilerini çizen kudret eli gönlümdeki bu sevda kabiliyetini, bu ateş sermayesini niçin söndürmüyor? Bu büyük haksızlık değil midir? Gönül de çehreyle birlikte niçin kocamıyor? Nezihem, o doyulmaz letafeti, o dayanılmaz cazibesiyle dünyaya gelmiş. İşte bakınız, kendini bana arz ediyor. Ben kabulde tereddüt gösteriyorum. Nezihem benim olmazsa kimin olacak? Başkalarının mı? (*Öksürük, bekleyiş*) Bunu tasavvur bile tüylerimi ürpertiyor. O ihtiyar muhabbeti ne kadar bencilce oluyormuş!

On Birinci Sahne

AYŞE KADIN, SELİME, ANİKA, REFİ EFENDİ
(*Hizmetçilerin üçü birden odaya hücum ederek*)

HİZMETÇİLER

Efendi, müjde, müjde!

REFİ EFENDİ

Ne var? Ne oldu? Kadın resmi geri mi getirdi?

AYŞE KADIN

(*Ötekilerin kulaklarına*) Hâlâ resim sayıklıyor. (*Efendiye bir zarf uzatarak*) Kızınızdan mektup geldi.

REFİ EFENDİ

Ah hayırsız kız! Böyle aylardan sonra mektup mu gönderilir? En çok şefkat ve muhabbete muhtaç olduğu bir zamanda babanı niçin bu kadar uzun müddet gönülden çıkarıyorsun? Adeta bütün bütün unutuyorsun. (*Mektubu süzer*) Damadım memuriyetinden azlolmuş, bir aya kadar İstanbul'a geliyormuş. Oh oh, kızımı yakında dünya gözüyle göreceğim. Ne saadet! (*Gözlerini yere dikip biraz düşündükten sonra*) Fakat Nezihe'yi... Onu göremeyecek miyim? Kızım İstanbul'a geldikten sonra benim için evlenmek pek münasebetsiz olur. Bin türlü engel çıkarırlar. Bu konudaki kararımı çabuk vermeliyim. Bu işi uzatırsam, Nezihe'yi diğerlerine kaptırmak tehlikesi var. Bu genç kadının asıl ismi ne olursa olsun, ben ona Nezihe adını verdim. Evet, evet, çabucak işi bitirmeliyim. (*Ağır ağır kalkar*) Gençlikte insan her mahrumiyete çabuk teselli bulur, fakat bu yaşta emel edindiğim bir şeye muvaffak olamazsam, bu umutsuzluğun tesirinin büyük olacağını anlıyorum. Çünkü bize zevk, sefa, teselli verecek şeyler azalıyor. Adeta sıfıra, hiçe iniyor. Kendi kendine ortaya çıkan bu büyük fırsattan, bu saadetten kendimi niçin mahrum edeyim? İhtiyarlığın devası genç kadın demiyorlar mı? İşte Nezihe. Ben zamanın bütün alçaltmalarına, saldırılarına uğradım, yıprandım. Fakat o... Bir yaratılış mucizesiyle genç kalmış. Bu gençlik ikimizin mutluluğuna da yeter. Öyle hissediyorum. Bir dakika geçirmeden bu işi çabuklaştırmalıyım. Kızım İstanbul'a gelince her şey olup bitmiş olsun. (*Ayşe Kadın'a hitapla*) Ayşe koş Halil'e söyle, şimdi buradan çıkan kadının arkasından yetişsin. Geri çevirip bana getirsin.

AYŞE KADIN

O kadın buradan çıkalı hayli oldu. Nerede bulsun efendim?

REFİ EFENDİ

(*Hiddetle*) Laf ebeliği lazım değil. Sana koş diyorum.

(*Hizmetçilerin üçü de çıkar*)

REFİ EFENDİ

(*Yalnız*) Nedendir acaba? Her emele karşı seksen engel çıkar. Şu hanedeki vazifeleri emirlerime itaatten başka bir şey olmayan şu karılar bile başıma birer kâhya kesiliyor.

(*Bir müddet sessizlik*)

On İkinci Sahne

AYŞE KADIN, REFİ EFENDİ

AYŞE KADIN

Halil koştu, fakat kadını bulamamış. Hiçbir tarafta yokmuş.

REFİ EFENDİ

İlahi, hepiniz birden yok olunuz inşallah! Ne vakit koştu? Ne vakit aradı? Daha üç dakika bile olmadı.

AYŞE KADIN

(*Kendi kendine*) Bu hakaretlere tahammül etmeli. Zararı yok. Tekkeyi bekleyen çorbayı içer, derler.

PERDE İNER

İkinci Perde

Bir bostan. Arka tarafta çıngıraklı bir kapı. Sağda bir bostan dolabı. Büyük bir dut ağacının altında kuyuya yakın bir tahta kanepe, birkaç kahveci iskemlesi. Perdenin kalkmasının ardından bostan kapısı itilir. Çıngır çıngır çıngırak öter. Bir köpek havlar. Etrafına çekingen bakışlar fırlatarak çarpıntı içinde Nuri Bey içeri girer.

Birinci Sahne

NURİ BEY

(*Elini kalbi üzerine bastırarak*) Daha kimse yok. Ben de pek erken mi geldim bilmem. Çarpıntıdan bitiyorum. Bu gece hiç uyku tutmadı. Müezzinden erken kalktım. O sabah ezanına başlamazdan evvel ben abdestsiz olarak Refi Efendi'nin gelmişine geçmişine en etkileyici makamlardan tatlı tatlı okuyorum. İnsanın işi bir kere tersine döndü mü artık döner. Kimseye gözükmeden şuraya geleyim dedim. Ne mümkün efendim? En çok korkup çekindiğim adamlara rast geldim. İmama, muhtara, bazı zevzek arkadaşlara, sırnaşık kimselere... Bunlardan birkaçı "Nereye gidiyorsun?" sorusuyla kene gibi yakama yapıştı. Nereye gidiyorsam gidiyorum. Cehennemin dibine. Ne vazifen? Bu ne terbiyesizlik! İnsan gönlündeki kuruntusunu... en mühim sırrını sabahleyin ilk tesadüf ettiği adama ifşaya mecbur mudur? (*Saatine*

bakarak) Acaba gelmeyecekler mi? Of, dakikalar ne kadar uzuyor! Kalbim dikiş makinesi gibi tıkır tıkır tıkır işliyor. Yarım saat daha gecikirlerse bu çarpıntı beni bitirecek. Aşk için pek tatlı şeydir derler. Bunun tadı neresinde anlayamadım. İnsan yattığını, kalktığını, yediğini, içtiğini, hâsılı ne yaptığını bilmiyor. Bütün duyguları, bütün emelleri, varlığı bir güzellik ilahesinin cazibesine esir oluyor. (*Saatine bakarak*) Dokuzu beş geçiyor. Deminden beri bir dakika bile olmamış. (*Saatini kulağına götürerek*) Makine işliyor, fakat yelkovan ilerlemiyor. Saatim de bana benziyor. Kalbim işliyor, fakat talihim yürümüyor.

(*Çıngır çıngır bostan kapısı açılır. Yüzleri sıkı sıkı örtülü, siyah çarşaflı iki kadın girer*)

İkinci Sahne

NURİ BEY, ARİFE HANIM, ŞAHENDE HANIM

NURİ BEY

(*Hanımları selamlayarak*) Azıcık daha gelmeyeydiniz çarpıntıdan bayılacaktım.

ARİFE HANIM

Ya biz buraya gelinceye kadar neler çektik!

(*Hanımların ikisi de peçelerini açıp selamı alır*)

Aman bu İstanbul'da gizli iş görmesi ne kadar zormuş! Kimlere rast gelmedik! Ta Kurşuncu Hafize Molla'dan tut da ne kadar dedikoducu, kem ağızlı insan varsa, bu sabah hepsi karşımıza çıktı.

ŞAHENDE HANIM

(*Etrafına bakınarak*) Yüzlerimizi açtık ama burada da bizi görüp tanıyacak kimse bulunmasın.

NURİ BEY

Merak etmeyiniz. Bahçıvanlardan başka kimse yok. Yüzleriniz kapalı olduktan sonra bu kadar endişeye mahal var mıydı?

ARİFE HANIM

Affedersiniz beyefendi, elin bakire kızını hocaya nefes ettirmeye götürüyorum diye evinden çıkar, böyle seksen mahalle aşırı tenha bostanlara getir, bir delikanlıyla görüştür. Bu kolay bir iş mi? Böyle şeylere ne ben alışığım, ne de Şahende Hanım.

NURİ BEY

(*Arife Hanım'ın elini öpmek üzere yürüyerek*) Bu iyiliğinizi hiçbir vakit unutmayacağım Arife Hanımcığım.

ARİFE HANIM

Unut, unutma. Şimdi orası lazım değil. Bugün Şahende Hanım'la görüşecekseniz görüşünüz. İşte bu son gelişimiz. Bir daha getiremem. Hocaya nefese götürmek için izin alıncaya kadar da akla karayı seçtik. Zavallı Şahende hasta, baygınlıklar geçiriyor. Yalan değil ki. Kızın hekime, hocaya ihtiyacı var. Bu gelin olmak... Refi Efendi'ye verilmek lakırdısı çıktı çıkalı biçare kız ne yiyor, ne içiyor.

NURİ BEY

(*Şahende Hanım'a doğru eğilip yüzüne bakarak*) Öyle mi elmasım? Ah, ya ben neler çekiyorum?

ARİFE HANIM

(*İkisinin arasına girerek*) Utandırma kızı. O böyle şeylere alışık değildir.

NURİ BEY

Kalbimdeki ıstırapları kimseye açamıyorum. Bu ruh sırlarımı kime açabilirim? Ah kimselere. Fakat gönlümden taşan şiddetli bir duygu beni bunaltıyor. Odama girip kapıyı sürmeliyorum. Önüme bir tabaka kâğıt açıyorum. Gözyaşlarımın hazin akıntısı kalemin cızırtısının nağmesine karışarak çarçabuk kâğıt doluyor. Bir tabaka daha, bir tabaka daha. Sonsuz üzüntümü kâğıtlar, defterler almıyor. Ah, size bunları okusam.

ARİFE HANIM

(*Telaşla*) Yok, yok. Öyle uzun şeyler okumaya vakit yok. Ne diyecekseniz en mühimlerini şöyle derleyip toparlayarak söyleyiniz. Hem vaktimiz yok, hem de ben pek büyük bir vebal altında kalıyorum. İlk gelinlik kızını nefes ettirmek için Tanrı emaneti olarak bana teslim ettiler. Ben de kızın ağlamasına sızlamasına dayanamayarak bu güveni kötüye kullandım. Buraya getirdim. (*Göğsüne vurarak*) Ah, bu kör olasıca yüreğim pek yufkadır. Böyle ricalara dayanamam. Neyse böyle bir halttır ettim. Fakat siz de Nuri Bey, öyle ahlarla vahlarla dolu çarşaf kadar kâğıtlar okuyup da kızcağızı bütün bütün üzmeyiniz. Sonra ayılır, bayılır, bir şey olur. Ben dayısına, yengesine ne cevap veririm?

ŞAHENDE HANIM

Merak etmeyiniz Arife Hanımcığım. Artık beni de beş yaşında bir çocuk yerine koyuyorsunuz. Cenabıhak insana bir keder verince sabır için metanet de ihsan ediyor.

ARİFE HANIM

Ne olursa olsun kızım, sizinle beraber ben de günaha giriyorum.

NURİ BEY

Size bu büyük iyiliğinizin teşekkürünü inşallah fevkalade bir surette eda ederim.

ARİFE HANIM

İlahi evladım, böyle şeylerin teşekkürü sıcağı sıcağına edilirse edilir. Arası biraz geçti mi çabuk unutulur.

NURİ BEY

(*Cebinden para çıkarıp mütevazı ve mahcup bir tavırla Arife Hanım'a uzatarak*) Şimdilik şu lirayı kabul buyurunuz. Bugün üzerimde fazlası yok.

ARİFE HANIM

Aa, o nasıl söz öyle? Teklif ettiğiniz şeye bakınız. Demek ki siz beni adeta o aracı kötü karıların yerine koyuyorsunuz.

NURİ BEY

Estağfurullah, bu sözü kabul etmem. Size böyle iğrenç bir sıfat yakıştırabilmek için Şahende Hanım'la benim mevkiimizin nasıl rezilce bir dereceye ineceğini düşününüz. Halbuki bizim muhabbetimizin, münasebetimizin, emelimizin ne kadar iffetli olduğunu herkesten evvel siz tasdik edersiniz.

ARİFE HANIM

Aa, ona şüphe yok evladım. İki elim yanıma gelecek, ben her şeyin doğrusunu söylerim. Her ne zaman ikinizi böyle gizli bir yere görüştürmeye getirdimse, el ele dokunduğunuzu görmedim. Biliyorum ikinizin de içi birbirinizi pek fazla çekiyor ama... Allah şeytana uydurmasın. (*Yakasına tükürerek*) Tü... tü... tü.

NURİ BEY

Siz bizim iffet ve namusumuza kefil olmaz mısınız?

ARİFE HANIM

Aa, nasıl olmam? Boyumca kefilim. Fakat gençsiniz evladım. Atalardan kalma sözdür, ateşle barut bir arada durmaz. Sizi böyle bir yerde buluşturduğum zaman, ne yalan söyleyeyim, gözümün önünden ayırmak istemem. Allah kazasından saklasın.

NURİ BEY

(*Parayı tekrar uzatarak*) Şu küçük ikramımı kabul etmezseniz pek mahcup kalacağım. İşte alimallah terlemeye başladım.

ARİFE HANIM

Üzülme, mahcup olma oğlum. Getir ver. Gönlün hoş olsun. (*Parayı alır*)

NURİ BEY

Teşekkür ederim Arife Hanım.

ARİFE HANIM

Böyle bir iş için sizden para almam ama benim de büyük sıkıntım var. Torunum hasta. Hekime, hocaya para yetiştiremiyorum. İnsanlar başından ırak. Dağlara taşlara, fena bir illetten yatıyor. Artık ondan bize hayır yok a, ee işte ümit dünyası.

NURİ BEY

Allah şifasını verir inşallah.

ARİFE HANIM

Tanrı'dan ümit kesilmez.

ŞAHENDE HANIM

Beyefendi vakit geçiyor. Çok geçirirsek sonra şüpheye düşerler. Yengem ne kadar huysuz, ne kadar vesveseli bir kadındır bilmezsiniz.

ARİFE HANIM

Öyle, öyle, Şahende Hanım'ın hakkı var. Ne dalacan[1] karıdır o! Bir kere şüpheye düşerse başımıza kıyametleri koparır. Bir liraya, iki liraya görülecek iş değil ama işte hatır için bu tehlikeleri göze alıyorum. Haydi, ne konuşacaksanız konuşunuz da yüzümüzün akıyla bir ayak evveli şuradan çekilelim.

NURİ BEY

(*Gözlerini Şahende'ye dikip hızlı hızlı aşağı yukarı gezinerek*) Şahendeciğimin muhabbet ateşiyle zaten bende zihin, fikir kalmamıştı. Bir serseriye dönmüştüm. Bu uğursuz haber beni şimdi bütün bütün bitirdi. Ne söyleyeceğimi, neye karar vereceğimi bilmiyorum. Yalnız sevgilimin ayaklarına kapanarak hüngür hüngür ağlamak istiyorum. Kalbimde tarif olunmaz bir coşkunluk var. Bir önsezi muhabbetimin geleceğini bana pek karanlık gösteriyor. Neden gönlümü bu kadar yoğun bir hüzün kaplıyor? Acaba bugünkü şu görüşmemiz sonuncu mudur?

(*Nuri Bey'le Şahende gözlerini silmek için ikisi de ceplerinden birer mendil çıkarır*)

ARİFE HANIM

Oğlum hayra yor da Cenabıhak hayırlı etsin. Karşımda ağlamayın öyle. İki evlat gömdüm. Acıklı bir karıyım. İçim götürmez. (*Elini koynuna sokup mendil arayarak*) A işte... Akıl yok ki başta, ilahi yetişme Arife! Mendilimi de evde unutmuşum. Mendilim olsa

---

1 Hırçın, titiz.

ben de ağlardım. Şimdi dişimi sıkıp gözümden yaş getirmemeye uğraşmalı. Hocasından dayak yemiş mektep çocuğu gibi ben öyle gözyaşı dökerek sulu sulu eve kadar nasıl giderim? Görenler ne der? Fakat çocuklar... Vakit geçiyor. Yalnız kaldığınız zaman istediğiniz kadar doya doya ağlayınız. Şimdi görüşünüz bakalım. Birbirinize ne diyeceksiniz?

NURİ BEY

Ben bu felaketin aslını, ayrıntısını pek iyi bilmiyorum. Yalnız üç gün evvel siz bana Şahende Hanım tarafından "Beni bir ihtiyara veriyorlar, hazırlığa başlandı. Bu felakete karşı ne tedbir alacaksak hemen alalım" mealinde bir haber getirdiniz. Ben de "Böyle mühim bir husus hakkında etkili bir karar verebilmek için Şahende Hanım'la görüşmemiz icap eder" dedim. İşte bin müşkülatla ancak bugün buluşabildik. Başka bir şeyden haberim yok.

ARİFE HANIM

Anlat kızım, anlat. Ben komşunuzum ama benim de hani ya ayrıntılı olarak bir şeyden haberim yok. Yengen Nedime Hanım, ne düzenbaz karıdır o! Saman altından su yürütür de izini belli etmez. Dayın zavallı, saçlı sakallı koca erkek o karının elinde sanki bir kukla olmuş kalmış. İstediği gibi oynatıyor şöyle.

ŞAHENDE HANIM

Dayım aslında fena bir adam değildir, fakat kendiliğinden hiçbir şey yapamaz. Hep karısının ağzına bakar. Yengem ne derse o olur.

ARİFE HANIM

Böyle kimselere fılıbık mı derler, kılıbık mı? Erkekler arasında işte öyle bir tabiri vardır. Hüküm ve icraat, atmak tutmak hep karıda. Erkek ay başlarında aldığı aylığı getirsin, tamamıyla karısına teslim etsin. Hanım sonradan kocasının eline kaç para verirse, ne emrederse, efendi de ona göre hareketle evin vekilharçlığı hizmetini görsün, işte bu kadar.

ŞAHENDE HANIM

Ben hiçbir şey anlamaz gibi dururum ama yengemin bana dair olan niyetlerinin, düşüncelerinin hep farkındayım. Dayımın hali vakti eskisi gibi değil. O karı onu yedi bitirdi. Eli avucu şimdi yufkalaştı. Yengem hâlâ evvelki gidişini, eski fantazyasını bozmak, körünü öldürmek[1] istemiyor. Geçinmeleri de günden güne darlaşıyor. Bir ümit yeri de kalmadı. Ne yapsın, bu sefer de benim yüzümden bir servet peydahlamak sevdasına düştü. Bir kılavuz karı buldu. Benim için ona bir koca ısmarladı. Kör olsun, topal olsun, ihtiyar olsun, ne olursa olsun, tek zengin olsun. Kılavuz karı sağa döndü, sola döndü. Nihayet yengemin aradığı şartlara uygun bir herif buldu. Bunlar başladılar hazırlığa.

NURİ BEY

Sizin görüşünüzü almaya lüzum görmüyorlar mı?

ŞAHENDE HANIM

Ne gezer! Ben küçükten beri ellerine düşmüş, yetim bir kızım. Benim görüşüm sorulur mu hiç? Yengem ne derse o olur. Onlar beni kocaya vermiyor, adeta halayık gibi satıyorlar.

NURİ BEY

(*Üzgün*) Esaretin yalnız ortadan adı kalktı. Hâlâ aileler arasında böyle nefret edilecek birçok facia yaşanıyor. Şahendeciğim, reddediniz. Size hiçbir şey yapamazlar. Bu evliliği kesinlikle reddediniz.

ŞAHENDE HANIM

(*Ağlayarak*) Bana hiçbir şey sormuyorlar ki reddedeyim. Onlar harıl harıl hazırlıkla meşgul. Damat beyefendi yetmişini aşkın. İki gün iyi ise, dört gün döşekte yatar, öksürüklü tıksırıklı biriymiş. Adamcağızı vefatından evvel benimle bir baş göz etmek için ne yapacaklarını bilmiyorlar.

---

1 Güçsüzlüğünü kabul etmek.

NURİ BEY

İstemediğiniz bir adama sizi zorla veremezler. Kesinlikle reddediniz.

ŞAHENDE HANIM

Görüşümü sormaya lüzum görmüyorlar diyorum size.

NURİ BEY

Onların sormalarını beklemeden siz görüş bildirme hakkına sahipsiniz. Bu evliliği kabul etmemek sizin elinizdedir.

ARİFE HANIM

İhtiyarın ömrü ne kadar olduğu bilinse, az bir zamanda büyük bir servete konmak da fena değil.

ŞAHENDE HANIM

(*Nefretle elini sallayarak*) Aman öyle demeyiniz Arife Hanım. Cenabıhak geçinden versin. Bana böyle murdar bir servet kısmet etmesin.

NURİ BEY

Reddediniz, ret. Düşünmeye bile lüzum yok.

ŞAHENDE HANIM

Edeceğim. Benim kararım bu. Fakat yengem pek düzenbazdır. Benim her türlü şiddetli reddime rağmen yine başımı bu felakete sokarsa, kendimi kurtaramazsam... İşte bu hususu düşündükçe zihnime fenalıklar geliyor.

NURİ BEY

Kesinlikle redde ısrar ettikten sonra yengenizin göstereceği kurnazlıkların ne hükmü olabilir?

ŞAHENDE HANIM

O kadın ne yaparsa yapar, benim reddimi hükümsüz bırakmanın bir kolayını bulur diye korkuyorum. Ah, siz onun ne yaman bir mahluk olduğunu bilmezsiniz.

NURİ BEY

Ha demek ki ısrar hususunda şiddet, kesinlik gösterebileceğinizden emin olamıyorsunuz. Zaafınıza mağlubiyetten korkuyorsunuz. İşte bakın bu sözü-

nüzle benim kalbime de büyük bir korku ve çarpıntı verdiniz. Yok, yok, katiyen gevşek bulunmaya gelmez. Bu meselede benim de halimi, geleceğimi, bu umutsuzlukla ne büyük ıstıraplara düşeceğimi, ne kadar ümitsiz kalacağımı düşününüz. Şahende Hanım, genç olsun, ihtiyar olsun, sizin başka bir erkeğe varmanız felaketine karşı ben tahammül gösteremem. Böyle bir talih uğursuzluğuna uğrarsam, büyük bir fenalığın vukuundan emin olunuz. Çok sürmez, görürsünüz.

ŞAHENDE HANIM

Beyefendi elimden geleni yapmaktan geri durmayacağıma, ne derece nefretle ret mümkünse o derece şiddetli davranacağıma siz de emin olunuz, fakat...

NURİ BEY

(*Çarpıntıyla*) Ee, fakat...

ŞAHENDE HANIM

Beni de büyük bir umutsuzluğa düşüren bir husus var.

NURİ BEY

Nedir?

ŞAHENDE HANIM

Bu yengem olacak uğursuz benim görüşümü almaya lüzum görmeden büyük bir güvenle bu evliliğe hazırlanıp duruyor. Elbette o da kurduğu dolaba güveniyor ki bu kadar kalp kuvvetiyle çalışıyor. Allah'ın bildiğini kuldan ne saklayayım. İşte ben bu bakımdan ürküyorum. Yengemin bu husustaki planı nedir? Onu anlamak mümkün olsa, biz de ona göre davranıp onun bu hesabını hükümsüz bırakmaya uğraşırız. İşte bu mümkün olmuyor ki.

NURİ BEY

Ne planı olabilecek kaltağın! Sizin şiddetli, kesin reddinize karşı onun kuracağı dubaralardan hiçbirinin hükmü, ehemmiyeti olamaz.

ARİFE HANIM

(*Şahende Hanım'a hitaben*) Benim komşulardan işittiğime göre dayınız Akif Efendi, o da bu evliliğe

pek o kadar razı değilmiş. Nasılsa olanca cesaretini toplayıp karısına karşı "Hanım bu işin şeriata, vicdana uygunu aranmak istenilirse kızın da bir defa görüşünü, rızasını almak lazım gelir" demiş. Fakat karı kıyametleri koparmış. Zavallı adamcağız susmuş.

ŞAHENDE HANIM

Velev ki dayım böyle bir fikir beyan etmiş olsun. Neticede yine karısına mağlup kaldıktan sonra bundan ne çıkar?

ARİFE HANIM

Yani demek isterim ki bu işe dayın da razı değil.

ŞAHENDE HANIM

Razı olsun olmasın, onun elinde ne var?

NURİ BEY

(*Eliyle alnını tutup sıkarak güya ansızın aklına mühim bir şey gelmiş gibi bir tavırla*) Arife Hanımcığım, müsaade ederseniz Şahende Hanım şuraya kuyunun yanına kadar gelsin. Kendisine özel bir iki sözüm var.

ARİFE HANIM

Pekâlâ evladım, ama vakit de geçiyor. Hele saatinize bir bakınız.

NURİ BEY

(*Saatine bakarak*) Aman Yarabbi, on buçuk! Demin beklerken yerinden oynamayan akreple yelkovan şimdi ekspres gibi koşuyor.

ARİFE HANIM

Haydi beş on dakika daha görüşünüz, fazla değil. Bu görüşme duyulursa sizin de benim de başımız büyük bir derde uğrar. Allah hayırlar versin, sol gözümün alt kapağı seğiriyor. Bana hiç yaramaz, bilirim. Malum ya elin kızoğlankız evladı bana teslim. Ben de senin mertliğine güvenerek aldım, buraya getirdim. Herkes bizi hocaya nefese gittik biliyor. Öyle mübarek bir işe niyet edip de sonra böyle bir şerre alet olmak...

NURİ BEY

Affedersiniz Arife Hanım, bize bu sabah ettiğiniz şu iyilik şerre alet olmak mıdır?

ARİFE HANIM

A, öyle ya evladım. Hocaya nefese gitmek nerede, sevgilisi delikanlıyla görüştürmek nerede?

NURİ BEY

(*Üzüntüyle*) Şahende Hanım'ın eli elime değdi mi?

ARİFE HANIM

Değmedi oğlum, ama şurada güzel güzel üçümüz konuşurken öyle ikiniz bir tarafa çekilmek ne olacak?

NURİ BEY

Arife Hanım gençlik, sevda bu. Şurada şimdi üçümüz tatlı tatlı görüşüyoruz ama Şahende Hanım'la benim yüreklerimizde kopan fırtınaları, boraları ancak biz biliriz. Sevdamızın geleceği, bütün hayat saadetimiz büyük bir tehlikenin tehdidi altında bulunuyor. Göstereceğimiz her türlü tedbire, şiddete, cinnete rağmen bu görüşmemizin sonuncu olma ihtimali de vardır. Böyle tehlikeli, elim bir günde iki mustarip kalbin özel bir konuşma yapmasına müsaade etmez misiniz?

ARİFE HANIM

Ederim evladım, ederim ama ben de damat, torun sahibiyim. Âlemde kem ağızlı insan çok. Sonra Arife iki sevdalıyı bostana götürmüş de birbirine kavuşturmuş derler. Haydi gidiniz. Çarçabuk görüşünüz. Fakat gözümün önünden ayrılmayınız. Dedim ya ben meraklı bir kadınım.

(*Nuri Bey'le Şahende Hanım bostan dolabının yanına doğru çekilerek karşı karşıya birer iskemleye oturur. Yavaş yavaş görüşmeye başlarlar*)

ARİFE HANIM

(*Bu iki sevdazedeye doğru meraklı meraklı bakarak*) İşitemiyorum ki. Acaba ne görüşüyorlar? Hey gidi gençlik hey! Bu mevsimde onların başlarında kavak yeli esiyor. Gözleri dünyayı görmüyor. Varsa sevgilim,

yoksa sevgilim. Şimdi bunlar o çağda birbirine çıra gibi yanıyorlar. Oğlanın hali bitik. Baksanıza kıza hitap ederken çehresine o kadar süzüklük geliyor ki gözlerinin siyahı bütün bütün kayboluyor da sade akı kalıyor. (*Kulağını vererek*) Ne dedi? Ne dedi? Ah dedi, ama ne kadar uzun bir ah. Alt tarafını anlayamadım. (*Seslenerek*) Artık yetişir, hu! Vakit geçiyor. Haydiniz bakalım. Ahları o kadar uzatmayınız.

NURİ BEY İLE ŞAHENDE HANIM

(*İkisi birden*) Rica ederiz Arife Hanım, beş dakika daha müsaade ediniz.

ARİFE HANIM

(*Kendi kendine*) Bunlara pek yüz vermeye gelmez, sonra astarını da isterler. İnsanı günaha sokarlar. (*Açıkça*) Kızım evden seni hocaya götürüp nefes ettirmek bahanesiyle çıktık. "Şimdiye kadar seksen nefes olurdu. Nerede kaldınız?" derlerse ne cevap veririz sonra?

NURİ BEY

(*Gayet yalvarır bir sesle*) Beş dakikacık Arife Hanımcığım.

ARİFE HANIM

Eh hadi, hadi, görüşünüz. Yüreğim de pek yufkadır. Hiç yüze duramam. Hele böyle bir muhabbet işi oldu mu, elim ayağım gevşer. Ay aman gençliğim aklıma geldi. Birinci âşığım Mollazade Ahsen Bey bana ilk muhabbetnameyi gönderdiği zaman kâğıdı bir türlü koynumdan çıkaramaz, geceleri beraber yatardım. Sevgi, sevgi eski muhabbetlerdi. Ben şimdikileri biraz havai görüyorum. Eski saflık, eski sadakat yok. Zaman gençleri hep hercai, hep gel geç, hep hoppa, hep terelelli. (*Başını oğlanla kıza doğru uzatarak kendi kendine*) Oğlan ağzını kızın yüzüne pek yaklaştırdı. (*Açıkça*) Nuri Beyefendi, hocanın yerine küçükhanıma nefesi siz ediyorsunuz galiba! Pek o kadar birbirinize sokulmayınız yavrum.

NURİ BEY

Benim nefesim hocanınkinden daha etkilidir.

ARİFE HANIM

Şüphe yok, şüphe yok, fakat sizin nefesiniz zavallı kızı teskin etmez, bütün bütün çıldırtır. (*Kendi kendine*) Adam ne olur, istedikleri gibi görüşsünler. (*O tarafa bakarak*) Bak, bak, yine kızın ta kulağının içine bir şey söyledi. Ay insan merak da ediyor. Acaba ne dedi? Ne diyecek? "Ah elmasım, ben sana yanıyorum, deli divane oluyorum. Halime merhamet ct. Gözlerin beni öldürecek. Kanıma gireceksin. Artık hasretine tahammül edemiyorum. Canım, hayatım hep sensin" kabilinden kurusıkı sözlerdir. Aşkın elifbası olan bu ilk sayfalarını hepimiz gençliğimizde ettik. Biz bu derse besmele çekeli otuz seneyi geçti. Çoktan icazetini aldık. Şimdi de böylelerine izin veriyoruz. Bu beyle bu hanımın ikisi de pek genç. Bu muhabbetleri taze kalplerinin daha ilk alevleri. Evlenirlerse bu şiddet kalmaz. Çabuk geçer. Üç günde birbirinden bıkarlar. Bucak bucak kaçarlar. Meşhur meseldir: Boşanıp da kocana, sevip de dostuna varma derler. (*Yine kızla oğlanın tarafına dikkatli dikkatli bakarak*) Ooo, oo, yine daldılar. Kalpten kalbe pek gönüllü konuşuyorlar. Bu tatlı muhabbetlerini bozmak istemiyorum ama vakit dar. İşin sonu belalı gelecek. Gözüm de pır pır pır durmayıp seğiriyor. O Nedime kaltağı sonra bize neler yapmaz? (*Seslenerek*) Huu, civanlarım artık yeter, kısa kesiniz! Muhabbetinizin altı aylık muhasebesini burada mı göreceksiniz? (*Kendi kendine*) Hem acıyorum hem kızıyorum. Beni adeta aracı kadın yerine koydular. Bir liraya bu kadar müsaade çok bile. Oğlanın parası olsa daha fazlasını verecek ama zavallının eli yufka. Üstümde başka para yok diye nağme yapıyor. Ben biliyorum, onun ne altında var ne üstünde. Biçare tırıl. Züğürt adamın kız sevmeye kalkması başından büyük halt etmektir ama

işte gençlik. Gönül meram anlamıyor. Cebi deliklerin muhabbetleri de gayet şiddetli olur. Ne hikmettir bilmem, kızlar da inadına parasız delikanlıları sever. (*Seslenerek*) Benim müsaademi artık siz kötüye kullanıyorsunuz. Beş dakikayı da geçti. On dakikayı da. Haydi bakalım. Allah hayırlar versin. Gözüm seğiriyor diyorum size.

(*Nuri Bey'le Şahende Hanım bu defa hiç aldırmayarak yine sohbetlerine devam eder*)

ARİFE HANIM

(*Haykırarak*) Size diyorum, hu! Coştunuz artık. Gözünüz dünyayı görmüyor, işitmiyor musunuz?

NURİ BEY

(*Dalgın dalgın*) Beş dakikacık daha.

ARİFE HANIM

Saatin dakikası biter mi oğlum? Sinsi sinsi kıza ne anlatıyorsun öyle?

NURİ BEY

Geçen akşam bir rüya gördüm de onu tabir ediyorum.

ARİFE HANIM

Rüya gördünse hayırdır inşallah der geçerler. Düş azması mı oldun? Ne oldun? Hiç böyle ağzının içine girer gibi rüya tabiri de görmedim. Rüyada gördüğünü sakın hakikatte tatbike kalkma! Rüyada insan her şey görebilir. Günahı yoktur. Fakat uyanıkken öyle değil. Her iyi fiilin mükâfatı yoktur. Ama her taşkın hareketin cezası vardır. Bitir artık, biraz da başka defaya kalsın.

NURİ BEY

(*Umutsuz bir sesle*) Bir daha görüşebileceğimizi Allah bilir.

ARİFE HANIM

(*Kendi kendine*) Siz daha çok görüşürsünüz. İhtiyar herif Şahende'yi alsa da sen yine kızın peşini bırakmayacağa benziyorsun. Şahende'nin sen ilk ehli ola-

caksın. O zavallı ihtiyar da ikincisi. O pinpon herifin şimdi çın çın kulakları çınlasın. Rüyanın bu ihtiyarı ilgilendiren tarafını pek hayırlı tabir etmiyorsunuz zannederim. O adama mı yazık olacak, size mi? Artık orasını Cenabımevla bilir. (*Açıkça*) Gözüm seğiriyor diyorum size. Bir uğursuzluk çıkmadan haydi artık bitirin. İçim içime sığmıyor.

(*Çıngır çıngır bostan kapısı açılır. Arkasında saltası, başında mavi yemeni sarılı fesiyle, elinde dokuz, on yaşında bir kız çocuğuyla Mestan Ağa içeri girer*)

ARİFE HANIM

(*Şaşırarak*) Bir uğursuzluk çıkmasın der demez bunlar nereden çıkageldiler böyle?

Üçüncü Sahne

MESTAN AĞA, BİR KIZ ÇOCUĞU, EVVELKİLER

KIZ ÇOCUĞU

(*Elindeki kırmızı şeker çubuğunu iki avucu içinde oklava gibi sağa sola çevirerek Arife Hanım'a hitaben*) Hanım teyze buraya kâğıt helvacısı geldi mi?

ARİFE HANIM

(*Kaşlarını çatarak*) Kâğıt helvasını ne yapacaksın? Hele ağzındakini bitir bakalım.

MESTAN AĞA

Valide hanım, bahçıvan Niko'yu gördün mü?

ARİFE HANIM

(*Alınarak*) Aaa, babam yerinde adam bana valide hanım diyor. Ben senin anan olur muyum ayol?

MESTAN AĞA

Hiddetlenme canım. Sana valide dedimse, mutlak beni doğurdun demedim ya. Babam vefat edeli çok oluyor. Yine benden rahmet istedi. Allah rahmet

eyleye. Zavallı adam belki ömründe senin yüzünü bile görmemiştir.

ARİFE HANIM

Aa, terbiyesizin zoruna bak! Efendi misin, ağa mısın, nasıl adamsın bilmem. Sen ağzı kalabalık bir münasebetsize benziyorsun. Bu yaşıma kadar kimsecik bana böyle kötü bir söz söylemediydi. Hak kuru iftiradan saklasın. Kaldım kaldım da artık senin bunak babana mı kaldım?

(*Nuri Bey'le Şahende Hanım Arife Hanım'ın dalgınlığından yararlanarak bulundukları yerden kaybolurlar*)

MESTAN AĞA

Kızına efendim, kızma. Anam olmak istemiyorsan dünya ve ahiret kız kardeşim ol.

ARİFE HANIM

Aman sus, ben senin hiçbir şeyin olmak istemem.

MESTAN AĞA

(*Bir kahkaha salıvererek*) Kız kardeşliğe de razı olmadı. Hanım kızım desem, nasıl hoşuna gider mi? Bebecik, sabahleyin bu bostana neye geldin kuzucuğum?

ARİFE HANIM

Ne vazifen?

MESTAN AĞA

Ben bu mahalleliyim. Seni burada hiç görmedim de onun için soruyorum.

ARİFE HANIM

Hangi mahalleli olursan ol. Sana soran var mı canım? Ay bu adam sabahleyin beni çatlatacak.

MESTAN AĞA

Sen kısrak mısın çatlayacak?

ARİFE HANIM

Neye olayım kısrak? Elhamdülillah insan evladıyım. Yedi göbeğe kadar benim soyum belli. Bu kabalığına bakılırsa sen de merkep cinsine benziyorsun.

MESTAN AĞA

(*Sırıtarak*) Ha şimdi anladım.

ARİFE HANIM

Ne anladın ahmak herif?

MESTAN AĞA

Deminden sana valide hanım dediğim zaman kızdığının sebebini anladım.

ARİFE HANIM

Anan kısrak, baban merkep olursa sen de pek kişizade sayılmazsın ya. Koca kulaklı bir katır eskisi olursun.

MESTAN AĞA

Sen cinsini itiraf et. Ben katırlığa razıyım.

ARİFE HANIM

Öyleyse beni anana ne benzetiyorsun? Ananı ahırda, babanı da moloz merkeplerinin içinde ara.

MESTAN AĞA

Babam sana moloz sürüsüyle Yenikapı'da Acem Dağı'nda mı rast geldi?

ARİFE HANIM

(*Ayağından iskarpini çıkarıp ökçe tarafını göstererek*) Şimdi bunu beynine fırlatırsam nerede rast geldiğini görürsün.

MESTAN AĞA

(*Alaylı*) Çabuk ayakkabını giy, çorabının yırtığı göründü.

ARİFE HANIM

Benim çorabım senin nene lazım? Haydi git, bak şimdi bahçıvan ananı dolaba koşacak. Efendi babana da sabahtan beri küfe küfe gübre taşıtıyorlar. Haydi git, haydi. Seni de bekliyorlar. Eminönü'ne sebze indireceksin.

KIZ

(*Kız babasının eteğinden çekerek*) Haydi baba, bahçıvana gidip yemiş alalım.

ARİFE HANIM

Haydi, haydi, piçinin karnını doyur. İşte arsızlanıyor. Bahçıvan görmeden bir iki şey aşırabilir misiniz

bakalım? Sabahleyin bu bostana hayırlı bir niyetle gelmediğiniz besbelli.

KIZ

(*İki elini birbirine vurarak nispet vere vere*) Neye olayım piç? Kısrak! Kaltak!

ARİFE HANIM

Haydi oradan sümüklüböcek!

KIZ

(*Elini vurmakta devam ederek*) Kısrak... Kısrak...

ARİFE HANIM

Kıskıvrak kal inşallah! Salyangoz suratlı musibet.

KIZ

(*Şekerli ellerini gözlerine götürüp ovuştura ovuştura ağlayarak*) Baba bu karıyı dövelim. Bana salyangoz diyor.

ARİFE HANIM

Ne haddine? Ne haddine? Hele yanıl da bir elini kaldır, göreyim seni. Kimi döveceksin? Lazımlık...

KIZ

Kısrak... Kısrak...

ARİFE HANIM

Şimdi iki parmağımı ağzına sokarsam, donluk salaşpur gibi iki tarafa ayırıveririm.

MESTAN AĞA

Aman yavaş gel.

KIZ

Ehem... ehem... yavaş gel.

ARİFE HANIM

Çarpık endişe, çingene maşası. Siz sabahleyin mahallenizi şaşırmışsınız. Haydi Sulukule'ye, haydi! Burada ne işiniz var? Mahallenize gidin.

KIZ

Çingene de sensin, maşa da sensin. Kısrak... Kaltak...

ARİFE HANIM

Aman Yaradan'a kurban olayım. Çocuktan başka her şeye benziyor. Evlere şenlik bu iç çıbanını hangi ana doğurdu? (*Nuri Bey'le Şahende Hanım'ın bulun-*

dukları tarafa bakarak) Aaa başıma gelenler, ikisi de meydanda yok. Nereye savuştu bunlar?

MESTAN AĞA

(*Şaşırarak*) Kim savuştu?

ARİFE HANIM

Karın ağrısı herif, ne vazifen? İşte kızla oğlan meydanda yok. Şimdi şuracıkta birbirine güzel güzel rüya tabir ediyorlardı. (*İleri doğru yürür, elini ağzına götürüp haykırarak*) Hu, Nuri, Şahende! Çocuklar neredesiniz? Rüyanızın tabiri buna mı çıktı? Sırra kadem basmışlar. Ne tarafa savuştu bunlar? Elin kızı bir kazaya uğrarsa sonra ben yengesine ne cevap veririm? Gördünüz mü başıma gelenleri?

MESTAN AĞA

Çocuklar küçük müydü? Bostan kuyusuna düşmesinler sakın?

ARİFE HANIM

Sen sus çom ağızlı herif. Allah'a emanet, kuyuya niçin düşsünler? Oraya çocuğunla beraber sen düş.

MESTAN AĞA

Ne fena kadın bu! İyilik de yaramıyor.

ARİFE HANIM

Senden gelecek iyiliğin bana lüzumu yok. Haydi git bostandan çocuğuna yemiş çal. Baksana vız vız vızlanıyor.

MESTAN AĞA

İnnallahe maassabirin![1] Laf anlar mahluk değil ki. Kadın, bu bostan netamelidir. Şu kuyuda bir çocukla iki keçi boğuldu. Şurada ilerde bir boş kulübe var. Geçenlerde orada bir baskın oldu.

ARİFE HANIM

(*Büyük bir garipseme tavrıyla*) Baskın mı oldu?

MESTAN AĞA

Duymadın mı? Gazeteler yazdı.

---

1 (Ar.) Allah sabredenlerle birliktedir.

ARİFE HANIM

Cenabıhak her şeyi evvelce bana malum eder. Gözüm seğiriyor dedim ya. Baksanıza neler olmuş! Gazeteler yazmış da haberimiz yok. Nereden olacak? Asığından basığından bana ne? Çok şükür Mevlama o tarakta bezim yok ki. Cümleyi Tanrım ıslah eylesin. Bu koskoca İstanbul'da gidecek bir yer bulamayıp da sabahleyin gele gele şu uğursuz bostana gelmişiz. Fakat gelir gelmez o yellozlar burada boş bir kulübe olduğunu nasıl keşfettiler? Gözümün seğirmesi de ne kadar sıklaştı! Göz kapağıma sanki bir kelebek konmuş da pır pır uçuyor gibi oluyor.

MESTAN AĞA

(*Kendi kendine*) Baskın sözünü işitir işitmez karı fena halde pirelendi. Sağlam bir ayakkabı olmadığını ben zaten görür görmez anladımdı.

ARİFE HANIM

(*İleri doğru haykırarak*) Neredesiniz? Ses veriniz. Hu, çocuklar! Biz buraya saklambaç oynamaya mı geldik? Beni üzmeyiniz. Şaka zamanı değil. Bu bostan uğursuzmuş. Rabbim saklasın burada fena şeyler olmuş. Rezaletin lüzumu yok.

(*Çıngır çıngır bostan kapısı açılır. Arkasında bir kadın hizmetçiyle Nedime Hanım içeri girer*)

Dördüncü Sahne

EVVELKİLER, NEDİME HANIM, HİZMETÇİ KADIN

NEDİME HANIM

(*Telaşla etrafına bakınarak*) Rezaletin lüzumu yok diye haykırıyordunuz. Burada rezalet mi oluyor?

ARİFE HANIM

(*Büyük bir şaşkınlıkla kendi kendine*) Aa, işte gözümün seğirmesi buna çıktı. Gel de şimdi pirincin taşını ayıkla. Karı kudurmuş, köpürmüş fırtına dalgası gibi

üzerimize geldi. Şimdi bana ahiret suali soracak. Ne cevap vereceğim? (*Açıkça*) Yok kadınım. Elhamdülillah ne rezaleti olacak? Siz yanlış anlamışsınız.

NEDİME HANIM

Hocaya nefes ettirmek için Şahende'yi aldın, evden çıktınız. Burada ne işin var? Hani ya kız nerede?

ARİFE HANIM

(*Kendi kendine*) Aa, ne diyeyim bilmem ki? (*Açıkça*) Hanımcığım, bu sabah benim başıma gelenler kimsenin başına gelmemiştir.

NEDİME HANIM

(*Alaylı*) Acayip!

ARİFE HANIM

Acayip de söz mü?

NEDİME HANIM

Başına ne geldi? Çabuk anlat. Kız nerede?

ARİFE HANIM

Kızın nerede olduğunu ben de bilmiyorum. (*Kendi kendine*) Şimdi şuradan zırpadak karşımıza çıkagelirlerse yalanım belli olacak. Ah, ikisi de keşke kuyuya düşmüş olsalar da bu karı onları görmese! Herifin hakkı var. Ne uğursuz bostanmış burası! Ne diyeyim? Ne düzen kıvırayım? (*Ellerini semaya kaldırarak*) Yarabbi sen bana uygun bir yalan ilham et. Aklıma da bir şey gelmiyor ki. Şu anda nerede olduklarını biliyor muyum? Yemin etsem başım ağrımaz. (*Açıkça*) Nerede olduğunu bilmiyorum.

NEDİME HANIM

Öyle söz olmaz. Kem kümün lüzumu yok. Biz senin iffetine, doğruluğuna itimatla kızı teslim ettik. Bu mini mini bir serçe kuşu değil ki pırradak elimden uçurdum diyebilesin. Bu koskoca bir kız, senin benim gibi bir insan.

ARİFE HANIM

Hanımcığım şimdiki tazeler kuştan da çevik, balondan da hafif, tayyareden de havalı, ele avuca giriyor-

lar mı? Yanıldım da nasılsa işte ben de bir dubaraya uğradım.

NEDİME HANIM

Böyle sözlerle elimden kurtulamazsın Arife Hanım.

(*Bu aralık Nuri Bey'le Şahende bostan dolabının yanında beliriverir*)

Beşinci Sahne

EVVELKİLER, NURİ BEY, ŞAHENDE HANIM

NURİ BEY

(*Şahende Hanım'la el ele gafilce yürüyerek*) Ne o Arife Hanım, bizi mi çağırıyordunuz? (*Birdenbire Nedime Hanım'ı görerek kısa bir müddet durup sessiz kaldıktan sonra*) Bu kadın kim?

ŞAHENDE HANIM

(*Büyük bir çarpıntı belirtisi olan titrek bir sesle kendi kendine*) Aman Rabbim, ne felaket! Yengem burada. Bu korkunç bir rüya mı? Yoksa hakikat mi?

ARİFE HANIM

(*Aşırı çarpıntıdan düşmemek için eliyle tutunacak bir yer araştırarak*) Oldu mu bize olanlar! Korktuğum şey tamamıyla başıma geldi.

MESTAN AĞA

Hepsinin beti benzi attı. Bu genç kızla oğlan kim? Ortada büyük bir fenalık var ama anlayamıyorum. Hep bu fesat Arife Hanım dedikleri bu karının başı altından kopuyor.

KIZ ÇOCUĞU

Baba haydi gidelim, yemiş alalım.

MESTAN AĞA

Kız sus. Şimdi yemişin sırası mı? Bak neler oluyor?

KIZ

Baba ben yemiş isterim.

MESTAN AĞA

Haydi bahçıvanın yanına git. Şimdi ben de geliyorum. (*Kız koşar gider*)

NEDİME HANIM

(*Orada bulunanların yüzlerinde gazaplı bir bakış dolaştırdıktan sonra*) İşte Şahende bir delikanlıyla el ele geldi, karşımda duruyor. Aman Allahım, sen bana metanet ihsan et. Bu felaketi dayısı duysa o anda yüreğine iner. Arife Hanım meğerse sen adi bir kadınmışsın. Şahende sen de ne kadar yaradılışı bozuk bir kızmışsın. Yazıklar olsun size! Bu kepazeliğe nasıl cesaret ettiniz?

ARİFE HANIM

(*Sertçe bir tavır alarak*) Ortada bu kadar büyütülecek ne kepazelik var bakayım? Ben sizin hizmetçiniz değilim, çırağınız hiç. Sen hanımsan ben de evimin hanımıyım. Ne hakla bana çıkışıyorsunuz? Yüzünüzden ihya olmuyorum ya. Ortada dönen bir hatır. Şu kızı hocaya götür, bir nefes ettir diye bana teslim ettiniz. Ben de götürdüm, güzel güzel okuttum. "İçimde büyük bir sıkıntı var. Şöyle bostanlara doğru gidelim de biraz ferahlayayım, gönlüm açılsın" ricasında bulundu. Buraya kadar getirdim. Ben şuraya oturdum. Şahende buralarda geziniyordu. Artık bu beş yaşında çocuk değil ya, kuyuya filan düşmesin diye merak edeyim. (*Mestan Ağa'yı göstererek*) Ben şu adamla konuşurken kız gözden kayboldu. Şahende Hanım nidasıyla sağa haykırdım, sola bağırdım. Cevap yok. A bu kız nereye kayboldu diye telaşa düştüğüm bir sırada siz geldiniz. Biraz sonra da kızınız tanımadığım bir delikanlıyla el ele karşımıza çıktı. (*Mestan Ağa'ya hitaben*) Öyle olmadı mı efendi? İnanmazsan işte şu Müslümandan sor, Allah için söylesin.

MESTAN AĞA

(*Kendi kendine*) Hele bak postala, beni de besbedava yalancı şahit yerine kullanacak.

NEDİME HANIM

Kızı hoca yerine burada bostanda nefes ettirmeye getirdin galiba! Ben senin ne mal olduğunu bilmiyor muyum? El âleme ne sorayım? Sen gittiğin yerde kendine seksen yalancı şahit uydurursun.

MESTAN AĞA

(*Şaşırarak*) Aman bu kadınlar! Rabbime sığındım bunların ellerinden. Bu gelen hanım da etrafa dahma[1] saçıp duruyor. İyiyi kötüyü fark ediş yok ya. On parmaklarında on kara, rast geldiklerine yapıştırıyorlar. Bu sonraki hanımın tutumu da ikinci ağıza bana bulaşacak gibi.

ARİFE HANIM

Benim fena kadın olduğumu biliyormuşsunuz da güvenip kızınızı beraber sokağa niçin gönderdiniz?

NEDİME HANIM

Yanıldım, şeytana uydum, halt ettim. Bak gönderdim de başıma ne belalar geldi? Söyle karı, söyle. Bu delikanlıyı nerede bulup da kızla el ele tutuşturdun? Mademki böyle marifetlerin varmış, bizim mahallede ne oturuyorsun? Çivicizade'ye git, Sena Yokuşu'na git. Bizim mahalle namuslu semtidir. Senin gibilerinin işte böyle üç günde iplikleri pazara çıkıverir.

ARİFE HANIM

(*Hışımla etrafına bakınarak Mestan Ağa'ya hitaben*) Efendi birader, şahit ol. İşitiyorsun ya. Bu karı ırzıma, namusuma tecavüz ediyor. Dava edeceğim. Bu söylediklerini ispat ettireceğim. Kapı kapı sürükleyeceğim.

MESTAN AĞA

Deminden benden fenası yoktu, şimdi efendi birader olduk. Benim karılardan ağzım yanıktır. Böyle dırıltılara karışmam. Şimdi ikiniz de birbirinizi bırakıp bana bulaşırsınız. Ben bir şey görmedim, bir şey bilmem.

---

1 (Fars.) Bağıran devenin ağzından saçılan köpük.

ARİFE HANIM

Niçin bilmiyormuşsun? Şimdi bu kadın bana bizim mahallemiz namuslu semtidir, Çivicizade'ye git, Sena Yokuşu'na git demedi mi? Kendisi namuslu hanımmış da böyle kötü yerlerin isimlerini nereden öğrenmiş? Sen Müslüman değil misin? Şeriat bilmez misin? Seni bir mahkeme huzuruna çağırırlarsa gördüğünü, işittiğini Allah için dosdoğru söylemez misin?

MESTAN AĞA

Allah için doğrusunu söylemek lazım gelirse söyleyeyim. Sen deminden bostana doğru seslenirken yalnız Şahende Hanım diye haykırmıyordun. "Hu Nuri, Şahende, çocuklar neredesiniz?" nidasıyla bağırıyordun. Gösterdiğin bu telaş üzerine hatta ben sana "Bu çocuklar pek küçük müydü? Sakın bostan kuyusuna düşmüş olmasınlar!" demedim miydi? Sen Şahende Hanım'ın Nuri Bey dediğiniz bu delikanlıyla birlikte olduklarını pekâlâ biliyordun. Şimdi bu hanıma karşı neye inkâr ediyorsun?

NEDİME HANIM

Hay Allah senden razı olsun efendi birader. Çok şükür hele bir helal süt emmişe tesadüf ettim. Ben biliyorum canım, bu karının ilmi birlik olmayınca, bu kızla bir oğlan mümkün değil beraber şu bostana gelemezler. Ne mal olduğunu şimdi anladın mı? Asıl davayı ben senden edeceğim. Kapı kapı kim kimi sürükleyecek görürsün. Sen el âlemin yüzü gözü açılmadık gül gibi namuslu kızını al böyle ücra bostanlara getir, delikanlıların ellerine teslim et. Seni adliyelerde, paşa kapılarında[1] sürüm sürüm süründürdükten sonra zindanlarda çürüteceğim inşallah. Söyle bakayım bu işi görmek için kaç para aldın?

ARİFE HANIM

(*Nuri Bey'le Şahende Hanım'a*) Söylesenize, dilinizi fareler mi yedi? İkinizin yüzünden sebep olduğum lakırdıları işitmiyor musunuz? Sizi birbirinizle ben mi

---

1 Paşa kapısı: Hükümet dairesi anlamında kullanılan bir tabir.

görüştürdüm? Ben mi seviştirdim? Hanımefendi beni zindanlarda çürütecekmiş. Baksanıza kuruma, edaya. Kendini ne zannediyor bilmem.

NEDİME HANIM

Çürütürüm zahir.

ARİFE HANIM

İlahi kemiklerin mezarda çürüsün.

NEDİME HANIM

Sen bu cihana kazık kakacak değilsin ya. Hepimizin kemiği mezarda çürüyecek. Ölümle öç alınır mı? (*Mestan Ağa'ya hitaben*) Efendi kardeş (*Eliyle Şahende'yi göstererek*) şu kızı görüyor musunuz? Şimdiye kadar soyumuzdan işte böyle bir kepaze çıkmadıydı. İlahi, yaşı yerlerde sayılsın. Ayıbını kara topraklar örtsün. (*Ağlamaya başlayarak*) Bu kız için söz kesildi. Her şey oldu bitti. Haftaya nikâh şerbetleri içilecekti.

MESTAN AĞA

Allah ıslah eyleye, Allah ıslah eyleye! Ortalık fena olmuş.

NURİ BEY

(*İki adım ileri doğru gelerek*) Şahende Hanım'ın benden başka bir erkekle ne nikâhı kıyılacak, ne şerbeti içilecektir.

NEDİME HANIM

Ne buyurdunuz beyim, ne buyurdunuz?

NURİ BEY

Şahende Hanım'ı benden başkasına veremeyeceksiniz.

NEDİME HANIM

Sen kim oluyorsun ırz düşmanı, bostan kahramanı.

NURİ BEY

Affedersiniz hanımefendi, ağzınızdan çıkanı kulağınız işitsin.

NEDİME HANIM

Ben lakırdımı bilirim de söylerim. Sen de haddini bil de söze karış. Velisi Şahende Hanım'ı kime münasip görürse ona verir. Senin müdahaleye ne hakkın var?

NURİ BEY

(*Çarpıntıyla*) Bu hak herkesten evvel bana aittir.

NEDİME HANIM

Bu oğlan kaçık mıdır, nedir? O hak neden sana ait oluyormuş?

NURİ BEY

Çünkü seviyorum. Muhabbet hakkı her şeyden önceliklidir.

NEDİME HANIM

Bu söze kahkahalarla güleyim bari. Senin gibi çapkınların gönül verdikleri kızları almaya bu sevgileriyle hak kazanmış bulunacakları kanunun hangi sayfasında yazılıymış?

NURİ BEY

Aşk kanunnamesinin baş sayfasında.

NEDİME HANIM

Haydi herzevekil,[1] haydi... Bir parça nizam, usul öğren de sonra söze karış.

NURİ BEY

Canım bu hususta aklı ermeyen ben değilim, sensin. Çünkü sevgi işleri nizamın, kanunun yetki ve iktidar dairesinin dışındadır. Dahil olabileydi kanunnameye bir de aşk faslı ilave ederlerdi. Bu faslın açık bırakılması iddiamın doğruluğuna bir delildir. Kanun bile kendinde müdahale hakkı görmediği bir faslı karıştırmaya cesaret edememiş. Sizin ne hükmünüz olur? Siz görüşünüzü kanundan daha kuvvetli, yetkili mi zannediyorsunuz? İki gönül birbirini çekince hâkimiyet insanlara değil, tabiata aittir. Bir gönül, bir kalp, hiçbir kalp, hiçbir vakit insanlık nizamnamesinin özel maddesine bakarak veya bir hâkimin görüşüne uyarak sevemez. Bu çekime kapılmayı yahut iğrenmeyi tabiat tayin eder. Kimseye sen filanı sev veya sevme

---

1 Üstüne vazife olmayan şeylere karışan, her işe burnunu sokan kimse, ukala dümbeleği.

denemez. Sevdazede, o da mahiyetini pek tahlil edemediği şiddetli bir hissin karşısında güçsüzdür. Bir manyetizmacıdan aldığı emirleri ifa eden gözleri bağlı bir zavallı gibi o da aşkın esiridir. Biçare âşık bazen düzenle muhabbetin şiddetleri arasında kalıyor. İşte bundan bin türlü felaket, facia ortaya çıkıyor. Aşk kendinden başka kimsenin boyun eğeni, emrine uyanı değildir. Bu elim mesele önünde yüreği sızlamamış, kanamamış pek az kimse bulunduğu halde bilmem neden daima yine bu hakikatin zıddı tercih olunmuş ve olunuyor?

MESTAN AĞA

(*Başını sallayarak*) Yaşından, halinden hiç beklenmez ama bu delikanlı çok laf biliyor. Hem de sözleri yabana atılacak gibi değil. Gençliğimde Zehra'yı sevdiğim vakit bana vermediler, kendimi az daha kuyuya atıyordum. O kız aklıma gelince hâlâ yüreğim sızlıyor.

NEDİME HANIM

Beyefendi böyle kuru sözlerle adama kız vermezler. Sen fiili düzgün bir genç olsan âlemin bakire kızını bostanlara çağırmazsın.

NURİ BEY

Ben kızınızı buraya kötü bir niyetle çağırmadım.

NEDİME HANIM

Kötü niyet daha nasıl olur bilemem. Şahende'nin bu bostana gelip sizinle el ele, kol kola gezindiği, seviştiği duyulsa, geleceği hakkında bunun hâsıl edeceği fena tesir izaha muhtaç mıdır?

NURİ BEY

Hanım bize ihtar etmek istediğiniz bu düşünceler akılları, fikirleri başlarında kimseler için söz konusu olabilir. Şahende Hanım'la bendeniz şu saatte hayat veya mematımıza dair önemli bir mesele karşısında bulunuyoruz. Birbirimizi kaybetmek ikimiz için de ölüm demektir. Merhamet buyurunuz. Henüz pek genciz. Gençliğimizin yakasını pek kolaylıkla ölüme

kaptırmak istemeyiz. Ölümden, mahvolmaktan kurtulmak için elbette çareler aramaya atılacağız. Buluşacağız, konuşacağız, dertleşeceğiz. Hiçbir vicdan sahibi bundan dolayı bizi ayıplayamaz.

NEDİME HANIM

Siz bu hareketinizde kendinizi mazur görmek ve göstermek istiyorsunuz. Lakin bu çocukluğunuza belki benden evvel siz gülersiniz. Âdet, kanun, nizam, edep denilen şeyler herkesin görüşüne, fikrine, arzusuna göre düzenlenemez. Hiç kimse düzeni kendine uyduramaz. Fakat kendisi ona uymaya mecburdur. Bir kızın velilerinden habersizce bir delikanlıyla böyle bostanlara gelip görüşmesi hele aşk ve sevgiden bahsetmesi pek ayıp, kötü bir harekettir.

NURİ BEY

Bizim hareketimizde tasavvur ettiğiniz kötülük yoktur. Bugünkü tehlikenin bizce olan vahamet derecesini deminden arz ettim. Ruh samimiyetiyle mahremce iki söz etmek için şuraya kadar gittik. Bu bir suç değildir. Bizim bugün şu bostanda el ele gezinişimiz muhabbetimizin başından beri ilk hareketimizdir. Bunun son olması da muhtemeldir.

NEDİME HANIM

Bunun ilk veya son bir hareket olduğunu bilemem, ayıptır. Böyle bir hareket bir kızın iffetini lekeler, geleceğini mahveder.

NURİ BEY

Şahende Hanım'ın geleceği benden, benim geleceğim ondan ibarettir.

NEDİME HANIM

(*Biraz hiddetle*) Bir kızın gönlünün sahibi olabilir. Fakat bazen kendinin maliki olamaz. Bir kız gönlünü her kime isterse versin. Haydi buna bir şey denmesin. Kızı sevdiğine vermek daima mümkün olabilir mi? O kız mantar gibi yerden bitmedi ya! Bunu büyütenler, yetiştirenler yok mu? Sarf ettikleri bu kadar emekleri

karşılığında bu zavallı velilerin evlatları hakkında hiçbir görüş beyanına yetkileri olmayacak mı? Hem Şahende gibi toy, cahil bir kız kendine güvenli bir gelecek hazırlaması için icap edecek vasıflarda bir koca seçimini nasıl becerebilir? Böyle şeylerde gönül daima doğru bir mihenk olamaz. Sen Şahende'yi cidden seviyorsan, haydi buradan çık git. Bu vakaya dair kimseye bir şey açma. Bu iş kapansın, bitsin. Çünkü Şahende için seçeceğimiz koca sen değilsin. Sen olamazsın.

NURİ BEY

(*Umutsuzca*) Niçin?

NEDİME HANIM

Orasını biz biliriz.

NURİ BEY

(*Titreyen bir sesle*) Hanımefendi bu hususu biraz izah etmenizi dünyada mukaddes bildiğiniz neler varsa onlar adına sizden istirham ederim.

NEDİME HANIM

Bak evladım, mümkün olduğu kadar hiddetimi yenmeye çalışıyorum. Bir cahilliktir etmişsiniz. Şimdi bunu tamire, örtmeye, kapamaya uğraşalım. Şahende'ye acıyorsan, bu sözümü, bu ricamı dinlersin. Dayısı duymadan, kızı alacak adam işitmeden bu işi örtbas edelim. İnsanlığın icabı budur. Sen söz anlamaz adi bir delikanlıya benzemiyorsun. İlk hiddet, ilk galeyanla gönlünü kırdımsa beni affet. Bu kızı sana veremeyiz. Bu mümkün değil. Beyhude ümitlere düşüp de üzülme.

NURİ BEY

(*Sesi daha fazla titreyerek*) Niçin efendim? Niçin?

NEDİME HANIM

Çünkü bir kızı mesut edebilmek için gençlik, şıklık, çılgınlık, aşk ve heves kâfi değildir. Bunlar hep geçer. Sonra ikinizin de aklınız başınıza gelir ama fayda vermez. Zavallı kızın saadetine engel olma, çekil.

NURİ BEY

Onun saadetine siz engel olmak istiyorsunuz. Onu benden ayırmak ikimizi de ebediyen bedbaht etmek demektir.

NEDİME HANIM

Yanlış, yanlış. Beyefendi çok yanlış. Bir kere iyi düşününüz. Bugün cüret ettiğiniz hareketlerle kızın saadetine mi yoksa felaketine mi sebep oluyorsunuz? İyi düşününüz. Bundan sonraki hareketlerinizle kızın geleceğini tamir kabul etmez bir vahamete düşüreceksiniz. İnat etmeyiniz. Yanımızda bulunup şu işe mahrem olan şu iki kişiden de burada görüp işittiklerini başka yerde tekrar etmemelerini Allah rızası için istirham ederiz. Şahende için bu tehlike savuşmuş olur.

NURİ BEY

(*Son derece umutsuz bir tavırla*) Bu ricanızın kabulü bence mümkün değil.

NEDİME HANIM

Beyefendi, siz benim sabrımı, tahammülümü kötüye kullanıyorsunuz. Siz bu ısrarınızla Şahende'yi mahvetmekten başka bir şey yapmış olmazsınız.

NURİ BEY

Bence yapılması mümkün olmayan bir şeyi nasıl kabul edebilirim?

NEDİME HANIM

Zaten bu iş sizin kabulünüze bırakılmayacak, kız velilerinin kararlarına göre yapılacaktır. Oğlum bir gencin gönlünün yalnız muhabbetle şişmesi kâfi değildir. Cepleri de lirayla dolu olmalı.

NURİ BEY

Siz gönül işlerini sarraflık, tefecilik muamelesine tatbik etmek istiyorsunuz.

NEDİME HANIM

Şimdi her şey parayla dönüyor. Kuru kuruya sevdayla bir aile geçindirilemez. Siz geçici bir heves yoluna

Şahende'yi kurban etmek istiyorsunuz. Daha fazla lakırdı dinlemeye vaktim yok. (*Şahende'ye hitaben*) Haydi kız, yürü! Burada şu acayip münakaşayla geçirdiğimiz dakikaların her biri felaketini artırıyor. Haydi, düş önüme bakalım.

NURİ BEY

Şahende Hanım'ı zengin bir ihtiyara veriyormuşsunuz. Bu hareketinizle beni, Şahende'yi mahvetmekten başka o ihtiyarın da felaketine sebep olacaksınız.

NEDİME HANIM

Şahende'nin saadetinden, felaketinden siz mesul olamazsınız. Bu husus onun velilerine aittir. İhtiyara gelince, onun da sizin gibi bir dava vekiline ihtiyacı yok. O kendi iyisini, kötüsünü elbette sizden iyi düşünür. (*Şahende'ye hitaben*) Düş önüme!

(*Şahende yürür. Nuri Bey koşarak kulağına bir şey fısıldar. Kız da kabul veya tasdik makamında başını sallar*)

NEDİME HANIM

Affedersiniz beyefendi, hem yanımda öpecek gibi kızın kulağına eğilerek bir şey fısıldamanız edebe uygun değildir. Ne söyleştiniz, bilmek isterim.

NURİ BEY

Ne söyleşeceğiz? Birbirimizden başkasıyla evlenmemek için yemin tazeledik.

NEDİME HANIM

Beyhude üzüntü. Şahende bugün kendine sahip değildir ki sizin olmak için vereceği sözün bir ehemmiyeti olabilsin.

NURİ BEY

O sonra anlaşılır hanımefendi. Cenabıhak herkesi şahsına malik olma hissiyle, hakkıyla yaratmıştır. Bu hakikatin zıddını savunan zalimler, hatalarındaki dehşeti yavaş yavaş anlayacaklardır.

NEDİME HANIM

Böyle kuru sözlerle bizim Şahende üzerindeki vesayet hakkımızı iptal edemezsin.

NURİ BEY

Sonra görürsünüz.

NEDİME HANIM

Görelim.

(Nedime Hanım, Şahende Hanım, hizmetçi kadın üçü bostan kapısından çıkar. Nuri Bey gayet umutsuz bir halde eliyle başını tutarak dalgın dalgın bir ağaca dayanır)

Altıncı Sahne

NURİ BEY, ARİFE HANIM, MESTAN AĞA

ARİFE HANIM

Aman Yarabbi ne şirret karı, atlı hasas.[1]

MESTAN AĞA

Sözü sohbeti yerinde, becerikli, tam Osmanlı kadını.

ARİFE HANIM

Şahende o kadar korktu, zavallının beti benzi o kadar attı ki deminden beri ağzını açıp da tek bir söz bile söyleyemedi.

NURİ BEY

Biz onunla söyleyeceğimizi söyleştik.

ARİFE HANIM

Ne söyleşirseniz söyleşiniz, o karıyla başa çıkamazsınız vesselam!

---

1 Atlı ases: Atlı bekçi; mec. becerikli, işgüzar, çokbilmiş, çaçaron kadın. Üsküdar şivesiyle yanlış olarak "atlı hasas" şeklinde söylenir.

Tablo

Bir salon perdesi iner.
Birkaç sandalye, ortaya bir masa, yanına bir koltuklu koyulur.

Birinci Sahne

AKİF EFENDİ

(*Gecelik kürküyle ağır ağır gelir, masanın yanında koltukluya oturur*) Şahende'ye yaşlı bir zat talip oldu. Karım kızı buna vermek için çok gayret ediyor. Yengesi değil mi, elbette yeğenimin mutluluğunu ister. Galiba kız bu evliliğe pek istekli değil. Bu söz çıktı çıkalı bir iç sıkıntısı illetine uğradı. Hekim, hoca dolaştırıyorlar. Kim bilir gönlünden başka bir geçirdiği mi var? Bir kızı istemediği adama zorla vermek pek iyi değildir, ama evlilik seçimi daima kızların görüşüne bırakılamaz ya. Şimdiki o kalkık yahut kırpık bıyıklı delikanlılarla da yüzde doksan geçim olmuyor. İnsanlar alafranga artığı drahoma usulünü başka şekilde âdetlerimize sokuşturmak istiyorlar. Züppe bir talip çıkıyor. Üst baş şık fakat cepler boş. Bedavaca sizinle akrabalık kurma arzusunu beyan ediyor. Eli ekmek tutuncaya kadar beslenecek. Gelecek ümidi olarak da fevkalade malumatından, dirayetinden bahsediliyor. Bu gencin zerre kadar beceri ve izzetinefsi olsa, o aşağılık şartla bir yere damat olmak

istemez. Çocuklar doğuyor. Evin içinde yavaş yavaş bir diğer aile peyda oluyor. Bir kayınpeder için evlatlarıyla, hizmetçileriyle senelerce böyle bir aileyi beslemek mecburiyeti drahoma vermekten daha ağır bir yük değil midir? Çok defa damadın beklenen gelişme ve becerisi de ümide uygun çıkmıyor. Şahende'yi bu suretle evlendirmeye halimiz vaktimiz müsait değil.

(*Akif Efendi çıngırağı çalar, hizmetçi kadın içeri girer*)

İkinci Sahne

AKİF EFENDİ, HİZMETÇİ KADIN

AKİF EFENDİ

Hanım daha gelmedi mi?

HİZMETÇİ KADIN

Geldi efendim.

AKİF EFENDİ

Yanıma niye gelmiyor?

HİZMETÇİ KADIN

Pek hiddetli, endişeli bir halde de.

AKİF EFENDİ

Şahende Hanım geldi mi?

HİZMETÇİ KADIN

Evet efendim, yengesiyle birlikte geldiler.

AKİF EFENDİ

Ne yapıyorlar?

HİZMETÇİ KADIN

Birbiriyle şiddetli şiddetli atışıp duruyorlar.

AKİF EFENDİ

Şahende yengesine karşılık veriyor mu?

HİZMETÇİ KADIN

Aman efendim, görseniz bugün küçükhanım da pek hiddetli. Yalnız karşılık vermek değil, belki beş kat

fazla söylüyor. Hemen hemen dövüşecekler diye ödüm kopuyor.

AKİF EFENDİ

Haydi git, çabuk hanımı bana çağır.

(*Hizmetçi çıkar. Biraz sonra alnında beyaz bir çatkıyla Nedime Hanım içeri girer*)

Üçüncü Sahne

AKİF EFENDİ, NEDİME HANIM

AKİF EFENDİ

Hayrola hanım?

NEDİME HANIM

Artık o kızın bize hayrı kalmadı efendi.

AKİF EFENDİ

Anlat bakayım, ne oldu?

NEDİME HANIM

Açıklaması güç, saklaması güç bir dava. Ne söyleyeceğimi şaşırdım. Şahende'ye ait bugünkü macerayı tamamıyla size anlatmayı münasip görmedim. Odama girerek akılda bir özetini yapıp size yumuşak gelecek bir şekilde durumu anlatmak istedim. Fakat bu mümkün olamayacak. İki ucu murdar bir değnek. Hakikati tamamıyla anlatsam, çok üzüleceksiniz. Anlatmasam bu işin ilerdeki sorumluluğu benim için büyük olacak.

AKİF EFENDİ

Anlat hanımcığım, anlat. Maceranın hiçbir noktasını atlamanıza razı değilim.

NEDİME HANIM

Beni dinlemeye tahammül edebilmek için büyük bir metanet göstermelisiniz.

AKİF EFENDİ

Gösteririm. Haydi dinliyorum.

NEDİME HANIM

Ortaya bu Refi Efendi meselesi çıkalı Şahende'nin halinde fevkalade bir sıkıntı, bir gariplik belirdi. İkide birde hocaya, hekime gitmek için izin istemeye başladı. Bu sabah yine hocaya okunmaya gideceğini söyledi. İzin verdim. Ama kalbime de şüphe girdi. Arife Hanım'la birlikte kapıdan çıktılar. Nereye gideceklerini gözlemek için arkalarından birini saldım. Gözetlemeye gönderdiğim bu adam bir müddet sonra döndü, bizim hanımların hocaya okunmaya değil, ta bilmem ne mahallesinde bir bostana girdiklerini, orada bir delikanlıyla buluştuklarını haber verdi. Hemen çarşaflandım, hizmetçiyi alıp sokağa fırladım. O adam beni bostana kadar götürdü. İçeriye girdim. Arife Hanım orada bir iskemleye oturmuş, yabancı bir herifle çene yarıştırıyor. Beni görünce donakaldı. "Hani Şahende?" diye sordum. Kem küme başladı. Azıcık sonra Şahende bir delikanlıyla el ele bostandan doğru çıkagelmezler mi?

AKİF EFENDİ

(*Yerinden fırlayarak*) Getiriniz şu bastonumu, kahpenin üstünde paralayayım.

NEDİME HANIM

Hani ya metanet göstermeye, itidalinizi muhafazaya söz vermiştiniz? Böyle dayakla mesele kapanabilse, haydi bir iki baston feda olsun.

AKİF EFENDİ

O delikanlı kim? Söyle de gidip hakkından geleyim.

NEDİME HANIM

Yabanın çapkını. Kim olduğunu ne bileyim? Bize boş yere damat olmak isteyen cebi delik bir cüretkâr.

AKİF EFENDİ

Hanım bu namus meselidir. Ağır davranmaya gelmez.

NEDİME HANIM

Böyle nazik işler aceleye hiç gelmez.

AKİF EFENDİ

Sonra ne oldu?

NEDİME HANIM

Evvela kendime buyuramayarak ben de sizin gibi böyle hiddet ettim. Attım, tuttum. Bir hayli söylendim. Hiddetime hiç ehemmiyet vermediler. Oğlan her sözüme alayla karşılık verdi. Şahende'yle birbirlerini almak hususundaki kararlarının kesin olduğunu bildirdi. O kadar nasihat verdim, dinlemediler.

AKİF EFENDİ

(*Salonun içinde aşağı yukarı gezinerek*) Hanım sen evvela bastonumu, sonra da o uğursuz kızı bana gönder. Elin çapkınlarıyla sözleşip bostana gitmeyi ben ona göstereyim.

NEDİME HANIM

Efendi patırtıya lüzum yok. İş ne kadar dağdağalandırılırsa bizim için başarı ümidi o nispette azalır.

AKİF EFENDİ

Ya nasıl edelim?

NEDİME HANIM

Bağrımıza taş basalım, üzüntümüzü yatıştırmaya uğraşalım, hiddetimizi zapt edelim. Kızı buraya çağıralım. Elimizden geldiği kadar birlikte nasihat verelim. İhtiyara varmaya razı etmeye çalışalım. Çünkü bu dedikoduların bastırılması, bu kızın selameti ancak Refi Efendi'yle evliliğindedir. Bu macerayı ihtiyar duymadan biz işi bitirelim. Sonradan duyarsa duysun. O bir kere genç kızın yüzünü görürse artık bırakamaz zannederim.

AKİF EFENDİ

Ya Şahende'yi razı etmek, ikna etmek mümkün olmazsa!

NEDİME HANIM

Bugün razı edemezsek, ötesini bana bırakınız.

AKİF EFENDİ

Ne yapacaksınız?

NEDİME HANIM

Kızı keyfine bırakırsan tamburacıya varır derler. Şahende Hanımefendi artık onu zor yaparlar. Böyle mühim bir noktada onun sözü değil, bizimki olacaktır. Öyle mıymıntı bir kızla başa çıkamazsam bana da yazıklar olsun!

AKİF EFENDİ

Kız tarafından yine kesin bir reddetme durumunda nasıl hareket edeceksiniz? Onu anlamak istiyorum.

NEDİME HANIM

Nasıl mı hareket edeceğim? Basbayağı. Şerbetleri ezeceğim, imamı, muhtarı, konuyu komşuyu çağıracağım. Nikâhı kıydıracağım.

AKİF EFENDİ

Nasıl?

NEDİME HANIM

Şahende'nin bulunduğu odanın kapısına vekâlet almaya gelen zata lazım gelen cevabı ben vereceğim.

AKİF EFENDİ

Hiç olur mu?

NEDİME HANIM

Niçin olmasın? Ben size varırken nikâhta vekâlet vermeye sıkıldımdı da benim tarafımdan dadım söyleyiverdiydi. Bundan dolayı nikâhımız çürük olmadı ya. Allah daha çok vakit, ömür versin, işte bugüne kadar karı koca olarak yaşadık. Cenabımevla benim o kızın saadeti, selameti için çalıştığımı bilmiyor mu?

(*Çıngırağı çalar. Hizmetçi kadın gelir*)

Şahende Hanım'a söyle, dayısı çağırıyor. Buraya gelsin.

(*Hizmetçi çıkar. Biraz sonra Şahende Hanım, o da başında çatığı, soluk bir beniz, gayet üzgün bir çehreyle girer*)

Dördüncü Sahne

EVVELKİLER, ŞAHENDE HANIM

NEDİME HANIM

(*Şahende Hanım'a bir sandalye gösterir*) Otur.

ŞAHENDE HANIM

(*Başını önüne eğerek oturur*)

NEDİME HANIM

Kızım, dayın senin hakkında nihayetsiz bir şefkat besler.

ŞAHENDE HANIM

(*Zayıf bir sesle*) Teşekkür ederim.

NEDİME HANIM

Bugünkü macerayı kendisine tamamıyla hikâyeye mecbur oldum. Bu zorunluydu. Bundan dolayı beni mazur gör.

ŞAHENDE HANIM

(*Hazin, manidar bir tebessümle*) Tabii mazursunuz.

NEDİME HANIM

Geleceğin hakkında vermiş olduğumuz kararı kabul etmek şartıyla seni affediyor.

ŞAHENDE HANIM

...

NEDİME HANIM

Niye cevap vermiyorsun?

ŞAHENDE HANIM

Kaç defa cevap vereyim efendim?

NEDİME HANIM

Bu meseleye dair kabul ve redde delil olacak bir sözünü işitmedik. Haydi, işte cevabını bekliyoruz.

ŞAHENDE HANIM

Bugün bostanda her sözünüze cevap verildi zannederim.

NEDİME HANIM

Sen hiçbir şey söylemedin. Bizce hüviyeti kesinlikle malum olmayan bir delikanlı sana vekâleten bazı saç-

malar söyledi. Senin bu dünyada amirin, velinimetin, vasin yalnız bir erkek vardır; o da işte burada oturan dayındır. O sağ oldukça ve sen yanımızda bakir bulundukça ondan başka hiçbir erkek senin namına görüş bildiremez. O çocuğun sözleri bizce işitilmiş değildir. Biz cevabı senin ağzından işitmek istiyoruz.

ŞAHENDE HANIM

(*Başını kaldırarak*) Bostanda verilen cevaptan başka söyleyecek bir şeyim yoktur.

AKİF EFENDİ

Pek garip hal! Bizim hiçbir suretle tanımadığımız bir delikanlıyı saadetine, geleceğine, ırzına, namusuna dair böyle mühim bir meselede tarafından vekil ederek karşımıza nasıl çıkıyorsun? O zatın senin üzerinde bizden büyük ne hak ve yetkisi olabilir ki bizim kararlarımızı hiçe sayarak onun tekliflerini kabule bizi mecbur etmek istiyorsun? Bu ettiğin çocukluk değil de adeta cinnet. Üzüntü ve hiddetten her tarafım titriyor. Yengene dua et. İtidalimi muhafaza hususunda ona verdiğim sözü tutmak için dişimi sıkıp duruyorum. Yoksa şimdiye kadar seni çoktan tepelerdim.

NEDİME HANIM

Hiddete mağlup olmamanızı tekrar rica ederim.

AKİF EFENDİ

Hiçbir dayı, hiçbir amca, hiçbir kişi vesayeti altında büyümüş olan bir kızdan böyle bir cevaba muhatap olmamıştır. O uğursuz delikanlının sözü edildiğinde utancından yerlere geçmek lazım gelirken bu kız arlanmadan onunla bizi tehdide kalkıyor. Buna tahammül edilir mi?

NEDİME HANIM

Kızım, dayının göstermeye uğraştığı itidali de bu kadar kötüye kullanmak iyi değildir. Çünkü erkeğin öfkesi kadın hiddetine benzemez. İnat etme. Allah saklasın, sonra ailemizce tamir kabul etmez felaketler olur.

AKİF EFENDİ

Olur değil, işte bir felaket oldu demektir. Bir kızın iffet ve namusunun kıymetini takdir edemeyerek başından büyük böyle haltlar yemeye kalkması ailemiz için bir felaket değil midir? Bu menfur hareketin hemen layık olduğu cezasını vermeyip itidal yoluna gitmemize karşılık Şahende hâlâ isyanında devam ediyor. Sıkılmıyor. Çocukça, cahilce vesayete muhtaç demektir. Fiillerinde serbest olamaz. Çılgınsa darüşşifa[1] var. Edepsizse o başka. Ne olduğunu anlayıp ona göre davranalım.

NEDİME HANIM

Kızım dayını bundan fazla üzme, hiddetlendirme. Sonu iyi olmaz. Sen bizim elimize üç dört yaşında anasız babasız kaldın. Büyüten Mevla. İşte seni bu yaşa, bu boya getirdik. Dayının senin üzerinde hem ana hem baba hakkı vardır. Sen kendi saadetini, geleceğinin selametini onun kadar iyi düşünemezsin.

ŞAHENDE HANIM

(*İçerleyip başını kaldırarak*) Affedersiniz yenge, benim gerçek saadetimi düşünseniz yetmiş yaşında aksırıklı, öksürüklü bir ihtiyara vermek istemezsiniz. Benim için tasavvur ettiğiniz saadet bana tükürük hokkası döktürmek midir?

NEDİME HANIM

Aa, kaçığın zoruna bak! Evin içi hizmetçi dolu. Sen niçin tükürük hokkası dökecekmişsin?

ŞAHENDE HANIM

Dökeyim, dökmeyeyim. Hayır. Ben öyle tükürük hokkalı adama varamam. Bunu benim için bir saadet diye tasavvur edenlerin de bu fikirlerinin yanlış olduğunu söylemekten çekinmem. Dayım ve siz, Allah ömür versin, ikiniz de anam, babam, velinimetimsiniz. İnkâr etmiyorum. "Git kendini Sarayburnu'ndan at" deyiniz, bu emrinizi şimdi yerine getireyim. Fakat o adama varamam.

---

1 Akıl hastanesi.

AKİF EFENDİ

O adama varamazsan senin seçtiğin o züppeye veremeyiz.

ŞAHENDE HANIM

Vermeyiniz! Sizden koca isteyen var mı?

AKİF EFENDİ

Koca istemiyordun da bostanlarda elin çapkınlarıyla ne geziyordun?

ŞAHENDE HANIM

Beni bu ihtiyara vermek lakırdısı çıkalı ne yaptığımı bilmiyorum. İçimin sıkıntısından gittim. Herkes benim bostanlarda delikanlılarla gezdiğimi görsün, adım çıksın, ihtiyara kadar duyulsun da beni almasın maksadıyla gittim.

AKİF EFENDİ

O maşallah, maşallah. Fikrin, zihnin açılmış. Bu avukatlıkları âşığından mı öğrendin? Allah kahretsin. Bugüne kadar başıma yük oldun. Her eziyetine, her masrafına, her israfına, her belana katlandım. Bundan sonra bir de adın çıksın da üzerime müebbet bir yük, bir bela olup da kal.

NEDİME HANIM

Evet, tahammül edeyim diyorum ama serkeşliğin bu derecesine de sabır olunmuyor. Bugüne kadar yemedik yedirdik, içmedik içirdik, giymedik giydirdik. Elimizden geldiği kadar tahsil ve terbiyene çalıştık. Bütün bu emeklerimize teşekkürü şu saatte bize karşı güzel yerine getiriyorsun doğrusu. Senin yerine Afrika'dan bir zenci kızı alıp bakaydık, belki şimdi bize daha fazla yâr olurdu. Bugüne kadar seni besledik. Şimdi bir cebi deliğe verip de bundan sonra şu yoksuzluğumuzda kocanı da besleyelim, öyle mi?

ŞAHENDE HANIM

Beni başınıza bir bela addediyorsanız, vücudum bu hanede fazla geliyorsa söyleyiniz. Kendimi bu dünyadan yok edeyim.

NEDİME HANIM

Aman küçükhanım, yavaş gel. Bu ağızlarla bizi mi tehdit edeceksin? Böyle bir iş için kendini yok etmek değil, tırnağını bile kesmeye korkarsın.

AKİF EFENDİ

Kendini yok etmek sözünden maksadı canına kıymak değil, belki âşığına kaçmak olacaktır. Of Yarabbi, sen tahammül ihsan et.

NEDİME HANIM

Kızım senin şu saçma sapan sözlerinden, daha hayli müddet vesayete muhtaç olduğun anlaşılıyor. Biz seni kime verirsek, sen ona varmaya mecbursun. Anladın mı?

ŞAHENDE HANIM

(*Üzgün*) Hiçbir vakitte.

NEDİME HANIM

Bostanda beraber gezdiğin o zibidi delikanlıya varmayı zihninden çıkar. Dayın, ben, ikimiz hayattayken bunun ihtimali yoktur.

ŞAHENDE HANIM

(*İnleyerek*) Olmasın.

NEDİME HANIM

Bugün bostandaki rezalete orada tanımadığım bir herif tamamıyla vâkıf oldu. Arife Hanım dediğimiz o kepaze karı da zaten halinizin mahremi. Bu macera etrafa yayılacak. Sonra adın çıkacak. Deminden söylediğin gibi maksadına nail olacaksın. Fakat bu rezaletten dayının hissesine düşecek arı bir kere düşün. Biçare adam kimselerin yüzüne bakamayacak. Senin için de, bizim için de büyük bir felaket olan bu fenalık ancak ihtiyara varmanla kapanabilecek. Başka türlü değil.

ŞAHENDE HANIM

(*Gayet hazin*) Varamam, mümkün değil.

NEDİME HANIM

Senin yüzünden âlemin ayıplayıcı, kınayıcı gözlerinin dayının üzerine dikilmesine de ehemmiyet vermiyorsun değil mi?

ŞAHENDE HANIM

Ben hakikatte ahlaksız, fena biri olmuş olsaydım, ihtiyara varmakla bu fenalığım nasıl ortadan kalkabilir? Hem adamcağıza yazık değil mi? Kötü farz ettiğiniz bir kızı ona ne vicdanla veriyorsunuz? Biz şimdi bir felaket içindeysek, kendi selametimiz namına bu felaketi diğer masum bir adama da bulaştırmaya gönlünüz nasıl razı oluyor?

AKİF EFENDİ

(*Karısının yüzüne bakarak kendi kendine*) Evet, buraları da haklı.

ŞAHENDE HANIM

Halbuki efendim, görünüşe aldanıp yanlış muhakeme ediyorsunuz. Ben hiçbir vakitte tasavvur ettiğiniz gibi mahvolmuş bir kız değilim. Babamın, annemin ruhlarını şahit getirerek masumiyetime, iffetimin tamlığına yemin ederim. İkiniz de velinimetimsiniz. Merhamet ediniz. Bana kıymayınız. Çünkü rüyasını gördüm. Bana malum oldu. O ihtiyara varırsam, çok yaşamayacağım. Bu evlilik o zat için de bir felaket olacak.

NEDİME HANIM

Sus, sus, saçma sözlerin lüzumu yok! Bu hususta senin fikrini almak isteyişimiz nezaket kuralına uymaktan başka bir şey için değildir. Mademki sen nezaketten anlamıyor, hakikate karşı geliyorsun, o halde yapacağımızı biz biliriz.

AKİF EFENDİ

Evet, fikrine müracaata, kendinden akıl öğrenmeye ihtiyacımız olmadığını küçükhanım o zaman anlar.

ŞAHENDE HANIM

(*Şaşırarak*) Ne yapacaksınız?

NEDİME HANIM

Dayın bugüne bugün senin velin, vasindir. Seni her kime vermek canı isterse, fikrini sormadan tarafından vekâletle nikâhını kıydırabilir. İşte bu kadar!

ŞAHENDE HANIM

(*Hemen koşup dayısının ayaklarına kapanarak*) Aman dayıcığım, beni öldürmek istiyorsanız kanım size helal olsun. Başka suretle öldürmeyiniz. Bu evlilik gözüme bir ihtimal olarak göründükçe o kadar fena oluyorum ki. Ölüm en korkunç pençeleriyle, en can yakıcı işkenceleriyle karşıma çıksa belki bu kadar ürkmem. Beni böyle bir azapla hayatıma son vermek için büyütmediniz değil mi? Sayenizde bugüne kadar felaketin ne olduğunu bilmezdim. Bakınız birdenbire talihim ve geleceğim karardı. Bana her şey, her şey şimdi kasvet verici, karanlık görünüyor. Allah'ın verdiği hayat sevdasını, gençliğin gönlümde açtığı nurları, güneşleri, ümitleri, neşeleri niçin söndürmek istiyorsunuz? Bakınız dayıcığım, annem, sevgili kız kardeşiniz size mezarından rica ediyor. Öyle bir illetli kucağa atacağınıza, kızımı yanıma, kabrime, koynuma gönderiniz diyor.

AKİF EFENDİ

(*Kendi kendine*) Müteessir oluyorum. Karımdan çekinmesem, hemen hemen affedeceğim. (*Açıkça*) Bu namus meselesi başka türlü temizlenmez. (*Ayağıyla Şahende'yi iterek*) Yengene rica et. Benim elimde bir şey yok.

ŞAHENDE HANIM

(*Şiddetli ağlayışla Nedime Hanım'ın ayaklarına atılarak*) Yengeciğim, Allah rızası için halime merhamet et.

NEDİME HANIM

(*Kendi kendine*) Bak hele efendiye bak, ben olmasam gevşeyiverecek. (*Açıkça*) Bin kere yırtılsan, bin figan etsen nafile kızım. Seni Refi Efendi'ye vereceğiz. Aile namusumuzun başka şekilde tamiri mümkün değildir. (*Ayağıyla Şahende'yi iter*)

ŞAHENDE HANIM

(*Haykırarak*) Anneciğim, al beni mezarına!

(*Düşer bayılır. Nedime Hanım çıngırağı çalar. Hizmetçi içeri girer*)

Beşinci Sahne

EVVELKİLER, HİZMETÇİ

NEDİME HANIM

(*Yerde yatan Şahende'yi göstererek*) Limon getiriniz. Küçükhanım bayıldı.

PERDE İNER

Üçüncü Perde

Erenköy'de bir sayfiye.
Bahçede, ağaçların altında yeşil boyalı tahta kanepeler, sandalyeler, demir ufak masalar.

Birinci Sahne

NAİME HANIM, SONRA ALİ AĞA

NAİME HANIM
(*Yeldirme, başörtüsüyle kanepelerden birine oturmuş, bir el işiyle meşgul görünür. Kendi kendine*) Birkaç senede İstanbul ne kadar değişmiş! Taşradan gelince buradaki süslü hanımların yanında adeta köylü bir kadın gibi kaldım. Hele efendi babam o kadar değişmiş ki o eski adam olduğuna bin şahit lazım. Uzun bir müddet birtakım saygısız, izansız, terbiyesiz hizmetçilerin ellerinde kalmış. Vefat ediverirse kalacak maaşa tamah ederek zavallıyı kandırıp alelacele evlendirmişler. Benden genç bir kadın almışlar. Ne hikmet bilmem, bu evliliğe dair bize hiçbir şey yazılmadı. Eve ilk geldiğim gün bu taze kadını babamın yanında görünce şaşırdım. Babam tebessümle "Öp annenin elini" dedi. Hayretim arttı. Adeta donakaldım. Efendi babam akıllı, fikirli bir adamdır. Bu gibi gülünç halleri kendinde kabul etmek değil, başkalarında görse tenkitten, ayıplamaktan

kendini alamazdı. Bilmem nasıl olmuşsa olmuş, biçarenin damarına girmişler. Ne diyeyim? Allah kimseyi şaşırtmasın. (*Uzakta duran bahçıvana haykırarak*) Ali Ağa! Ali Ağa! Yedi treni geldi mi?

ALİ AĞA

Geldi. Düdüğünü duydum.

NAİME HANIM

Halil daha arabayı koşup gitmedi mi?

ALİ AĞA

Gitti. Epey oluyor.

NAİME HANIM

(*Kendi kendine*) Bilmem bu akşam yine pek geç mi kalacak? Köprünün Galata tarafında lokanta mıdır, birahane midir, nedir? Cenyo mu diyorlar, bir yer var. Âlemin erkeğinin vakitlice evlerine gelmeleri istenirse, işte orayı kapatmalı. Bey muzip arkadaşlarından birine tesadüf edip de bir kere bu birahaneye girerse, artık son trene kalıyor.

İkinci Sahne

EVVELKİLER, AYŞE KADIN

(*Ayşe Kadın uzaktan gözükür*)

NAİME HANIM

Aman bu çalçeneden de hiç hoşlanmıyorum. Babamın bu acayip evliliğine karşı teselli yolları arayıp dururken bu karı gelip beni bütün bütün fitilliyor. Ne dedikoducu mahluk! Ehemmiyet vermemek istiyorum ama elimde değil. "Bir fit bin büyü yerini tutarmış" derler. Pek doğru. Bazen çok etkileniyorum.

AYŞE KADIN

(*Yaklaşarak*) Küçükhanımcığım, burada yalnız başınıza ne yapıyorsunuz böyle?

NAİME HANIM

İşte görüyorsun ya, elimde işim var. Onunla vakit geçiriyorum. Ne yaparsın, can sıkıntısı.

AYŞE KADIN

A kadınım, böyle yerde hiç insanın canı sıkılır mı? Etrafınıza baksanıza bağlar, bahçeler, havuzlar, çiçekler. (*Kendi kendine*) Onun içinin neye sıkıldığını biliyorum ya... Bu da koca budalası. Kocasının üstüne hayalifener.[1] Kıskanıyor mu bilmem. Ondan başka bir şey düşündüğü yok. Hakkı da var. Üvey anası kendinden hem genç hem güzel. Allah için söylemeli. Bir içim su. Kadınlığımla ben bile imreniyorum. Yüzüne bakarken bazen karşısında dalıp kalıyorum.

NAİME HANIM

(*Bahçıvana haykırarak*) Trenin düdüğünü duydum dedin ama hani ya gelen giden yok.

AYŞE KADIN

(*Kendi kendine*) Hah işte. Saat yediye yaklaştı mı önüne gelene treni sorar. Artık sözünün nakaratı hep bu soru olur.

ALİ AĞA

İstasyondan buraya epeyce yol var hanımefendi. Şimdi gelir, şimdi gelir.

AYŞE KADIN

(*Kendi kendine*) Hanımın bu merakını bahçıvan da öğrendi, uşak da, arabacı da. Amma koca delisi! Rabbim vermesin, bu da bir hastalık.

ALİ AĞA

Bir araba sesi geliyor. Onlar galiba.

NAİME HANIM

Araba sesi mi geliyor? (*Koşar gider*)

---

1 Camları renkli ve resimli olan, içinde ışık yanınca bu resimleri duvara yansıtan bir çeşit fener.

Üçüncü Sahne

AYŞE KADIN, BİRAZ SONRA SELİME

AYŞE KADIN

Tren vakti biraz geçip de kocası gözükmezse artık içi içine sığmaz. Bir yerde duramaz. Sokaktan geçen her araba gürültüsüne koşar. Zavallı, koş bakalım koş. Beyin kim bilir nerelerde? Hangi kadınlarla eğleniyor? Damat bey de kaşlı gözlü, yakışıklı delikanlı. Bu kadına hiç layık değil. Doğrusunu söylemek lazım gelirse kızıyla beraber ihtiyar herifi bu köşkten defetmeli. Şahende Hanım'ı İhsan Bey'e vermeli. Allah için söylersek, yaraşığı böyle.

SELİME

(*Başörtüsüyle gelerek*) Çalçene karı, yine kimi kime veriyorsun?

AYŞE KADIN

O pinpon efendiyi de kızını da bu evden kovuyorum. Şahende'yi damat beye veriyorum. Nasıl? Tertibimi beğendin mi?

SELİME

(*Çekinerek etrafına bakınır*) Sus karı, sus! Duyarlarsa bizi buradan süpürge sopasıyla kovarlar.

AYŞE KADIN

Ne var ya? Doğrusunu söylüyorum. Dengi dengine.

SELİME

Aman çenen pırtı! Bir daha böyle kapıyı nerede buluruz? Pinpon herif genç karısıyla meşgul. Naime Hanım da kocasıyla. Şahende'yi sorarsan, onun sana bana ehemmiyet verecek vakti bile yok. O da başka şeylerle meşgul. Yine biz bu evde bildiğimiz gibi yaşıyoruz.

AYŞE KADIN

Şahende bu eve gelin geldiği gün dikkat etmedin mi? Ağlamaktan iki gözü kan çanağına dönmüştü.

Kim bilir onun da gönlünde nasıl bir aslan yatar? Elbette sevdiği bir delikanlı vardır. Biçarenin ne anası varmış ne babası. Dayı, yenge elinde büyümüş. Buraya zorla gönderdikleri besbelliydi. Kim bilir dayakla mı korkuttular, ne yaptılar? Koca diye verdikleri adam büyükbabası yerinde. Kolay mı? Canı cana ölçmeli.

SELİME

Sen Refi Efendi'ye varmak için hoca hoca dolaşıp büyüler yaptırdığını unuttun mu? O zaman efendiydi de şimdi büyükbaba mı oldu?

AYŞE KADIN

Benim ona varmak isteyişim gamsızlıktan dolayıydı. Cenabımevla kalbimi bilmiyor mu? Vefat ediverirse karısına üç bin kuruş maaş bağlanacak diyorlardı. Beni alaydı, gözlerimi yumup varacaktım. Koca lezzeti için değildi ya!

SELİME

Ne için olursa olsun. Bir erkek doksan yaşında da olsa yine onun adı kocadır.

AYŞE KADIN

Allah efendinin ömrüne de kendisine de bin bereket versin. Maaşı bana kalmayacak olduktan sonra yüz sene daha yaşasın. Şahende Hanım'ın halleri bana tuhaf geliyor da onun için söylüyorum. Güvey gecesi kapıdan gözetledim. Artık o ihtiyar herif ne diller döktü, ne diller döktü, görsen, işitsen şaşırırdın. Pinpon ne kadar ince laflar biliyormuş meğerse. Kız önüne bakıyor, hiç cevap vermiyor, sade dinliyordu. Sonra efendi "Siz niçin bu kadar mahzun duruyor, bir şey söylemiyorsunuz?" dedi. Şahende de gayet nazik bir sesle "Efendim, merhum babamla annem aklıma geldi" cevabıyla mendili gözlerine götürdü.

SELİME

Seni gördüm de sanki babam aklıma geldi demek istemiş.

AYŞE KADIN

Yok öyle değil, kızın canı ağlamak istiyordu. Anasını, babasını bahane tuttu, işte bu.

SELİME

(*Etrafına bakınarak*) Şahende'nin mahzunluğu evvelleriydi. Şimdi açıldı. İhtiyarı maymun gibi oynatıyor. Sen damat beyi Şahende Hanım'a münasip görmezden evvel onlar çoktan kendilerini birbirine layık buldular zannederim.

AYŞE KADIN

Nereden anlıyorsun?

SELİME

Hepsi bir araya toplanıp da ailece oturulurken dikkat et. Damadın gözü elinde olmadan genç kayınvalidesine zaman zaman kayıyor, biçare çocuk bu seyre dalıyor. Adeta dakikalarla kendini unutuyor. Öyle gözlerini dikip kalıyor.

AYŞE KADIN

Farkındayım, hatta ihtiyar da farkında. Damat beyin Şahende'ye gözünü kaydırarak öyle hayatı gidip bayatı kalırcasına alındığını görünce efendinin de adeta benzi atıyor. Pek canı sıkılıyor. Derken Naime Hanım da işi çakıyor. Aralarında yalnız gözle bir dilsiz oyunu başlıyor. İhtiyar bir kolayını bulsa karısını genç damadından kaçıracak.[1]

SELİME

Hakkı da yok mu ya? Bazı meraklı kimseler karıları genç olursa damatlarından kaçırırlar. Nerede kaldı ki böyle genç, güzel üvey anne. Şahende'yi İhsan Bey'e göstermek hiç caiz değil. Asıl damatlarıyla söylenmiş az kaynana hikâyesi işitmedik. Dünya bu, neler oluyor.

AYŞE KADIN

Dikkat ediyor musun Selime? Naime Hanım'ın kalbinde genç üvey annesine karşı bitmez tükenmez bir kin var, neden acaba?

---

1 Kaçırmak: Karısını veya kızını yabancı sayılan erkeklere örtüsüz göstermemek.

SELİME

Neden olacak, üvey annesi kendinden daha genç, daha güzel de onun için.

AYŞE KADIN

Yanında üvey annesi çekiştirilince Naime Hanım pek hazzediyor. Çok memnun oluyor.

SELİME

Bu evde kalmak için hepsinin huyuna suyuna gitmeli, nabızlarına göre şerbet vermeli.

AYŞE KADIN

A öyle, geçinme dünyası bu. Hepsinin politikasına göre dil kullanmalı, hoş görünmeli. Başka çare var mı?

SELİME

Sus, sus, geliyor.

Dördüncü Sahne

EVVELKİLER, NAİME HANIM

NAİME HANIM

Boş yere gittim oraya kadar. Yabancı bir araba geldi geçti.

AYŞE KADIN

Merak etmeyiniz hanımefendi, bazen tren de geç kalıyor. Haydarpaşa'daki kalkmak için yukardan geleceği bekliyor. Biz geçen gün ne kadar geç kaldık. Allah yapısı değil ya bu. Frenk icadı. Saati saatine uymuyor. Bazı gecikiyor.

NAİME HANIM

Tren geldi ama bey yok. Âlemin arabaları galdır guldur semtlerine gidiyor.

SELİME

Bey nerede kaldı acaba?

NAİME HANIM

Nerede kalacak? Galata'da birahanede.

AYŞE KADIN

Bir iki tane atacak da onun için.

NAİME HANIM

Atacaksa gelsin evinde atsın. Burada rakısı da var, birası da, mezesi de. Her şey tamam.

SELİME

İşte bir iki ahbapla da görüşecek. İçkinin sefası öyle çıkar.

NAİME HANIM

Elin herifleriyle ne görüşecek? Evinde çoluğuyla çocuğuyla oturmak daha keyifli olmaz mı? Bey böyle geciktiği vakit benim içimi kurutur. Baksana onun hiç umurunda değil.

AYŞE KADIN

A öyle deme hanımım. Niçin umurunda olmasın?

NAİME HANIM

Umurunda olsa vaktiyle evine gelir.

AYŞE KADIN

O ne kadar olsa erkektir. Sevdiğini pek belli etmek istemez.

NAİME HANIM

Efendi babam nerede?

AYŞE KADIN

(*Tebessümle*) Valide hanımla beraber sebze bahçesine doğru gittiler.

NAİME HANIM

Bu kadın için valide hanım demiyorlar mı beni tuhaf bir hiddet alıyor, hafakan basıyor. Hiç onun benim kadar kızı olabilir mi? Efendi babam âlemi bize güldürmek için böyle bir evlilikte bulundu.

AYŞE KADIN

Sizin kadar kızı olamasa da o da artık büsbütün bebeciğim değil ya! Bodur tavuk her gün piliç.

SELİME

Gençliğinden, güzelliğinden çok çalımı var. Zavallı efendiye kendini dirhem dirhem satıyor. Artık bu da

bulunmaz bir Hint kumaşı değil ya. Efendi kimi istese alamaz mıydı?

NAİME HANIM

Gencim, beni ihtiyara verdiler diye edasından durulmuyor.

AYŞE KADIN

İlahi efendim, erkeğin genci, yaşlısı olur mu? Hele bizim efendiye ihtiyar demeye insanın dili varmaz.

NAİME HANIM

Efendi babamı çok üzüyor galiba. Bize bir şey sezdirmiyor ama yalnız kaldıkları vakit zavallı adamı vır vır vırlıyor zannederim.

SELİME

Pek sinsi kadın. Yere bakan yürek yakan.

NAİME HANIM

Babam gittikçe vücuttan düşüyor. Günden güne sararıp soluyor. Adeta eriyor.

AYŞE KADIN

Aldığına o da pişman oldu ama iş işten geçti.

NAİME HANIM

İş işten niye geçsin? Aldığına pişman olduysa bırakıversin. El karısı bu. Bir sözle yakın, bir sözle uzak. "İraden elinde olsun" demekle iş olur biter. Halbuki babam onu fena halde seviyor. Kıskanmasınlar diye bize de belli etmemeye uğraşıyor. (*Kulağını vererek*) Bir araba sesi var. Acaba bey mi geliyor? (*İleri doğru gider*)

Beşinci Sahne

AYŞE KADIN, SELİME

AYŞE KADIN

(*Naime Hanım'ın arkasından bakarak*) Hay mankafa kadın hay! Babanın Şahende'yi sevdiğini hele biraz anlayabilmişsin. Seviyor da söz mü ya? Zavallı

ihtiyar düpedüz çıldırıyor. Bu evden sen gidersin de o gitmez a budala! Boşar mı hiç?

SELİME

Şaşkınlık alameti ne diyeceğini bilmiyor. Boşayıverse pek hazzedecek.

AYŞE KADIN

Şahende'nin sevdasından çıldıran yalnız babası mı ya? Kocası İhsan Bey de deli divane oluyor.

SELİME

Karı koca birbirinin dengi olmamak ne fena şey. Genç görünmek iddiasıyla budala ihtiyarın çekmediği kalmıyor. Şahende bir zaman durgun, mahzun bulunuyor. Sonra birdenbire çevikleniyor. İhtiyardan intikam almak için cıvaya dönüyor. Merdivenleri lastik top gibi bir hızla inip çıkıyor. Zavallı pinpon bu genç kadına yetişebilmek gayretiyle nefes nefese arkasından koşuyor. Görürsün bu koca herif bir gün tıkanıverecek.

AYŞE KADIN

Geçen gün merdivenin üst başında bir fenalık geçirdi. Az kaldı dediğin oluyordu. Su yetiştirdim.

SELİME

Biçare herifi buradan sebze bahçesine, oradan da meyveliğe, bağlığa, kümese, kameriyeye, havuz kenarına dolap beygiri gibi koşturuyor. İhtiyarın benzi uçuyor. Gözleri belerekalıyor. Zavallıcağız "Artık halim kalmadı, gidemem" demiyor. Canını dişine takıyor, o hasta vücudunu sürüklüyor.

AYŞE KADIN

Ya karının pisboğazlığı? Salatalık, kiraz, vişne, zerdali ne bulursa tıkınıyor. İhtiyara da tıkıştırıyor. İçi Beyoğlu'ndan alınma şekerleme dolu o atlas torbayı da yanından hiç eksik etmiyor. Yiyor, kocasına da yediriyor. Yiyor, yediriyor. Sonra hararet bastı diye haydi babam gazoz, haydi babam şurup, haydi babam bira. Şişe şişe, bardak bardak onları da içiyorlar.

SELİME

Zavallı efendi! Bu genç kadınla böyle gezme tozma, yeme içme yarışına çıkabilir mi hiç?

AYŞE KADIN

Çıkamıyor ya. İkide birde midesi bozuluyor. Amele tutuluyor. Artık taşınıyor, taşınıyor. Zavallının işte bugün yine midesi uygunsuz. Ağrısı fazla. Sabahtan beridir, söylemesi ayıp, yüzünüze güller. Yine mekik dokudu durdu.

SELİME

Bu karı acaba kocası bir ayak evvel ölsün diye mi böyle yapıyor?

AYŞE KADIN

Öyle ya, ayda üç bini tıkır tıkır alacak. İhtiyarı mezara gönderdikten sonra canı hangi delikanlıyı severse, onunla gönül eğlendirir.

SELİME

(*Bahçeye doğru bakarak*) İşte bak, kol kola geliyorlar. Aman Yarabbi! Efendinin siması ölü rengi bağlamış.

(*Refi Efendi saçları taralı, fesi kalıplı, gözünde gözlük, sırtında bir ropdöşambr, bir elinde baston, Şahende kabarık saçlarının üzerinde ince bir bürümcek örtü, arkasında kırmalı dantelalı bir yeldirme, kol kola gelirler. Refi Efendi bir koluyla Şahende'ye, diğer eliyle bastona dayanarak sahte bir zindelik göstermeye uğraşa uğraşa yürür. Kanepelerden birine çöker. Şahende de uzak bir kanepeye oturur*)

Altıncı Sahne

EVVELKİLER, REFİ EFENDİ, ŞAHENDE HANIM

REFİ EFENDİ

Güzelim niçin öyle uzağa kaçtınız ya? Bu kanepeye, şöyle yanıma gelsenize.

ŞAHENDE HANIM

Sizi rahatsız etmek istemedim de.

REFİ EFENDİ

Hâşâ size yakınlıktan ben sıkılmam. Aksine öyle uzak kaçarsanız rahatsız olurum.

(*Şahende Hanım kırıta kırıta gelir, aynı kanepeye oturur*)

REFİ EFENDİ

(*Elinin tersiyle karısının yanaklarını, ensesini yoklayarak*) Terlediniz galiba. Burası da serince. Selime koş hanımefendinin omuz atkısını getir.

(*Selime gider*)

Yedinci Sahne

SELİME'DEN BAŞKA EVVELKİLER

REFİ EFENDİ

Hararetiniz var mı civanım?

ŞAHENDE

Biraz şurupla gazoz olursa içerim.

REFİ EFENDİ

Haydi kadın, şurupla gazoz getir.

(*Ayşe Kadın hafif bir tebessümle yürür*)

REFİ EFENDİ

(*Arkasından bağırarak*) Ayşe bana bak! Gazoz pek soğuk olmasın, hanımefendinin vücudu biraz nemli.

AYŞE KADIN

(*Arkasına dönerek*) Gazozların hepsi buzdolabında ise bunlardan bir tanesini biraz ısıtayım.

ŞAHENDE HANIM

(*Alınarak bakar*) Hiç bu havada ısınmış gazoz içilir mi?

AYŞE KADIN

Ya ne bileyim hanımefendiciğim! Efendi hazretleri öyle emir buyuruyorlar. Vücudunuz terliceymiş. Rabbim vermesin, sonra soğuk gazoz sizi rahatsız ediverirse... Hepimizin gözbebeğisiniz iki gözüm. İkiniz de

üzerimizden eksik olmayın. Allah birbirinizden ayırmasın. (*Biraz yürüdükten sonra kendi kendine*) İkiniz bir yastıkta kocayınız çifte kumrular. Çifte kumrular mı ya? Birisi akbaba!

REFİ EFENDİ

Ee haydi, çok söylenme. Çabuk git getir.

AYŞE KADIN

Şimdi efendim, şimdi. (*Çıkar*)

Sekizinci Sahne

REFİ EFENDİ, ŞAHENDE HANIM

REFİ EFENDİ

Bu hizmetçi kadınlar bile sizin için deli divane. Dünyada sizi sevmeyecek bir kimse tasavvur olunamaz ki. Hayatımda en büyük saadeti sizin gibi bir meleğe nail olmakta hissettim. Çok şükür. Hâzâ min fazlı Rabbi.[1] Bütün vakitlerini bu saadete şükranını yerine getirmeye hasretmiş, sizden başka bir ruh meşgalesi olmayan böyle benim gibi bir kocaya sahip olmaktan dolayı elbette siz de mağrur olur, haz duyarsınız değil mi elmasım?

ŞAHENDE HANIM

(*Üzüntüyle*) Şüphesiz efendim.

Dokuzuncu Sahne

EVVELKİLER, İHSAN BEY, SONRA NAİME HANIM

İHSAN BEY

(*Kulisten başını çıkararak kendi kendine*) İhtiyar ne dedi, ne dedi? Benim gibi bir kocaya sahip olmaktan dolayı elbette siz de mağrursunuz mu dedi? Mağrur

---

1 (Ar.) İşte bu Rabbimin bana ihsanıdır.

kelimesinin re'sini de'ye çevirecek olursak, iş doğrulur. Aman dinleyeyim bakayım. Yetmişlik bir muhabbetzedenin maşukasına nasıl yana yakıla aşkını dile getirdiğini, ne diller döktüğünü işitmek elbette pek ibret verici olur. Öt bakalım hazan bülbülü! Öt de etrafta mevsimsiz güller açsın.

REFİ EFENDİ

İki ruhun uyuşmasıyla gerçekleşen muhabbetlere hakikaten doyulmaz. Böyle karşılıklı sevgilerin şevk ve lezzetine son olmaz.

İHSAN BEY

Bizim yetmiş yıllık âşığın yalnız elinde sazı eksik. Sevdanın feyziyle nesri de şiir gibi söylüyor. "Doyulmaz"a "olmaz"ı kafiye düşürdü. Hele söyleyiş tarzındaki neşeli ahenk muhatabından başka herkesi etkileyecek bir tatlılıkta.

REFİ EFENDİ

Ruhumda size karşı o kadar şiddetli bir çekim var ki geceleri sizinle aynı yatağı paylaşırken rüyamda yüce ve uzak yerlere uçtuğunuzu görerek çarpıntı içinde uyanıyorum.

İHSAN BEY

(*Kendi kendine kulisten*) İhtiyar, ihtiyar, ayıptır. Koyun koyuna yattığınızı bu kadar aleni söyleme. Allah hayırlar versin diyeceğim ama rüyanı pek beğenemedim. Geceleri karını cismen muhabbet kucağında tutabilirsin, lakin ruhen ona buyuramazsın. O zavallının vücudu senin döşeğinde yatar, fakat aklı başka yerlerde, belki bu haneye gelmezden evvel dolaştığı bostanlarda gezer. Bir gün uzak yerlere uçmasından cidden korkulur.

NAİME HANIM

(*Kocasını kulisten sahneye doğru iterek*) Bey yine bu akşam içkiyi fazla kaçırmışsınız. Siz hangi trenle geldiniz? Yedi treni geleli çok oldu. Ezan treni henüz gelmedi.

İHSAN BEY

(*Kendi kendine*) Kadın değil, sorgu yargıcı yardımcısı. Her akşam bu küçük sorgulamaya cevap vermeli. Kalemden buraya kadar olan mesafenin yolculuk süresini saniyesi saniyesine izah etmeli. (*Açıkça*) Bugün trenle gelmedim, Kadıköy'den arabayla geldim.

NAİME HANIM

(*Şaşırarak*) Tren dururken arabayla gelmek! Ne münasebet? Bey, siz gitgide tuhaf tuhaf âdetler çıkarıyorsunuz.

İHSAN BEY

(*Kendi kendine*) Vay ihtiyatsızlık ettim. Bizim hanım alışılmışın tersine bir hareketimden bin mana çıkarır. Bin şüpheye düşer. Öyle ya, kim bilir hangi kadını takip etmek için treni bıraktım da arabayla geldim. (*Açıkça*) Bunda merak edecek bir şey yok. Birahanede bir dostuma tesadüf ettim. Kendisi buraya kadar öyle gerektiği için arabayla gelecekmiş, beni de beraber getirdi.

NAİME HANIM

Bu birahanelerde hayırlı dostlara değil, mutlak sizi böyle alışılmışın dışında hareketlere sevk edecek kimselere tesadüf edersiniz.

İHSAN BEY

(*Kendi kendine*) Geçenlerde evlenme niyetinde olan bir dostum bu husustaki fikrimi soruyordu. Tren yerine arabayla gelmek meselesinin sorgulanmasının böyle küçük bir fezleke teşkil edecek kadar bir önem kazanmasına tahammül getirebilirse evlensin. Bizim kayınpeder de evliliğinden sonra acayip hallere girmiş. Yanında ihtiyar kelimesi telaffuz edildiği, hele hele kendine baba diye bir saygı tabiriyle hitap edildiği zaman kaşları çatılıyor, adeta üzülüyor. Ah insanlar, insanlar! Siz ne zaman lafla hakikati saklamaya, değiştirmeye uğraşmak zaafından, garabetinden kurtulacaksınız? (*Kayınpederine doğru ilerleyerek*

açıkça) Efendi hazretleri, Cenabıhak aile saadetinizi artırsın. Zatıâlinizi pek sevinçli ve bahtiyar görüyorum. Bunu seyretmekten kulunuz da memnun ve mesut oluyorum.

REFİ EFENDİ

Çok şükür Huda'ya. Karım, kızım, damadım hep yanımda. Cümlesi de mutlu ve neşeli. Birkaç ay evvel hizmetçiler elinde kimsesiz, garip bir adamken şimdi bu varlığa nail olmak nice şükran gerektiriyor.

İHSAN BEY

Allah bu mutluluğunuzu daim etsin, sevdiklerinizden ayırmasın.

REFİ EFENDİ

(*Baygın baygın karısının yüzüne bakarak derin derin*) Âmin, âmin.

NAİME HANIM

(*Bir iskemle alıp oturarak İhsan Bey'in kulağına*) Bu duaya nasıl içini çeke çeke âmin diyor?

İHSAN BEY

(*Karısının kulağına*) Bu âminleri senin benim için zannetme. Onun ailesi bir kişiden ibarettir. Biz yarın bu evden defolup gitsek, babanın sevincine sınır olmaz.

NAİME HANIM

Şüphe yok. Şüphe yok. (*Derin derin içini çekerek kendi kendine*) Her erkek karısını böyle çıldırasıya seveydi, bütün kadınlar mesut olurdu. Belki ben de.

Onuncu Sahne

EVVELKİLER, AYŞE KADIN, SONRA SELİME

(*Ayşe Kadın atkıyı getirip telaşla Şahende Hanım'ın omuzları üzerine kor*)

NAİME HANIM

Kadın telaşın ne? Bu havada insan üşür mü?

AYŞE KADIN

(*Tebessümle*) Üşür, üşür. O bizim gibi değil. Nazik, körpe vücut. Allah'a emanet.

NAİME HANIM

(*Kendi kendine*) Bu evde herkes Şahende Hanım'ın teveccühünü kazanmaya uğraşıyor. Bana ehemmiyet veren yok. Üşümek değil ya şurada donsam, ben söylemeden kimse getirip de arkama bir atkı koymaz.

SELİME

(*Elinde bir tepsi içinde gazoz şişesi ve bardaklarla gelir. Tepsiyi orta yerde ufak masanın üzerine kor*)

NAİME HANIM

(*Garipseyerek*) Bu vakit gazozu kim istedi? Ne münasebetsizlik? Yemek vakti geldi. Şimdi sofraya gideceğiz.

REFİ EFENDİ

(*Biraz alınmışçasına*) Kızım böyle her gördüğün şeye itiraz etme. Gazozu ben istedim.

NAİME HANIM

Afiyet olsun efendim. Akşamüstü midenizi bozar da onun için söylüyorum.

REFİ EFENDİ

(*Bardaktaki şurubun üzerine gazozu doldurup sonra Şahende Hanım'a uzatarak*) Buyrunuz efendim.

ŞAHENDE HANIM

(*Gücenmişçe bir edayla*) Teşekkür ederim, içmeyeceğim.

REFİ EFENDİ

(*Şaşalayarak*) İki gözüm, birkaç yudumcuk olsun...

ŞAHENDE HANIM

Hayır, hayır.

AYŞE KADIN

(*Kendi kendine*) İşte kızının yaptığı saygısızlıkları tamir için bu ihtiyar adam daima böyle üzülür durur. Şahende Hanım içer mi ya? Ben de olsam içmem. Damat bey ne bahtiyar aile sahibisiniz diye daima kayınpederini tebrik eder durur. Bu ailenin neresi

bahtiyar? Görünüşte bir sahte nezaket hüküm sürüyor ama içyüzünü bana sorsunlar. Bulsalar hepsi birbirinin etini cımbızla koparacaklar.

REFİ EFENDİ

(*Yüzünü buruşturarak gazozdan birkaç yudum içer*)

SELİME

(*Kendi kendine*) Her kabak ihtiyarın başına patlar. Gazoz tepsisinin ortaya gelmesini abes göstermemek için şerbeti kendi içmeye mecbur oldu. Zavallının çok sürmez, şimdi midesi bozulur. Naime Hanım kimseye etmiyor, babasına ediyor.

(*Ayşe Kadın çıkar*)

On Birinci Sahne

AYŞE KADIN'DAN GAYRİ ÖTEKİLER

İHSAN BEY

(*Diğer bardağa gazoz doldurup içerek eliyle göğsünü sıvayıp*) Oh oh, gazozu çok severim. Ferahlatıcıdır, peklik giderir. Ne zaman olsa içilir.

SELİME

(*Kendi kendine*) Bu da karısına körlük[1] olsun diye içiyor. Bakın kayınvalide hanım memnun oldu. Naime Hanım'a bakın nasıl somurttu.

REFİ EFENDİ

Ne havadis getirdiniz? İstanbul'da ne var?

İHSAN BEY

(*Gülerek biraz sarhoşça telaffuzla*) Beyazıt ve Galata kuleleri politika çekişmelerinden arınmış ve yine o bildiğiniz yüksek makamlarında birer mevki sahibi olarak bulunuyorlar. (*Gözünü Şahende'ye dikerek*) Kız Kulesi'nin koca Üsküdar'a gelin gittiği günden

---

1 Kıskandırma, inadına yapma.

beri tazelik ve bekâretini koruduğunu iddia edenler var. (*Etrafına bakınarak*) Bir pot mu kırdım?

REFİ EFENDİ

(*Kızına bakarak*) Beyin keyfi çakır denilen derecenin de biraz üst tarafında, iki lakırdıdan sonra saçmalamaya başladı.

NAİME HANIM

Bu halinden ben de memnun değilim ama ne yapayım? Bu günlerde bir derdi mi vardır, nedir? Böyle fazla kaçırıyor.

İHSAN BEY

(*Kendi kendine*) Beni çekiştiriyorlar galiba. İhtiyar tabiri kullanmadım ya. Koca Üsküdar dedim. Koca kelimesi ihtiyardan başka büyük, geniş manasına da gelir. Fakat Kız Kulesi benzetmesi okkalı kaçtı. Kayınpeder tutuldu, besbelli üzerine alındı. Bazen böyle Nabi gibi irticallerim vardır. Of, Nabi kim oluyor canım? Bu kadim şairi dilsiz bırakacak ne hazırcevap gençler yetişti. Hâlâ Nabi, Nedim der gideriz.

SELİME

Kızıyla damadı burada yokken bu adam ne kadar rahattı. Nedir zavallının bunların ellerinden çektiği? Yine hazımlı, terbiyeli adam, ses çıkarmıyor.

REFİ EFENDİ

Sizden Galata ve Beyazıt kulelerinin keyiflerini sormuyorum. İstanbul'da ne oluyor, ne bitiyor? Onu anlamak isterim.

İHSAN BEY

(*Gözlerini yine Şahende'ye dikerek*) Kıztaşı[1] için kadro harici diyenler var.

REFİ EFENDİ

Siz bu akşam sabit kurumlardan bahsetmek merakına uğramışsınız.

---

1 Markianos Sütunu. Bizans imparatoru Flavius Marcianus Augustus (450-457) onuruna dikilen sütunun üzerinde imparatorun bir heykeli yer almaktaydı. Bugün Fatih ilçesi sınırları içinde kalan sütun, kaidesindeki Nike kabartması dolayısıyla halk arasında Kıztaşı olarak anılmaktadır.

İHSAN BEY

Emir buyrulursa hareketlilerden de dem vurayım. Duacınız Tünel, Galata'dan Beyoğlu'na ine çıka, ine çıka takatsiz halde. Hareketinin sağlanması için buhardan başka kuvvet ilacına lüzum görüldüğü havadisi yaygın.

REFİ EFENDİ

(*Yüzünü buruşturup elini göbeğine götürerek*) Affedersiniz içeri girmek gerekti. (*Kalkar, ağır ağır yürür, kulisteki kapıdan içeri girer*)

SELİME

(*Kendi kendine*) Gazoz ihtiyarın bağırsaklarına dokundu.

NAİME HANIM

Aman bey... Efendi babamın canını sıktın. Nedir o saçma sapan sözler?

İHSAN BEY

Bir insan niçin içer? Saçma sapan söylemek, saçma dinlemek için. Ayık olduğum zaman Pötişan'da[1] bir iskemleye çıkar, ahaliye nutuk veririm. Burada neye çene yorayım? Sarhoşlar için uyulması zorunlu bir şart varsa, o da içtikten sonra ayık adamlarla görüşmemektir. Bir sarhoş ayıklar meclisinde ne kadar can sıkarsa, ayıkların sohbetinden de o kadar rahatsız olur. Kayınpederim de birkaç kadeh parlatmış bulunaydı, Tünel makinesinin aşırı faaliyetten zaafa uğradığından bahsettiğim zaman o da kendi kullandığı kuvvet ilaçlarından birinin reçetesini tarif ederek bizi güldürürdü.

NAİME HANIM

(*Kendi kendine*) Kocam konuşma konusu seçiminde bu kadar patavatsız değildi ama bugün içkiyi hakikaten fazla kaçırmış.

---

1 Les Petits-Champs, Tepebaşı Bahçesi. Beyoğlu Altıncı Belediye Dairesi'nin ilk başkanı Blacque Bey döneminde, 1870'lerde Tünel hafriyatından çıkan toprağın dökülerek doldurulduğu mahalde tanzim edildi. 1880 yılında açılan Tepebaşı Bahçesi'nin içinde 1892 yılında Tepebaşı Dram Tiyatrosu ve daha sonra meşhur Garden Bar yer aldı.

On İkinci Sahne

EVVELKİLER, AYŞE KADIN
(*Ayşe Kadın gelir*)

AYŞE KADIN
Çocuk uyandı. Çatır çatır çatlıyor.

SELİME
İşte sözünü bilmezin biri de bu. Çatlıyor diyeceğine ağlıyor de.

NAİME HANIM
Birkaç zamandır babası gibi çocuğunda da son derece bir hırçınlık peyda oldu. Ne duruyor, ne oturuyor, ne uyuyor.

(*Hepsi yürür. İhsan Bey en arkaya kalır. Yüzü sahnedeki kapıya da yönelikken elini arkaya Şahende Hanım'a doğru uzatarak bir kâğıt sıkıştırır. Şahende'den başka hepsi içeri girer*)

On Üçüncü Sahne

ŞAHENDE HANIM
(*Kâğıdı açıp okur*) "Bu akşam sizi beş dakika yalnız görmek isterim. Gelecekteki saadetinize dair gayet mühim ifşaatım var." (*Gözlerini kâğıda dikip bir müddet düşündükten sonra*) Bu mühim ifşaat ne olabilir? Sekizinci defa olarak bana ilanıaşk etmek değil mi? Beni getirdiler, bir ihtiyarın pejmürde kucağına attılar. Bu köhne kalbin her an sadakat ve vefa teminatını, yorgunluk dolu arzularını dinlemekten usandım. Zavallı ihtiyar, muhabbet derdini bana anlatmak için ağdalı sözler içinde bunaldıkça, her güvence kelimesinin telaffuzundan sonra daha fazla yorgun düşüyor, daha fazla ihtiyarlıyor. O beni yaşlılık nefesleriyle soldurmak bencilliğinden çekinmedi. Fakat ben bu

gönül hastası ihtiyara acıyorum. Kucaklamalarının, öpücüklerinin bana ne kadar ağır, ne kadar ıstırap verici geldiğini bilmiyor. Birbirimize temastan aldığı lezzete hissen beni de ortak zannediyor. Ben bedbaht oldum. Bari bu zavallı kalbimin gerçeklerini anlayarak üzülmesin diye dişimi sıkıyorum. Fakat bu gayret bana ne kadar ömür törpüsü geliyor, tarif edemem. Bu köhne muhabbetin dermansız, son pırıltıları yanında birdenbire şimşekler çakan bir sevda volkanı püskürmeye başladı. Bu da İhsan'ın mecnunca aşkı. Dizginlenemez, sınır tanımaz, çılgın, coşkun bir muhabbet. Bu delinin elinden her an ne tehlikeler atlattığımı Allah bilir. Şimdi talep ettiği şu beş dakikalık görüşmeye razı olmasam göze almadığı cinnet kalmaz. Bu gece yattığımız odanın penceresine hariçten tırmanmak cüretine kadar varır. Böyle delifişek görmedim.

On Dördüncü Sahne

ŞAHENDE HANIM, AYŞE KADIN

AYŞE KADIN

(*Telaşla kulisten birkaç adım ilerleyerek etrafına bakınıp*) İhsan Bey burada mı efendim?

ŞAHENDE HANIM

(*Hiddetle*) İşte görüyorsunuz ki yok.

AYŞE KADIN

Acaba nerede?

ŞAHENDE HANIM

Cebime koymadım ya, ne bileyim! Ara da bul.

AYŞE KADIN

(*Kendi kendine*) Bu da öfkeli. İhtiyarın altına tuğla ısıtıp koyduk. Zavallıyı basur örseledi galiba. Çocuk da sancılanmış mı ne olmuş. Bağırıp duruyor. Naime Hanım çocuğu bırakamıyor. "Haydi git, beyi bul"

dedi. Aaa koca bağ, bahçe. Nerede bulayım? Canlı canavar. Ele avuca giriyor mu? Bin tarakta bin bezi var. Kim bilir nereye savuştu? Onun çocuk mocuk gözünde mi? Allah Naime'ye akıllar versin. (*Ayşe Kadın gider*)

On Beşinci Sahne

ŞAHENDE HANIM
(*Yalnız*)

ŞAHENDE HANIM

Bu akşam yine büyük büyük tehlikelere meydan vermemek için bu beş dakikalık görüşmeye razı olmalı. En ehveni bu. (*Ufak bir sessizlikten sonra*) Nuri aklıma geldikçe yüreğim sızım sızım sızlıyor. Birbirimizden gayrısıyla evlenmemek için ettiğimiz yemin hükmüne uyamadığımdan dolayı son derecede üzülmüş, bana lanet ediyormuş. Ah zavallı çocuk, ben buraya kendi tercihimle mi geldim? O kadar ağlamalar, ayılmalar, bayılmalar hiçbir para etmedi. Kudretimin üstünde olan bir hareketten beni mesul tutmaya vicdanın nasıl razı oluyor? Bir beyinde aşkla şuur yan yana gelemiyor. Biri geldi mi öteki gidiyor. İnsaflıca düşünse benim ne kadar mazlum olduğumu görür. Kendi üzüntüsünü unutur. Yalnız benim bugünkü halime ağlar. Nuri, bu dünyada yegâne teselli kaynağım sensin. Bu ihtiyarın hazin, anlamsız okşayışları altında ezilirken, kalbim gizli iniltilerle harap olurken hep seni hatırlayarak yaşıyorum. Senin hatıran olmasa bu usanç verici öpücükler altında nefesim kesilecek, öleceğim. Kocalı bir kadın için böyle bir hatırayla yaşamak belki pek günahtır. Fakat Cenabıhak bilmiyor mu? Bu evlilikteki kusurların kime ait olduğu ona malum değil mi? Bir

kadınla bir erkek arasındaki nispet, sen açıldıkça bir tarafça hâsıl olan nefreti veren hangi kuvvettir? Bu kabahat de yine mazlum tarafa mı aittir? Bu ihtiyara acıyorum. Ahir ömründe onu bedbaht etmemeye uğraşıyorum. Fakat bazen bütün maddi ve manevi gücüm beni terk ediyor. Bitkin düşüyorum. Kadınlık benliğim bu yüce gönüllülüğüme baskın çıkacak bir hale geliyor. İşte o zaman Nuri, kalbimin bütün sıkıntılarıyla, bütün varlığımla hayaline sarılıyorum. Ne olur Nuri? Ne olur? Sen de bu mazlumluğuma katıl. Beni bu ölümcül mücadelede kaderime terk ederek yalnız bırakma. Ben senin olamadım, fakat senin de başka bir kadının olmana mümkün değil tahammül edemeyeceğim. Maddi varlığım sana kısmet olmadıysa, Nuri emin ol, bütün manevi varlığım, ruhum senindir. Bu felakete direnmek için muhtaç olduğum tesellinden mahrum kaldığım gün ben de mahvolurum, o zavallı ihtiyar da. Mevsimsiz bir sevda coşkusuna düşmüş bu şuursuza karşı gösterebileceğim insaniyetin en büyük şerefi sana ait olacaktır. Çünkü ben bu kuvveti ancak hayalinin bana vereceği cesaretle kazanabilirim. (*Mendili gözlerine götürüp hazin hazin ağlar*)

On Altıncı Sahne

ŞAHENDE HANIM, İHSAN BEY

İHSAN BEY

(*Sahnenin ortasına doğru yavaş yavaş ilerleyerek kendi kendine*) Ne kadar sarhoş olsam bu güzellik abidesiyle kendimi karşı karşıya yalnız bulunca ayılıveriyorum. İşte yine ağlıyor. Cenabıhalik bu güzel gözleri sürekli ağlamaya mahkûmiyet için mi yaratmış? Sancısını dindirmek için yukarıda ihtiyarı kızgın

tuğlaya oturtmuşlar. Acaba ona mı ağlıyor? (*Şahende Hanım'ın yanına yaklaşarak seslice*) Rahatsız olmazsanız sizinle biraz görüşmek istiyorum.

ŞAHENDE HANIM

(*Mendili gözünden çekip*) Ne söyleyeceksiniz beyefendi? Söyleyecekleriniz şimdiye kadar söylediklerinizi tekrardan ibaretse, kendinizi söylemek, beni de dinlemek külfetinden af buyursanız pek iyi olur zannederim.

İHSAN BEY

Mümkün mertebe anlatacaklarımı kısa tutmaya gayret edeceğim. Çünkü bugün sizinle şurada beş on dakika yalnız kalabilmek saadetini, çocukla ihtiyarın aynı zamanda sancılanmaları gibi beklenmedik bir nimete borçluyum. Böyle bahtiyarca bir fırsat her zaman ele geçmiyor. Kayınpederim sizden hastalığını gizlemek için böyle hastalık buhranı zamanlarında mümkün mertebe sizi yanına uğratmak istemiyor. Ağrı kasılmalarıyla buruşukları artan çehresini ancak hizmetçilere göstermeye cesaret edebiliyor. İhtiyarın bu zihin uyanıklığını, bu idarelerini takdir ediyorum. Yalnız o zavallının yanıldığı çapraşık bir nokta, anlayamadığı önemli bir hakikat var. Sizin hayatınızın baharıyla kendi ömrünün kışına çiçekler açtırmak istiyor. Seralarda vakitsiz bahar görülse bile gönüllerde suni aşk yaratılması henüz görülmemiştir.

ŞAHENDE HANIM

Bugüne kadar kocamın ihtiyarlığından bir şikâyetimi işittiniz mi?

İHSAN BEY

Hayır işitmedim, fakat bu mazlumluğunuzla önünde boyun eğerek bütün gençlik emel ve ihtiraslarınızı bu ihtiyarın bencilliğine kurban ediyorsunuz.

ŞAHENDE HANIM

O bana ait bir mesele.

İHSAN BEY

Hanımefendi ikimiz bir evde yaşıyoruz. İnsan ne kadar hissiz bir mahluk olmalıdır ki sizin bu mazlumluğunuzu her gün görmeye karşı etkilenmeden kalabilsin.

ŞAHENDE HANIM

Ben kendimi sizin zannettiğiniz kadar mazlum görmüyorum. Yanılıyorsunuz.

İHSAN BEY

Kayınpederim beş on paralık servetine güvenerek sizi bencillik pençesine almamış olsaydı, bugün siz öyle bir hastalıklı kucakta solmak yerine denginiz olan bir delikanlıyla cisminizi, ruhunuzu birleştirerek şen, mesut yaşar, tabiatın sizden beklediği semereleri verirdiniz.

ŞAHENDE HANIM

(*Mendili gözlerine götürerek*) Rica ederim susunuz.

İHSAN BEY

İşte ağlıyorsunuz. Bu halinize yalnız kendiniz değil, bütün hemcinsleriniz, yaban hayvanları, kuşlar bile ağlar.

ŞAHENDE HANIM

(*Mendili gözünden ayırmayarak hafif hafif iki üç defa hıçkırır*)

İHSAN BEY

Şu mazlumiyet yaşlarını size döktürmemek için bu dakikada bütün kanımı akıtmaya hazır bulunduğumu bilseniz, beni biraz olsun iltifatınıza layık görürdünüz.

ŞAHENDE HANIM

(*Başını kaldırıp hazin hazin semaya bakarak*) Benim gibi âciz bir kadının iltifatından sizin için ne haz ve şeref tasavvur olunabilir?

İHSAN BEY

(*Şahende Hanım'a biraz daha yaklaşarak*) En küçük bir iltifatınızın benim için görülen, görülmeyen âlem-

lerden büyük kıymeti vardır. Hanımefendi evlilik yüzünden benim bedbahtlığım da sizinkinden pek aşağı değildir. Zifaf dakikamızdan beri hiç hoşlanamamış olduğum bir kadınla duygu zıtlığı içinde yaşamaktan, her an kıskançlık dırıltılarına, meraklarına maruz kalmaktan pek usandım. Bir cehennem hayatı geçiriyorum. Şimdi ayrıntılarıyla anlatması uzun sürecek bazı sebeplerden dolayı Naime'yi bırakamıyorum. Allah'tan korkuyorum. Sonradan bir de çocuğumuz oldu. Boynumdaki evlilik kemendi daha fazla kuvvet buldu, yerleşti. Felaketimizin bu benzerliğinden dolayı size karşı o kadar büyük bir şefkat ve ilgi hissediyorum ki kalbinizin bütün iniltilerini dinleyip üzüntülerinizin mahremi olmak, gözyaşlarımızı birbirine karıştırarak ağlamak istiyorum.

ŞAHENDE HANIM

Gözyaşına gözyaşı ilave etmekten ne fayda hâsıl olur beyefendi?

İHSAN BEY

Bir insanın dünyadaki en büyük dostu, dert ortağı olandır derler. İnsan, içindeki elemleri yansıtacak diğer bir kalp bulursa üzüntülerinin fazlasını oraya taşırarak biraz sakinleşir.

ŞAHENDE HANIM

Bu teveccühünüze teşekkür ederim. Emin olunuz beyefendi, fazlasını bir diğerinin kalbine taşırarak azalacak hiçbir derdim yok.

İHSAN BEY

(*Şaşırarak*) Hiçbir derdiniz yok mu? Hayır. Bu mümkün değil. Ha, ha... Anladım. Kinaye suretiyle hakikati ifade etmek istiyorsunuz. Derdinizin bir diğerinin kalbine taşırılmakla hafiflemesinin mümkün olmadığını anlatıyorsunuz.

ŞAHENDE HANIM

Hayır beyefendi, hayır. Şikâyet edecek bir derdim yok. Buna emin olunuz.

İHSAN BEY

Buna katiyen emin olamam. Hiçbir derdiniz yok da ara sıra o gül simanızı istila eden keder bulutları nedir? Vakit vakit geçirdiğiniz o asabiyetlere, buhranlara, ağlamalara ne mana verelim? Deminden şuraya geldiğim zaman sizi ağlar buldum. Sebepsiz ağlayacak bir yaşta değilsiniz.

ŞAHENDE HANIM

Bende gördüğünüz bu haller hep kadınlık zaafından ileri geliyor.

İHSAN BEY

Her zaafı maddi veya manevi bir dert doğurur.

ŞAHENDE HANIM

O kadar ince düşünebilecek derecede bilgi sahibi bir kadın değilim.

İHSAN BEY

(*Mendili gözüne götürüp ağlayarak*) Şu gözyaşlarımın akma sebebini lütfen merhamet edip sorsanız size büyük bir istekle üzüntülerimi açıklardım.

ŞAHENDE HANIM

Herkesin derdi kendine beyefendi. Niçin sorayım?

İHSAN BEY

Çok insafsızsınız hanımefendi. Ne söylüyor, ne söyletiyorsunuz. Fakat hissen size o kadar yakınım ki ifşadan çekindiğiniz samimi elemlerinizi... (*Eliyle kalbini gösterir*) İşte aynen buradaymış gibi olanca şiddetiyle hissediyorum. Üzüntülerin birleştirilmesine razı olursanız, evlilik yüzünden uğradığımız talihsizliğe direnme çaresini bulmuş oluruz.

ŞAHENDE HANIM

(*Acı bir tebessümle*) Gönül işleri bir devletin düzensiz borçlarına benzemez ki birleştirilebilir olsun.

İHSAN BEY

Kalbimden galeyanla dudaklarımı titreten büyük bir hakikat var. Huzurunuzda bu hakikatin taşmasına mani olmak için her sözüme mantıklı bir engelle set

çekiyorsunuz. Fakat şiddeti artan bir ateş nihayet kabını paralar. İşte kalbim bin parça olarak artık o hakikati saklayamıyor. Şahende Hanım, sizi seviyorum. (*Şahende Hanım'ın ayaklarına kapanmak ister*)

ŞAHENDE HANIM

(*Birkaç adım geri sıçrayarak*) İnsanlık bir bencillik yığınından başka bir şey değil. Benim ne kadar felek vurgunu bir kadın olduğumu görüyorsunuz. Her saat hayatım bana bin elem doğururken bu müthiş itirafınızla mevkiimin alacağı vahameti düşünmüyor musunuz?

İHSAN BEY

Kudurmuş bir ateş bir binayı sararsa, onun kıymetli kısımlarına hürmeten şiddetini azaltmaz. Hep yakar, hep bitirir. İşte sizden gelen amansız bir alev beni mahvediyor. Hanım kurtulacaksak beraber kurtulacağız, yanacaksak beraber yanacağız.

ŞAHENDE HANIM

(*Üzgün*) Of... Demek ki muhabbetinizi bana zorla kabul ettirmek istiyorsunuz.

İHSAN BEY

(*Taşkınlıkla*) Ne manaya alırsanız alınız.

ŞAHENDE HANIM

Pek insafsızsınız beyefendi. Bu vahşeti sizden ummazdım. Zorla her şey olur, muhabbet olamaz.

İHSAN BEY

Redde uğramakla insan her şeyden kurtulur, muhabbetten kurtulamaz.

ŞAHENDE HANIM

Her kim birini severse, ötekinin de onu sevmesi karşılıklı vazife hükmüne giriyor öyle mi? Güzel mantık! Suni muhabbet olamayacağını deminden söyleyen siz değil misiniz?

İHSAN BEY

Suni muhabbetten maksadım aralarında muhabbet mümkün olmayacak derecede yaşça, duyguca büyük

büyük farklar bulunan kimselere aitti. Bizim ise aramızda aşkın doğmasını imkânsız bırakacak bu farklardan hiçbiri mevcut değil.

ŞAHENDE HANIM

Sevda hususları öyle termometre filan gibi belirli derecelere bölünebilir değildir zannederim. Bir insan bir diğerini niçin sever, niçin sevemez, bu önemli husus matematiksel kesinlikle belirlenemez. İşte ben sizi sevmiyorum ve sevemem. Buna ne diyeceksiniz?

İHSAN BEY

Sevmiyorsunuz belki, fakat seveceksiniz.

ŞAHENDE HANIM

Siz böyle söyledikçe baştan ayağa hiddet kesiliyorum.

İHSAN BEY

Bendenizi sevmeyeceğinize emin olduktan sonra niçin hiddetleniyorsunuz iki gözüm?

ŞAHENDE HANIM

Sizi bu kadar güvenle bu garip iddiaya sevk eden kuvvet nedir?

İHSAN BEY

İşin tabiatı.

ŞAHENDE HANIM

Tuhaf şey. İşin tabiatı kayınvalidenizi sevmeyi ve onun da bu muhabbeti kabul etmesini mi zorluyor?

İHSAN BEY

Hep bunlar kaderin cilvesi. Ne denir hanımefendi?

ŞAHENDE HANIM

(*Diklenerek*) Affedersiniz beyefendi. Bu küstahça itirafınızı bu kadar saflık ve sükûnetle dinleyişim bile benim için tamir kabul etmez bir hata, büyük bir günahtır. Benim iffetimi çiğnedikten sonra bu tecavüzünüzün kimin kocalık haklarını çiğnemeye kadar vardığını unutuyorsunuz. Artık yetişir! (*İçeri girmek üzere yürür*)

İHSAN BEY

(*Kollarını açıp Şahende Hanım'ın geçmesine mani olarak*) Hayır hanımefendi, hayır. Bu çapraşık mesele

bugün aramızda bir açıklığa kavuşmadıktan sonra gidemezsiniz.

ŞAHENDE HANIM

(*İtip yürümeye uğraşarak*) Şu saatteki itidalimi cidden kötüye kullanıyorsunuz. Bırakınız!

İHSAN BEY

Benim aşkım bir oyuncak değildir.

ŞAHENDE HANIM

Benim iffetim de size eğlence olamaz. Bırakınız diyorum.

İHSAN BEY

Lütfedin efendim. Beş dakika beni dinleyiniz. Bahsimizin bundan ötesi gayet mühimdir.

ŞAHENDE HANIM

(*Yürümeye uğraşarak*) Artık sizinle hiçbir şeyden bahsetmek istemem.

İHSAN BEY

Lütuf buyurunuz. Demin size verdiğim kâğıtta gelecekteki saadetinize dair mühim ifşaatım bulunduğunu yazmıştım. Bundan henüz bahse vakit olmadı. Beni dinleyiniz. Eğer sözlerimin ehemmiyeti her türlü takdir ve tahmininizin ötesinde çıkmazsa beni kınayınız.

ŞAHENDE HANIM

(*Şaşırarak*) Bir iki kelimeyle maksadınızı tamamlamanızı rica ederim. Uzun söz dinlemeye tahammülüm kalmadı.

İHSAN BEY

Evet, imkân derecesinde kısa söyleyeceğim.

ŞAHENDE HANIM

(*Meraklı bir sesle*) Buyurunuz.

İHSAN BEY

Sizin beni seveceğinizi deminden ben söylerken siz bu iddiamı şiddetle reddediyordunuz.

ŞAHENDE HANIM

Evet, yine de şiddetle reddederim.

İHSAN BEY

Sizin bendenizi sevmenize mani bir sebep var. O sebep ortadan kaldırılırsa seveceksiniz. Elbette bu sebebi bilmek istersiniz değil mi?

ŞAHENDE HANIM

Tabii.

İHSAN BEY

Siz bir başkasını seviyorsunuz. Gönlünüz böyle tamamıyla onun tarafından zapt edilmiş oldukça elbette orada benim gibi bir zavallı için bir kabul köşesi bulunamaz.

ŞAHENDE HANIM

(*Büyük bir merakla*) Kimi seviyorum?

İHSAN BEY

Onu siz kendi kalbinize danışınız.

ŞAHENDE HANIM

Evet seviyorum.

İHSAN BEY

Kimi?

ŞAHENDE HANIM

Kocamı.

İHSAN BEY

Böyle ciddi konuya şaka yaraşmıyor.

ŞAHENDE HANIM

Ne demek istiyorsunuz?

İHSAN BEY

Bu sözünüzle belki o ihtiyarı aldatabilirsiniz, fakat beni asla.

ŞAHENDE HANIM

Ben kocamı sevmesem her birinizin türlü tecavüzlerine, bu kadar belalara katlanarak bu evde oturur muyum?

İHSAN BEY

Siz bu eve gönlünüzün isteğiyle gelmediğiniz gibi bu oturuşunuz da arzunuzla değildir. Siz başka birini seviyorsunuz. Başka birini.

ŞAHENDE HANIM

(*Biraz benzi atıp dayanacak bir yer arayarak*) Kimi?

İHSAN BEY

Her şekilde kendinize denk birini.

ŞAHENDE HANIM

Beyefendi her hadsizliğinize katlandım, fakat emin olunuz bu iftiranıza tahammül edemem.

İHSAN BEY

Şahende Hanım ben sizi o derece şiddetle, o kadar dehşetle seviyorum ki gönlünüzün sahibi, hâkimi olan o delikanlının ismini karşınızda söylerken yüz hatlarınızda irade dışı meydana gelecek tasdik kırışmalarının üzerimde bir yıldırım darbesi tesiri göstermesinden korkuyorum. Fakat söyleyeceğim. Kimi sevdiğinizi şimdi şahsıyla, ismiyle haber vereceğim.

ŞAHENDE HANIM

(*Büyük bir heyecanla bir elini kalbinin üzerine, diğerini alnına götürüp duvara dayanarak*) Söyleyiniz, çabuk! Kimi seviyormuşum? Kimi?

İHSAN BEY

(*Ağır bir telaffuzla*) Bu eve gelmezden evvel son acı görüşmenizi bostanda yapmış olduğunuz Nuri Beyefendi'yi.

ŞAHENDE HANIM

(*Gözlerini kapayıp hafif bir baygınlık geçirerek*) Ah...

İHSAN BEY

Evet, ah. İşte bu ah kalbinizde bütün saklı olanları izah ediyor. Fakat gayret, metanet gösteriniz. İfşaatımın ikinci kısmı birincisinden daha acıdır.

ŞAHENDE HANIM

Allah aşkına insaf ediniz. Artık susunuz. Beni öldürecek misiniz? Başka ifşaat, izahat istemem. Elverir efendim, elverir.

İHSAN BEY

Böyle mühim, vahim, esrarengiz bahisler ya hiç açılmamalı yahut açıldıktan sonra tamamlanmalıdır. Sev-

dasının derdiyle her an hayatınızı zehirlediğiniz, ancak onun varlığına, sevdasına umut bağlayarak yaşadığınız kadim vefakârınız Nuri Bey... Artık sizi sevmiyor.

ŞAHENDE HANIM

(*Üzüntüyle gözleri büyümüş bir halde*) Bu da bir iftira.

İHSAN BEY

(*Hazin bir telaffuzla*) Şimdiye kadar olan ifşaatımda zerre kadar iftira bulunsaydı, bu da bir iftira olabilirdi. Ne yazık ki artık hakikat sizin kabul ve tasdikinizden uzak kalacak bir açıklıkla ortaya çıkıyor.

ŞAHENDE HANIM

Beni düşürdüğünüz şu olağanüstü üzüntüden yararlanarak artık istediğinizi söylüyorsunuz. Neme lazım benim elin delikanlısı? Neme lazım?

İHSAN BEY

Hayır efendim. Bendeniz delilsiz, ispatsız iddiayı sevmem. Bugün aramızda açılacak şiddetli münakaşada sizi ikna için ortaya konması lazım gelen belgelerin bazıları kalbimde, bazıları cebimde saklı olarak huzurunuza geldim.

ŞAHENDE HANIM

Sözleriniz baştan ayağa muamma.

İHSAN BEY

(*Cebinden bir gazete çıkararak*) Sözlerimde muamma denecek bir anlaşılmazlık görmüyorum. Sözünüzle redde uğraştığınız şeyleri her halinizle tasdik ediyorsunuz.

ŞAHENDE HANIM

(*Muhatabının eline bakarak*) O ne? Bir gazete. Aman Yarabbi gazetelere mi yazıldık?

İHSAN BEY

Gazeteler yayımlandıkları memleket ahalisinin birer iyilik, kötülük güncesi demektir. Hususi takvimlerine olay kaydı düşmeye üşenen kimselerin bile yaptıkları bunlara alınır.

ŞAHENDE HANIM

Gazetelere yazılacak ne günah işlediğimi bilemiyorum.

İHSAN BEY

Şimdi burada yazılı göreceğiniz günah sizin değil. Sizinle ilgili bir diğerinindir.

ŞAHENDE HANIM

(*Büyük bir merakla gözlerini muhatabına dikerek*) Darbe darbe üzerine indiriyorsunuz. İndireceğiniz bu son darbeye karşınızdaki kadının tahammül derecesini iyice tartmanızı rica ederim.

İHSAN BEY

Bendenizi o kadar vahşetle itham etmeyiniz. Darbe indirmek değil, size gülle dokunmaya bile kıyamam. Fakat bu fırtınaların ardından sizin için tatlı, hoş bir hayat devresi başlayacağından bu şekilde harekete mecbur oluyorum. Bu acı mecburiyetimdeki mazeretim gözünüzde gerçekleştikten sonra beni affedersiniz zannederim. Gönlünüzün beğendiği Nuri Beyefendi'yle malum bostandaki ayrılışınız sırasında birbirinizden başkasıyla evlenmeyeceğine dair yemin etmiştiniz değil mi?

ŞAHENDE HANIM

(*Sendeleyerek*) Bilmiyorum, bilmiyorum. Neme lazım benim elin delikanlısı.

İHSAN BEY

Evet, son muhabbet kararınızın bu olduğunu ben biliyorum.

ŞAHENDE HANIM

Nereden biliyorsunuz?

İHSAN BEY

Maziniz hakkında araştırma yapmaya mecbur oldum da...

ŞAHENDE HANIM

Of... Ne bayağılık!

İHSAN BEY

Öyle demeyiniz güzelim. Bu derece muhabbetine esir, muhabbetine tutkun olduğum bir güzellik perisinin

ruh sırlarını ve kalbinin geçmişini anlamak istemez miyim?

ŞAHENDE HANIM

Bu meraka vicdanınızda yetki görmüşsünüz, pekâlâ. Benim için geçmiş hayatımda ayıplanması gerekecek ne keşfettinizse söyleyiniz.

İHSAN BEY

Nuri Bey'den başka hiçbir şey.

ŞAHENDE HANIM

(*Asabi bir halle*) Aman beyefendi karşımda her an bu ismi tekrar etmeyiniz. Neme lazım benim elin delikanlısı?

İHSAN BEY

Kerem buyurunuz. Siz Nuri Bey'e karşı ettiğiniz bu sevda yeminine vefa göstermeyerek evlendiniz. O biçarenin de aşk umutsuzluğuyla nasıl bir harekete cüret ettiğini... (*Gazeteyi uzatarak*) alınız, okuyunuz.

ŞAHENDE HANIM

(*İki elini şakağına yapıştırıp titremeler geçirerek*) İstemem... Okumam... Susunuz! Ne yapmış? Of... İntihar mı?

İHSAN BEY

(*Alaylı*) Ay efendim niçin bu kadar telaş ediyorsunuz? Nenize lazım sizin elin delikanlısı?

ŞAHENDE HANIM

(*Başını bir tarafa çarpıtıp yırtacak gibi iki eliyle göğsünü karıştırarak*) Beyefendi masum bir kadının sırlarıyla, hayatıyla, kaderiyle bu kadar oynamayınız. Nuri'ye ne olmuş? Söyleyiniz. Şüphe korkusuna düştüğüm bu uğursuz dakikayla şu müthiş hakikate ereceğim süre arasındaki zaman aralığının beni kaç bin defa öldürüp diriltttiğini biliyor musunuz? Böyle bir felaket, böyle büyük bir musibet hiç aklıma gelmemişti. Nuri aşk umutsuzluğuyla intihar mı etti?

İHSAN BEY

Hayır.

ŞAHENDE HANIM

(*Hüngür hüngür ağlayarak*) Doğru söyleyiniz. Böyle defalarca ölmektense bir kere ölüp kurtulayım.

İHSAN BEY

Namusuma yemin ederek söylüyorum ki intihar etmedi, fakat...

ŞAHENDE HANIM

(*Boğulacak gibi bir çarpıntıyla*) Ee, fakat?

İHSAN BEY

(*Ağır bir telaffuzla*) Evlendi.

ŞAHENDE HANIM

(*Pek baygın bir sesle*) Evlendi mi? Ah keşke... (*Sağına soluna sendeler. Düşeceği esnada İhsan Bey kollarını açar, onun kucağına devrilir*)

İHSAN BEY

Evleneceğine keşke intihar edeydi değil mi? İşte kadın kalbi. İşte sevda bencilliği. Şahende Hanım, elmasım, kendine gel. Yüreğim ne kadar şiddetle atıyor! Şimdi ben de bayılacağım. Ömrümde göğsüm, temasıyla ruha can veren böyle nazik ve yumuşak bir cisme dayanak olmadıydı. Biçarenin vücudu ateş kesilmiş, yanıyor. Ne büyük umutsuzluk ve ıstırap içinde! Sizin kalbiniz birisi için çırpınırken, o üzerine çıldırdığınız vücut içindeki kalbin de bir başkası için çarptığını hissetmek ne kadar acı oluyor! Ya Şahendeciğim, kendinle kıyasla da ne büyük azap içinde olduğumu anla. Seni gördüğüm günden beri yaşamıyorum. Hayatın bütün zevklerini unuttum. Ruhum bütün kuvvetiyle yalnız sana, koklanması yasak bir çiçeğe kapılmış bulunuyor. (*Şahende Hanım'ın alnına derin bir buse kondurarak*) İşte hayattan aldığım ilk zevk. İşte ilk mutluluk dakikam. Sarhoş edici, kendinden geçirici, lezzetlerin ötesinde bir koku. Yarabbi sen bu küçük hayata ne büyük haz ve cefa cevheri sığdırmışsın. Çıldırıyorum. Birkaç asırlık zevklerin özü sanki bu haz dakikamda bir araya gelerek damarlarıma

yayılıyor. Şahendeciğim! Bu felaket ve zaaf anından yararlandığım için beni affet. (*Ağzını Şahende Hanım'ın alnına götürüp uzun uzun kokladıktan sonra*) İşte aşırı zevkten bayılıyorum, bitiyorum. (*Tekrar ağzını Şahende Hanım'ın yüzüne götürüp bir müddet öyle durur*)

On Yedinci Sahne

EVVELKİLER, NAİME HANIM

(*Kulisin arasından görünüp iki elini yolacak gibi saçlarına götürerek*) Aman Tanrım, aklımı sen koru, ne görüyorum? Üvey anam kocamın kucağında.

PERDE İNER

Dördüncü Perde

Erenköy'deki yine o bahçe

Birinci Sahne

AYŞE KADIN, SELİME

(*İkisi de hafif ve çekingen adımlarla yürüyerek*)

AYŞE KADIN

Kız Selime, bu evin artık tadı kaçtı. Ne yemek vakti belli, ne uyku zamanı.

SELİME

Beyler, hanımlar hep birer ağu kesildiler. Rast geldikleri yerde insanı haşlıyorlar.

AYŞE KADIN

Sade bizi haşlamak değil, birbirlerini de yiyip bitiriyorlar. İhsan Bey tahta, karısı burgu. Hak bir, sabaha kadar zavallı delikanlıyı vır vır vırlıyor. Yattıkları odanın altına gidip dinliyorum. Geceleri ne hengâmeler geçiriyorlar, ne hengâmeler!

SELİME

Ne oldu? Aralarında ne geçti?

AYŞE KADIN

Kocasını Şahende'yle bir arada mı yakaladı ne yaptı?

SELİME

İhtiyara acıyorum. Üç günün içinde suratı daha fazla buruştu. Sesi kısıldı. Bir şeyler oldu. Zavallıyı vakitsiz öldürecekler.

İkinci Sahne

NAİME HANIM, EVVELKİLER

NAİME HANIM

(*Yavaş yavaş gelerek*) Karılar sizin işiniz yok mu? Bu evdeki vazifeniz oraya buraya çekilip çene yarıştırmak mıdır? Yine bu evin içinden hangimizin ayağına ip taktınız da sürüklüyorsunuz?

AYŞE KADIN

Hay Rabbim göstermesin. Sizi neye çekiştirelim? Ekmeğinizi yiyoruz. Sonra gözümüze, dizimize durur. Huda'ya malum, daima duanız, senanızdan başka bir şeyle meşgul değiliz.

NAİME HANIM

Haydi içeriye, haydi! Evin içi alan talan. Görülecek bu kadar iş var.

AYŞE KADIN

(*Kendi kendine*) Evin içinde bir şey yok. Sizin gönlünüz bozuk a zavallılar.

(*Ayşe Kadın'la Selime içeri girerler*)

Üçüncü Sahne

NAİME HANIM YALNIZ

NAİME HANIM

Allah ne dert verir de insan götürmez?.. Aklıma gelen şeyler hep başıma geldi. Korktuklarım oldu. Hak beterinden saklasın. Kaynana damat ikisini kucak kucağa gözümle gördüm. Böyle elim bir dert kime söylenir? Söylenmez ama kalbimde bu müthiş sırla ben nasıl yaşarım? Zaten kuş kadar canım kaldı. Ben bu işkenceye çok zaman tahammül edemeyeceğim. Babam bu rezaletten biraz şüphelense mutlak üzün-

tüsünden yüreğine iner. Aman Yarabbi, ne yapayım? Naime kuluna sen bir akıl ilham et. Şaşırdım kaldım. Hah, işte efendi babam geliyor.

Dördüncü Sahne

NAİME HANIM, REFİ EFENDİ

REFİ EFENDİ

(*Bastonuna dayanarak ağır ağır yürür*) Of, içimde bir sıkıntı var.

NAİME HANIM

(*Kendi kendine*) Zavallı adam bitmiş. Karısının yanında bulunduğu zaman ihtiyar demesinler diye son gayretini göstererek biraz dinç görünmeye uğraşıyor. Böyle yalnız kalınca kendini bütün bütün salıveriyor. Bir torba kemik. Bunun insan denecek hali kalmış mı? Behey adam, bu yaşta nene lazım senin genç karı? Hem kendi başını belaya soktun hem bizimkini.

REFİ EFENDİ

(*Kanepeye oturarak sert bir çehreyle*) Babalar ahir ömürlerinde evlatları yüzünden saadet ve istirahate kavuşma ümidinde bulunurlar. Heyhat! Ne ham hülya!

NAİME HANIM

(*Üzgün*) Hakkımda böyle bir azarın neden dolayı reva görüldüğünü anlayamıyorum. Acaba ne kusurda bulundum efendim?

REFİ EFENDİ

Bu evde biz kaç kişiyiz? Bir ben, bir karım, bir sen, bir kocan.

NAİME HANIM

Ne olmuş efendim?

REFİ EFENDİ

Bu dirliksizlik, bu geçimsizlik nedir?

NAİME HANIM

Evimizdeki dirliksizliklere tek sebep beni buluyorsanız çok haksızlık ediyorsunuz. Bu kadar insanın içinde bir kızınız mı size çok geliyor efendim? Size daima saygıdeğer bir babaya edilecek muameleden gayrı başına buyruk bir hareketim görüldü mü?

REFİ EFENDİ

Üvey annenize layık olduğu saygılı muamelede kusur etmek bana karşı hürmetsizlik göstermek demektir.

NAİME HANIM

(*Önüne bakarak kendi kendine*) Aman Yarabbi, kendimden genç bir kadına anne muamelesi etmek... (*Açıkça*) Her ikiniz hakkında da gücüm yettiği kadar saygıda kusur etmiyorum.

REFİ EFENDİ

(*Alaylı*) Gücün yettiği kadar saygı. Bu tabirinden bize gösterdiğin saygıyı zor zar, yani kendini zorlayarak gösterdiğin anlaşılıyor. Karım gibi melek huylu bir kadınla dirlik edemezseniz, bu dünyada siz kiminle geçinirsiniz?

NAİME HANIM

(*Kendi kendine*) Bu melek huylu dediği mahluku babam kocamın kolları arasında şurada göreydi, o kadının şeytanı iffetli bırakacak bir tıynette olduğunu anlardı. Fakat babamın hayatını korumak için ben bu korkunç hakikati kalbimde saklamaya mecburum. Bu müthiş dert içimdeyken bu acı sözlere hedef olmak dayanılır felaketlerden midir? (*Açıkça*) Allah bağışlasın efendim. Onun melekliğine itiraz ettiğimiz yok.

REFİ EFENDİ

(*Biraz hararetlice*) Nasıl itiraz ettiğiniz yok? İçeceği gazoza, arkasına alacağı atkıya varıncaya kadar her şeyine karışıyorsunuz. Her hareketi gözünüzde bir kabahat oluyor. Alıp verdiği nefese bile akşama sabaha itiraz edeceksiniz. Bu kadının sizin için en büyük

günahı bana karı olması değil mi? Benim bilmediğim başka bir kusuru varsa söyleyiniz.

NAİME HANIM

(*Ağzını büzüştürüp gözlerini tavanda dolaştırarak*) Ne kusuru olacak efendim? Melekte kusur olur mu? Olsa da benim ne vazifem?

REFİ EFENDİ

Benim ne vazifem ne demek? Naime, böyle iki manalı söz istemem. Benim karım şeriata göre ve kanunen senin de annendir. Ona ait her şeye uymak ikimizin de vazifesidir.

NAİME HANIM

İyi niyetle söylediğim her lafıma mademki kızıyormuş, ben onun hiçbir şeyine karışmam.

REFİ EFENDİ

Şahende Hanım'ın senin her lafına kızdığını kim söyledi?

NAİME HANIM

Şimdi siz söylediniz. Benim "Akşamüstü gazoz içilir mi? Bu sıcakta omuza atkı alınır mı?" dediğime hiddet etmiş, ifadenize göre öyle anlaşılıyor. Demek ki gıyabımda beni size çekiştiriyor. (*Mendilini gözüne götürüp ağlayarak*) Fitliyor. Sizi benden soğutmaya uğraşıyor. Ne kadar fena bir kadın olsam, yine sizin kızınızım. Etle tırnak arasına girilir mi? Niçin böyle ediyor efendim? Ona yaraşır mı?

REFİ EFENDİ

Kadınlarımızın en fena âdetlerinden biri de kendilerine kötü hallerinden bahsedildiği vakit kabahati hiç üzerlerine almayıp bunu bir diğerinin fitnesine, aldatmasına atfetmeleridir. Şahende Hanım'a, yani üvey annene karşı etmeye kalkıştığın çocukça kâhyalıkların münasebetsizliklerinden bahseden benim. Onun seni bana fitlemiş olduğunu nereden uydurdun? Deminden beri ettiğin münasebetsizliklere ek olarak işte bu da büyük bir münasebetsizlik. Ben seninle et

tırnaksam, o da benim karım, senin annendir diyorum sana. O da bizden uzak, ayrı gayrı bir şahıs mı?

NAİME HANIM

(*Dudaklarını ısırarak*) Ben de ayrı gayrı addetmeyerek ona annemdir diyorum ama...

REFİ EFENDİ

Ee, aması ne oluyor?

NAİME HANIM

Ne olacak? Herkes bana gülüyor.

REFİ EFENDİ

Niçin?

NAİME HANIM

Ona anne dediğim için.

REFİ EFENDİ

Bunda gülünecek ne varmış?

NAİME HANIM

(*Tuhaf bir tebessümle*) Yaşı benden küçük de efendim.

REFİ EFENDİ

Gençlik bir kabahat değildir Naime. Senin ağzında bir şey dolaşıyor. Söyle, söyle. Annenin gençliğinden başka bir suçu, günahı varsa söyle.

NAİME HANIM

Ne bileyim efendim? Araştırınız.

REFİ EFENDİ

Kimden?

NAİME HANIM

(*Birkaç defa yutkunarak*) Onu da bilmem.

REFİ EFENDİ

Bilmezsen lakırdı karıştırma. Beni kendinle et tırnak farz edip de onu ayrı, adeta bir yabancı saymakta haksızsın. Çünkü bugün Şahende Hanım'dan bir çocuğum olsa, o çocuk bana senden uzak mı olacaktır? Bana sen neysen, o da olmayacak mı?

NAİME HANIM

(*Gözlerini açarak kendi kendine*) Aman Yarabbi! Ne felaket! Acaba öyle bir şey mi var? Bu çocu-

ğun babamdan olabilmesine hiç ihtimal veremem. Kimden? Kimden? Ondan mı? Böyle bir şüpheye düşüp de çıldırmamak mümkün olmayacak. (*Elleriyle başını tutarak*) Başım yanıyor. Babam bu karı için çıldırıyor. Kocam bu karı için deli oluyor. Ara yerde ne olursa bana oluyor. Babam o kadar ahmak değildir. O da bazı şeyleri pekâlâ anlıyor, keşfediyor ama söylemek işine gelmiyor. Benden soruyor. Beni söyletecek. Benim ağzımda bir şey dolaşıyormuş. Evet dolaşıyor. Bir şey değil, pek çok şey dolaşıyor. O karının kocamın kucağında dudak dudağa yattığı. Of, o dehşetli tablo hiç gözümün önünden gitmiyor. Hayır, hayır, sabredemeyeceğim. Birkaç lakırdı söyleyeceğim. (*Açıkça*) Genç karınızın durumunun araştırılmasını cidden merak ediyorsanız, elbette mazisini bilenler vardır. Onlardan sorunuz.

REFİ EFENDİ

(*Yumruklarını sıkıp morararak*) Karımın mazisinde araştırılmaya değer şeyler mi varmış? Ne duydunsa söyle, haydi bakayım.

NAİME HANIM

(*Kendi kendine*) Ay, yüzü gözü morardı, gözleri büyüdü. Nefes alması değişti. Rabbim saklasın, şimdi bir şey oluverecek. Ne kadar olsa babamdır. O bana acımazsa ben ona acırım. (*Açıkça*) Telaş etmeyin efendim, ben o kadına dair bir şey duymadım.

REFİ EFENDİ

Duymadınsa icat et! İftiradan kolay ne var?

NAİME HANIM

Niçin iftira edeyim efendim? Beni artık ne kadar adi bir mahluk derecesine indirdiniz.

REFİ EFENDİ

Ben indirmedim. Kocanla beraber o dereceye siz kendi kendinizi indirdiniz. İhsan'ın yaptığı o yangınlıklar, o terbiyesizlikler nedir? İki kadeh içtikten sonra ne sözünü biliyor, ne sohbetini. İkinizin de hakaret hedefi hep o biçare kadın oluyor.

NAİME HANIM

Kocamın bu münasebetsizliklerini ben de itiraf ediyorum. Fakat insaf buyurunuz, onun bu taşkınlıklarından ben nasıl mesul olabilirim? Çocuk değil ki ağzına iki tokat vurayım. O kadına aşırı muhabbetinizden siz de ne söylediğinizi bilmiyorsunuz. Bendeniz tasavvur buyurduğunuz derecede münasebetsiz, terbiyesiz ve garazlarına mağlup bir kadın olsaydım, bu derece ihtiyatlı konuşmayarak ortaya zihninizi karıştıracak birkaç söz atardım.

REFİ EFENDİ

Oo, maşallah! İhtiyatlı konuşmana doğrusu hiç diyecek yok. İşte örneği! Güya bu sözlerinle zihnimi karıştırmadın öyle mi? Naime, sen ağzında bir sakız çiğniyorsun. Maksadını açık söyle.

NAİME HANIM

Benim sakız çiğnediğim yok. Siz söylenen sözün doğruluğuna eğriliğine bakmıyorsunuz. O kadının aleyhinde farz ettiğiniz her kelimeye karşı hiddet ediyor, adeta morarıyorsunuz. Neme lazım benim. (*Yürüyerek*) Elbette bir gün olur, başkalarından duyarsınız. Mızrak çuvala sığar mı? (*Kulisten içeri girer*)

Beşinci Sahne

REFİ EFENDİ

(*Yalnız*)

REFİ EFENDİ

(*Kollarını iki yanına salıverir, gözlerini kapar. Mecalsiz bir halde bir müddet düşündükten sonra*) Beni vakitsiz öldürecekler. Her kimin evladı varsa derdi var. Güya zihnimi karıştırmak istemiyormuş. Ortaya bir balgam fırlattı, gitti. Hayır, aslı yok. Karıma iftira atmak istiyor. Eğer Şahende'nin mazisinde, bugünün-

de itham sebebi olacak bir lekesi bulunup da Naime de ona vâkıf olsa bir dakika kalbinde tutmaz, hemen söyler. Karımın böyle bir ayıbını bulamadığı için ne diyeceğini, ne uyduracağını şaşırıyor. Şahende'yi benden çok kocasından, İhsan Bey'den kıskanıyor. Ne büyük münasebetsizlik! (*Gözlerini kapar, biraz düşünür*) Naime niçin bu münasebetsizliği ediyor? Karımın melek gibi saflığına karşı ufak bir kötü zanda bulunmanın büyük bir günah olduğunu bilmekle beraber Naime'nin son sözleri zihnimde geniş bir şüphe ve tereddüt ufku açtı. İnsanın mayası zaafla, korkaklıkla yoğrulmuştur. Of... Acaba? İşte içimdeki ağırlık saniyeden saniyeye artıyor. Karımı çağırtayım. Kalbinin sırlarını gözlerinin içinden okumaya çalışayım. Şahende, meleğim, bu şüphelerimden dolayı beni affet. Biliyorum, senin bir masumane bakışın fırtınalı tepelerdeki buzları eriten yakıcı güneş ışığı gibi beni bu zanlardan kurtaracaktır. (*Kulise doğru yürüyerek bağırır*) Ayşe Kadın! Ayşe Kadın! Hanımefendiyi buraya gönder.

Altıncı Sahne

REFİ EFENDİ, ŞAHENDE HANIM,
SONRA AYŞE KADIN

ŞAHENDE HANIM
(*Üzgün, dalgın bir çehreyle ağır ağır gelir*) Beni çağırtmışsınız, bir emriniz mi var?

REFİ EFENDİ
(*Dikkatli dikkatli karısının yüzüne bakarak*) Estağfurullah, ne emrim olacak? Göreceğim geldi de teşrifinizi rica ettim. Lütfen şöyle yanıma oturunuz.

ŞAHENDE HANIM
(*İçini çekerek kırgın bir edayla oturur*)

REFİ EFENDİ

Ne o, çehreniz pek çatkın; bir şeye canınız mı sıkıldı?

ŞAHENDE HANIM

(*Ağır bir telaffuzla*) Hayır.

REFİ EFENDİ

Yoksa bana mı darıldınız?

ŞAHENDE HANIM

Niçin darılayım efendim? Çocuk muyum?

REFİ EFENDİ

(*Karısının yüzüne bakıp göğüs geçirerek*) Bilmeyerek sizi gücendirmiş olmaktan korkuyorum da.

ŞAHENDE HANIM

Neden güceneceğim? Bana ne yapıyorsunuz? Ne kabahatiniz var?

REFİ EFENDİ

Kabahatim var. Hem de pek büyük.

ŞAHENDE HANIM

(*Ağır bir garipsemeyle*) Nedir?

REFİ EFENDİ

Sizi aşırı bir muhabbetle sevmek.

ŞAHENDE HANIM

(*Önüne bakar*)

REFİ EFENDİ

İşte bakınız, susuyorsunuz. Sükût ikrardan gelir. Bu kabahatimi siz de tasdik ediyorsunuz demektir.

ŞAHENDE HANIM

Söylesem sözlerime kastımın haricinde manalar veriyorsunuz. Ses çıkarmasam, sükûtumu da başka şekilde yorumluyorsunuz. Ne yolda meramımı anlatacağımı ben de şaşırdım.

REFİ EFENDİ

Hah, işte sizin de asabiliğiniz üzerinizde. Siz de talihinizden, halinizden, hele hele benden memnun değilsiniz. Sözlerinizden o anlaşılıyor. Ben bilirim efendim, bilirim. Benim en büyük kabahatim sizi cinnet derecesinde bir şiddetle sevdiğimdir. Bazı kimseler böyle fazla sevilmekten sıkılırlar. Ayıplanmaz. Bu

zaafımdan ben de memnun değilim, ama ne yapayım? Kendime buyuramıyorum. (*Karısının elini eline alıp okşayarak*) Güzelim niçin susuyorsunuz? A hıyanet... Bu zanlarımda aldanmış olduğumu göstermek için bir iki şey söyleseniz... Talihimden, halimden ve hele sizden pek memnunum deseniz, ne olur? Ben bu sözleri size zıddını iddia ettirmek için söylüyorum. Bu şüphelerimi yalancıktan olsun reddetseniz, gönlüm ne kadar rahatlayacak, bilseniz. Fakat siz susuverince evvelki ıstırabım birkaç kat artıyor. Bir umutsuz âşık sevgilisine "Artık sen beni sevmiyorsun" diye neden sitemler eder? "Hayır, sen zannında yanılıyorsun. Ben seni umduğundan çok severim" dedirtmek için.

AYŞE KADIN

(*Kulisten başını çıkararak kendi kendine*) Aman Yarabbi! Bizim ihtiyar yine sevgilisine ne diller döküyor, ne diller! Sözlerini işiten bu zavallıyı yirmisinde ateşli bir delikanlı zanneder. Bunlar karı koca değil, Tahir ile Zühre. Baksanıza deminden beri genç kadına "Seni seviyorum" dedirtmek için lafı nerelerden dolaştırıp duruyor. Boşuna üzülme, demeyecek işte. Demiş olsa bile öyle yalancıktan, yarım ağızla "Seni seviyorum" demekten ne çıkar? Şahende'nin gönlünde şimdi kim bilir kaç aslan yatar? Damadı buna "Hazan Bülbülü" diyor, şairlik ediyor. Zavallı akbaba, dertli dertli ne kadar ötsen, etrafında bahar yapamazsın. Genç bir karga, sözüm ona böyle mevsimsiz bir bülbülden daha fazla insana neşe verir. (*İçeri çekilir*)

REFİ EFENDİ

İnsafsız, hâlâ bir şey söylemiyorsunuz.

ŞAHENDE HANIM

(*Ümitsizlikle kırıtarak*) Seviyorum efendim.

REFİ EFENDİ

(*Tuhaf bir tereddütlü yüzle*) Seviyorsunuz da bu kelime ağzınızdan niçin bu kadar ağır, neden böyle dirhemle çıkıyor?

ŞAHENDE HANIM

Terbiyeli bir kadın bir erkeğe karşı muhabbetini bundan daha fazla gösterebilir mi efendim?

REFİ EFENDİ

(*Hazin bir tebessümle*) Terbiye namına o kadar budalaca âdetler icat etmişler ki bir kadının meşru eşi olan bir erkeğe muhabbetini açıklaması neden ayıp olsun? (*Şahende'nin elini ağzına götürüp öperek*) Şahende, gönlümün bu taşkın dakikasında samimi olmayan "hanım" tabirini kullanmadığım için beni affet. Artık senli benli görüşeceğim. Yüzüme bak meleğim. Gözlerinin içini göreyim. Doğru mu söylüyorsun? Anlayayım. Aman, gözlerin birer sevda ummanı. Baktıkça insanı cezbediyor. Ruh bütün saadet hayallerini, bütün aşk tasavvurlarını maddeten küçük, fakat manen birer yüce âlem kadar sonsuz bu gözbebeklerinde görüyor. Aşkın dayanılmaz ıstırapları, elemleri, cehennemlerinin yanında ne doyulmaz sefaları, cinnetleri de vardır. (*Şahende'nin elini koklaya koklaya öptükten sonra kalbinin üzerine götürerek*) Bu zavallı kalbim muhabbetine ne kadar muhtaç bilsen. Artık hayatım benim için maddiyet kazanmış bir resmin hükmüne girdi ki o da sensin. İki gözüm Nezihem, ay yanıldım Şahendeciğim, gönlümü bugün sana tamamıyla açmak ihtiyacındayım. Ben bu dünyanın sıcağını soğuğunu görmüş, muhabbet tufanları içinde bocalamış, çok tecrübeler geçirmiş bir ihtiyarım. İşte itiraf ediyorum. Aramızdaki yaş farkını dikkate almayarak bir sevda bencilliğiyle muhabbetini dileniyorum. Sen bu lütfunla beni gençleştirecek, yaşatacak, bahtiyar edeceksin. Yılların yükü beni öldürmüştü. Sen diriltiyorsun. Diriltme kudreti Cenabıhakk'a aittir. Fakat sen güzellik harikan, gençlik feyzinle bu mucizeye muvaffak oluyorsun. Şimdi benim yerime ayağına kapanıp yalvaran yirmi yaşında ateşli, delikanlı bir

âşık olsaydı, onun niyazlarında, öpücüklerinde bu minnettar alçalma yerine muzaffer bir hak ediş görülecekti. Sana sahip olmakla sevdasının şiddeti hafifleyecekti. Bense sana her temasta daha fazla alevleniyorum. Bu aşkının düşkününü biraz sen de sev. Bir dost diye sev, koca diye sev, bir baba diye sev... Sev de nasıl seversen sev. Of, yoruldum, kesiliyorum. Bazı zor itiraflar insana ne kadar yorgunluk veriyor, adeta bitiriyor. (*Yerinden kalkıp Şahende Hanım'ın dizlerine kapanarak*) Meleğim, şimdi itiraflarımın, istirhamlarımın en nazik noktalarına geldim. Ben seni gözümden kıskanıyorum. Beni bir silahla öldür, fakat sakın aldatma.

ŞAHENDE HANIM

(*Baştan ayağa bir titreme geçirerek*) Maksadınızı anlayamıyorum efendim. Sizi aldatmak ne demektir? Bu ne büyük hakaret!

REFİ EFENDİ

Affet güzelim. Elemli bir kâbus geçiriyorum. Ne dediğimi bilmiyorum. Bazen aşırı saadet, felaket şeklini alır. İşte aynen bana da öyle oluyor. Bütün âlemin gözü sana dikilmiş, seni elimden kapmak için herkesi bir tuzak tertibiyle meşgul zannediyorum. Bırak Şahende, bırak. Şu taşkınlık halimde gönlümdekileri tamamen söyleyeyim. Bazen kalbimde, beynimde ne kudurmuş, ne zehirli yılanlar dolaşıyor. Bunlar içimden çıkmazsa beni zehirleye zehirleye öldürecekler. Müsaade et söyleyeyim, zehri atayım.

ŞAHENDE HANIM

Buyurunuz.

REFİ EFENDİ

İstirhamlarımın ne büyük bir zorunlulukla vuku bulduğunu bil de bana kesinlikle gücenmeyeceğine söz ver, haydi.

ŞAHENDE HANIM

Gücenmem.

REFİ EFENDİ

Meleğim, senin nasıl bir iffet incisi olduğunu biliyorum. Bu hususta kalben zerre kadar bir şüphem yoktur. Bu konuda en ufak bir kuşkuya düşsem, gideceğim yer ya akıl hastanesi ya mezardır. (*İki eliyle başını sıkarak*) Hafazanallah.[1]

ŞAHENDE HANIM

O halde niçin beyhude bu kadar üzülüyorsunuz?

REFİ EFENDİ

(*Muhatabının gözbebeklerine bakarak*) Senden eminim, fakat âlemden emin olabilir miyim?

ŞAHENDE HANIM

(*Şaşkınlıkla*) Anlayamıyorum efendim.

REFİ EFENDİ

Ah, evet. (*Kalbini göstererek*) Bu köhne kalbin duygu muammalarını seninki gibi taze bir beyin bütün ayrıntısıyla anlayamaz. Sen iffet görevinden kıl ucu kadar sapmaz, gönlünü benden başkasına kapalı bulundurursun. Fakat ya bir başkası seni severse?

ŞAHENDE HANIM

Ha, işte bu husus benim iradem dahilinde değil. Ben ondan mesul olamam.

REFİ EFENDİ

(*Telaşla yerinden kalkıp oturarak*) Bu ne demek? (*Eli ayağı titreyerek*) Yoksa böyle bir şey var mı? Söyle güzelim, söyle! Böyle müthiş bir tereddüt içinde geçecek her saniye hayatım için ölümcül birer darbedir. (*Karısının dizlerine kapanır, hüngür hüngür ağlayarak*) Söyle efendim, söyle. Sana göz diken var mı? O kimdir? Evet var. İşte bak çehren renkten renge giriyor. Hâlâ susuyorsun, reddetmiyorsun. Evet, evet, sana ilanıaşk eden biri var. Senin iffetine, benim hukukuma böyle bir tecavüz olmuş da hanım şimdiye kadar bu caniyi niçin haber vermedin? Namus meseleleri derhal kangren olmaya yatkın olan ölüm-

---

1 (Ar.) Allah bizi korusun.

cül yaralara benzer. Çıktığı anda hemen tedavi edilmezse, istila ettiği aile bireyinin mahvıyla sonuçlanır. (*Yine karısının dizlerine kapanarak*) Şahende, çabuk söyle! Tereddüt etmeden her hakikati anlat. Belki henüz bir tamir çaresi bulunabilir.

ŞAHENDE HANIM

Aman efendim, niçin bir sözümden bu kadar kötü mana çıkarıp telaş ediyorsunuz? Maksadımı anlayamayarak büsbütün yanlış bir yöne gittiniz.

REFİ EFENDİ

(*Düşkünce*) Öyle mi? Şahendem, meleğim, yavrum, doğru söyle. Yanlış anlamış olmamı bütün ruhumun kuvvetiyle temenni ederim. Çünkü benim için başka türlü kurtuluş yoktur. Bir çapkının seni sevmiş olması, senin de bana haber vermeyerek bu tecavüze karşı susman, işte beni öldürmeye kâfi bir hadise. Beni helak için bu kadarı yetişir.

ŞAHENDE HANIM

Beyhude üzülüyorsunuz. Bu düşündüğünüz şeylerin kesinlikle aslı esası yok. Tamamıyla evhama kapılıyorsunuz.

REFİ EFENDİ

Söyle, söyle, bunların benim evhamımdan ibaret olduğuna beni ikna et. Çünkü bu kanaate şiddetle ihtiyacım var. Başka türlü yaşayamayacağım. Bak her tarafım nasıl titriyor. Bütün vücudum buhran içinde. Kalbim atıyor. Nabızlarım atış sayısını şaşırdı. (*Karısının yine dizlerine kapanarak*) Bitiyorum, ölüyorum. Merhamet et, çabuk söyle.

ŞAHENDE HANIM

Bu endişelerden hiçbirine mahal yok. Tamamıyla evhamınıza mağlup oluyorsunuz. Ne şekilde isterseniz bunu size temine hazırım.

REFİ EFENDİ

(*Kalkıp karısının alnından öperek*) Teşekkür ederim yavrum. Sözlerin beynim üzerinde ilahi tebliğ gibi bir

tesir gösteriyor. Bu güzel ağız aldatma aleti olamaz. Artık inanıyorum, fırtınadan sonra gelen sükûnet gibi beynime bir güven yayılıyor.

ŞAHENDE HANIM

Efendi, yoruldunuz. Haydi içeri gidelim de biraz istirahat ediniz. (*Şahende Hanım kocasının koltuğundan tutarak ağır ağır içeri götürür*)

Yedinci Sahne

İHSAN BEY
(*Yalnız*)

İHSAN BEY

İhtiyar âşıkla genç maşukası arasında galiba yine bir bora geçmiş. Şahende Hanım kocasını elim bir yük sürükler gibi içeri götürüyordu. Zavallı kayınpederim adeta yarı baygın bir hale gelmişti. Ben sana hayran, sen cama tırman. Böyle bütün ağırlık, bütün şiddet bir tarafa yüklenen muhabbetlerde denge saadeti olur mu? Şahende kocasından daha zavallı. Nuri'nin evlenmesinden dolayı pek üzgün. Bu üzüntüsünü sürekli gizlemeye uğraşmak yorgunluğuyla de bitkin. Ya benim karının da bana ettikleri? Kâh dövecek gibi bir hiddetle üzerime yürür, kâh düşkün bir yalvarış tavrıyla ayaklarıma kapanır. Bir insanın sevmediği bir kadına muhabbet yüzü göstermeye mecbur olması kadar bu dünyada bir azap tasavvur edemem. Ben bu azabı her saat çekiyorum. Of, işte geliyor. Biraz dırdırından kaçmak istedimdi. Ne mümkün efendim? Bu canlı bir bela... Nereye gitsen, arkadan yetişir.

Sekizinci Sahne

İHSAN BEY, NAİME HANIM

NAİME HANIM

Efendi babamda yine bet beniz duvar kesilmişti. O kadının koltuğunda sürüklenir gibi bir halde içeri girdi. Yine aralarında ne geçti? Ne oldu acaba?

İHSAN BEY

Seninle aramızda her an geçen dırdırın türü ne ise onların arasında da geçen o.

NAİME HANIM

Nedir?

İHSAN BEY

Ne olacak, kıskançlık!

NAİME HANIM

Babam haksız mı? O pek zeki adamdır. Her şeyi anlıyor.

İHSAN BEY

Ne anlıyor canım?

NAİME HANIM

Neyi anlayacak? Of, gözümle gördüğüm bir hakikati dilimle tekrara bir türlü cesaret edemiyorum. Zavallı babacığım! Zavallı babacığım! Sade o mu ya? Zavallı ben! Zavallı Naime!

İHSAN BEY

Lakırdın lakırdına uymaz ki. Bazen "Bu babam da ne kadar mankafa adamdır! Göz önündeki apaçık bir hakikati bir türlü anlayamıyor. Artık tahammülüm kalmadı. Gidip kafasına dank diyecek şekilde her şeyi anlatacağım" diyen sen değil misin? Baban düştüğü bir şüpheden dolayı rahatsızsa onu bu işkenceye uğratan sensin. İmalı sözlerle, kinayeyle adamcağıza ne büyük vesveseler vermeye uğraşıyorsun! Vehmettiğin fenalıklardan bari bir tanesinin aslı faslı olsa, insanın yüreği yanmaz. Hepsi kuruntudan ibaret.

NAİME HANIM

Ay maşallah! Kuruntu mu? Şurada sizi dudak dudağa görmedim mi? Hayalet miydi o?

İHSAN BEY

Hayalet değildi ama senin kastettiğin şekilde de bir hakikat değildi. Şuradan geçerken Şahende Hanım'a rast geldim. "Aman beyefendi, üzerime bir fenalık geliyor, yetişin" diye benden yardım istedi. Yanına koştum. Kollarımın arasına düştü. İşte o aralık sen çıktın. Hakikat bundan ibaret.

NAİME HANIM

Zırva tevil götürmez.

İHSAN BEY

Şahende Hanım'ın o baygınlığı yalan mıydı? Ayıltmak için içeride az mı uğraşıldı?

NAİME HANIM

Yalan değildi. Hakikaten bayılmıştı. Bayılmıştı ama evin içinde bu kadar kadın dururken yalnız sizden yardım isteyerek kollarınızın arasına düşmesi gönül bulandıracak garabetlerden değil midir? Hem niye bayılıyor? Kime bayılıyor? Herhalde efendi babam için değil.

İHSAN BEY

Kime bayıldığını bilmem. Fakat o aralık oradan ben geçiyordum, beni çağırdı.

NAİME HANIM

Bu mazeretiniz Nasrettin Hoca'nın bostandan şalgam çaldığı meşhur fıkrasını andırıyor. Dudaklarınız neden hanımın yüzüne yapışmıştı? Onu öpücüklerinizle mi ayıltmaya uğraşıyordunuz?

İHSAN BEY

Hanım sen insanı zorla günaha sokan safdil, cahil inatçılardansın.

NAİME HANIM

Apaçık bir şeye karşı aksini iddia ediyorsunuz da bu zahmetinizin beyhudeliğini anlatmak istiyorum. Bu safdillik midir?

İHSAN BEY

Bazı meselelerde eğri doğru, her ne şekilde olursa olsun verilen izahatı kabulde zorunluluk vardır. İşin pek ilerisine varmak uygun olmaz. İşte aramızdaki mesele de öyle.

NAİME HANIM

(*Ufak, acı bir kahkahadan sonra*) Ha şöyle, söyleyiniz! Görünen apaçık bir hakikati başka şekilde göstermek için seksen dereden su getirmeye ne lüzum var? "Ben Şahende'yi seviyorum. Aşkından deli oluyorum. Ne yaptığımı bilmiyorum" deyiniz de lakırdı bitsin.

İHSAN BEY

(*Hakaret edici bir tebessümle*) Hanım, dünyada her şeyin bir haddi, bir tahammül gücü vardır. İzan sahibi olanlar muhataplarının havsalalarını bu sınıra kadar zorlamaktan kaçınır.

NAİME HANIM

(*Şiddetle*) Ben sınıra kadar da zorlayacağım, daha ötesine de varacağım. Çünkü tahammülüm kalmadı.

İHSAN BEY

(*Ellerini göğsüne kavuşturup derin bir hakaret tavrıyla*) Behey ahmak kadın! Benim senden ne korkum var? Evet, Şahende Hanım'ı seviyorum. Derdinden, sevdasından çıldırıyorum. İşte al bakalım. Ağzımdan işitmek istediğin hakikat bu değil miydi? Şimdi ne diyeceksin?

NAİME HANIM

(*Kollarını çaprazvari kulise yapıştırıp yüzünü üstüne kapayarak hüngür hüngür ağlaya ağlaya*) Söyle. Bu dehşetli itirafların ağzından çıktığını göreyim, işiteyim de senden soğuyayım, nefret edeyim.

İHSAN BEY

Soğu! Çünkü muhabbetin beni sıkıyor. Nefretin benim için saadetin ta kendisi olacaktır.

NAİME HANIM

(*Elleriyle başını yumruklayarak kendi kendine hitaben*) İşte alık karı, işit! Sevgili beyinin ağzından neler çıktığını işit de ibret al. Yazıklar olsun bugüne kadar sana gösterdiğim muhabbet sadakatine! Nankör!

İHSAN BEY

Güya beni muhabbet saadetiyle ihya etmiş gibi benim için bugüne kadar zorunlu bir beladan başka bir şey olmayan sevgisini şimdi durmuş da başıma kakıyor. Ben senin bu budalaca muhabbetinden memnun değildim, memnun değilim. Bundan sonra da olamam. Sen bana şiddetle muhabbet gösterdikçe, "İhsan seni seviyorum, senin için ölüyorum" dedikçe ben nefretten kırk yıllık yola kaçmak istiyorum.

NAİME HANIM

Allah'tan korkmaz, sus, sus! Sen önceden böyle değildin. Benim için ölür, bayılırdın. Muhabbetimiz karşılıklıydı. Üvey kaynanana gönül verdikten sonra böyle oldun.

İHSAN BEY

Evet öyle oldu. Bu hakikati daha kaç defa bana itiraf ettireceksin?

NAİME HANIM

Bakalım ben bu rezalete tahammül edebilir miyim?

İHSAN BEY

Etme. Sana tahammül tavsiyesinde bulunur muyum?

NAİME HANIM

(*Kulise doğru yürüyerek*) Gideyim, efendi babama hepsini haber vereyim. Artık sabra mecalim kalmadı.

İHSAN BEY

Haydi haber ver, ne duruyorsun? İhtiyarın bir ayak evvel yüreğine iner. Şahende dul kalır.

NAİME HANIM

(*Geri dönerek*) A, öyle ya! Babacığımı elimle öldürmüş olacağım. Bunların ekmeklerine yağ sürülür. Ne yapayım? Ben şimdi ne yapayım?

İHSAN BEY

Hangi taş katı ise başını oraya vur. Ne yapacağını benden mi soruyorsun?

NAİME HANIM

(*Ellerini gözlerine götürüp hüngür hüngür ağlayarak*) İhsan, sende merhamet, insaniyet kalmadı mı? Kalbime yüz hançer saplanaydı da keşke bu sözlerini işitmeyeydim. Bir kadın için hakaretin bu cinsine uğramanın ölümden bin kat acı olduğunu bilmiyorsun. (*Göğsünü göstererek*) Şu anda ne kadar acı çektiğimi tarif edemem. Istırabımın derecesini bilsen, benden ne kadar nefret edersen et, mutlak merhamete gelirsin.

İHSAN BEY

Kabahat kimde? Ben sana doğru dürüst, insanca lakırdı söylediğim vakit yakışıksız birtakım tavırlarla beni yalanlamaya, tahkire kalkıştın, galeyana getirdin. En fena sözleri işitmek istedin. Ben de söyledim. Şimdi niçin sızlanıyorsun?

NAİME HANIM

İhsan! İhsan, o deminki müthiş sözlerini, o korkunç hakaretlerini geri al. Hep o acı lakırdıların hiddetle söylenmiş, asılsız saçmalıklardan başka bir şey olmadığına beni iknaya uğraş. Çünkü başımın içinde beynim yanıyor. Şimdi çıldıracağım.

İHSAN BEY

(*Üzgün*) Sen elini ateşe sokup çıkardıktan sonra acısına dayanamayarak ağlayan densiz bir çocuğa benziyorsun. Tahammülümü böyle sınıra vardırıp bu kadar zehirli sözlere muhatap olmasaydın, iyi değil miydi?

NAİME HANIM

Beyim, benim için kalbinde yine bir parça yufka yüreklilik vardır. Uğradığım müthiş azabı anladıkça, söylediklerine pişman oluyorsun değil mi? Söyle... Söyle. Beni bu dayanılmaz işkenceden kurtar ya da öldür, hemen şimdi. Şimdi.

İHSAN BEY

(*Duygulandığını gösterir tavırlarla*) Kabahatin benden çok sende olduğunu söylüyorum. Aslı olmadık birtakım hezeyanlar sarfına beni mecbur ettin.

NAİME HANIM

(*Kocasının kucağına atılarak*) Söyle! Söyle! İkna edici sözler bul. Beni bu tartışmamızdan evvelki tabii halime getirecek etkili bir belagat, bir beyan mucizesi göster. (*Kulağını kocasının kalbi üzerine koyarak*) Şimdi çarpıntısını duyduğum şu kalpte benim için de, çocuğun için de birer şefkat hissesi, birer muhabbet yeri, merhamet var değil mi? Şu sözlerimi bir fonograf gibi olsun tekrar et ki üzüntüden boğulmayarak biraz nefes alabileyim.

İHSAN BEY

(*Artan bir üzüntüyle*) Zaten çehremin aldığı pişmanca acılık, deminki sözlerin ağzımdan sırf hiddet taşmasıyla çıktığını göstermiyor mu?

NAİME HANIM

(*Başını kocasının göğsünden kaldırmayarak*) Bu ifadeni teyit eden, inandırıcı bir iki söz daha bul.

İHSAN BEY

(*Kendini zorlayarak*) Ben seni sevmesem, bu kadar zamandır bir arada yaşayabilir miydim? Bir çocuğumuz olması da bu muhabbetimizi kutsayarak mühürlemedi mi? Yüzüne baktığım zaman ağzımdan bir söz çıkmasa da gözlerim muhabbet ve samimiyeti beyan etmez mi? Bakışlarımla sana daima "Ben seninim, ebediyen seninim" demez miyim?

NAİME HANIM

Sözlerinde ne etkili büyüleyici bir kuvvet var! Bu tatlı kelimelerin can veren etkisiyle gönlümdeki üzüntü ve kırgınlık buzları işte birer birer çözülüyor. (*Karı koca birbirini sıkı sıkıya kucakladıktan sonra ayrılırlar*)

İHSAN BEY

Naime! Aşırı üzüntü ve ıstıraptan ikimiz de halsiz düştük. Haydi odana git de biraz istirahat et. Ben bu

akşam İstanbul'a annemi görmeye gideceğim. Gece orada kalmak lazım geliyor.

NAİME HANIM

(*Biraz bozularak kendi kendine*) İtiraz etmeye gelmeyecek. Gitsin. (*Açıkça*) Peki efendim. (*İçini çekerek*) Canınız nasıl isterse, öyle yapın.

Dokuzuncu Sahne

AYŞE KADIN

(*Yalnız*)

AYŞE KADIN

(*Etrafına tuhaf tuhaf bakınarak*) Bugün bunlara ne oluyor bilmem ki? Çift çift buraya gelip bir ağlaşma, bir dalaşma, sonra bir sarışma, bir öpüşmedir gidiyor. Evin içinde bir matem mi, yoksa bayram mı var, anlayamadım. Allah sonunu hayırlara getirsin. Bunları gözetlemekten iş göremiyorum ki. Ben bu maceranın ilerisini pek iyi görmüyorum. İhsan Bey karısını zerre kadar sevmiyor. Öteki için bayılıyor, bitiyor. İçkili zamanlarında bazı gece karısının elinden kurtulabilirse bahçenin ta öbür ucundaki ceviz ağacının altına gidiyor. Şahende diye ahları savura savura gözünün yaşı dereler gibi akıyor. Ha işte biri geliyor. Ben çekileyim. (*İçeri girer*)

Onuncu Sahne

NAİME HANIM YALNIZ, SONRA SELİME

(*Gece olduğunu göstermek için lambalar kısılır*)

NAİME HANIM

(*Umutsuz bir çehreyle ağır ağır yürür*) Böyle ölesiye yaralanan bir kalp artık iyileşir mi? Kocamın hali

sözüne hiç uymuyor. Hep o sözleri yalan, beni teselli için uydurulmuş şeyler. İhsan bu evden uzaklaştıkça canımın da beraber çekilip gittiğini hissediyorum. Zerre kadar muhabbeti olsa böyle üzgün, mustarip, teselliye muhtaç bir günümde beni bırakıp da gider mi? Sıkılıp benden kaçıyor. Bu apaçık bir hakikat. Aman ne acı bir hayat!

SELİME

Hanım, çocuk ağlıyor.

NAİME

Geliyorum.

(*İkisi de giderler*)

On Birinci Sahne

ŞAHENDE HANIM, SONRA İHSAN BEY

ŞAHENDE HANIM

(*Edalı bir yürüyüşle gelir, bahçe kanepesine oturur*) Doğurmadan çocuklu gibi oldum. Bizim efendinin çocuktan hiç farkı yok. Densizliği, kıskançlığı, ağlaması tıpkı çocuk, yalnız meme istemiyor, işte o kadar. Hele uyudu. Bir iki gündür romatizmadan da mustarip. Bu hasta ihtiyarla bir odaya kapanıp soluduğum aynı hava yavaş yavaş beni zehirliyor. Kızlık zamanımın o süslü muhabbet hülyalarından, o aydınlık ufuklarından gittikçe uzaklaşıyorum. Ne halinden, ne sözünden zerre kadar hoşlanamadığım bir ihtiyarın karşısında bir tür duygular çölü içinde tesellisiz, yalnız kaldım. Ah Nuri! Nuri! Sen beni unutmak için kalbindeki hazin hayalimi kovarak oraya bir hakikat, evet yabancı bir kadın vücudu yerleştirdin. Bense hâlâ bütün hayat saadetini seni unutmamakta buluyorum. Böyle acı günlerde bazen bir hayal de insana hayat arkadaşı, can yoldaşı olabiliyormuş.

İHSAN BEY

(*Yavaş yavaş kanepenin arkasına yaklaşarak*) Siz de kalbinizden o vefasız hayali kovarak yerine bir hakikat koyabilirsiniz

ŞAHENDE HANIM

(*Birdenbire ürkerek*) Ah, o kim? (*İhsan Bey'i tanıyarak*) Siz bu akşam burada ne geziyorsunuz? Annenizin evinde değil miydiniz?

İHSAN BEY

Evet, öyle deyip buradan çıkmıştım. Yokluğumdan emin olunca ihtiyar kocanızla kıskanç karımın gönül huzuruyla uyuyacaklarını, sizin de onların bu uykularından yararlanarak hava almaya bahçeye çıkacağınızı bildiğim için bu oyunu tercihe mecbur oldum.

ŞAHENDE HANIM

(*Telaşla*) Bunun ne kadar tehlikeli bir oyun olduğunu bilmiyor musunuz?

İHSAN BEY

Biliyorum.

ŞAHENDE HANIM

O halde niçin böyle büyük bir tehlikeyi göze aldınız?

İHSAN BEY

Kalbimdeki büyük muhabbet bu tehlikeden hâsıl olan korkuya galip gelecek bir şiddette bulunduğu için.

ŞAHENDE HANIM

Sırf kendinize dair bir tehlikeyi hiçe sayabilirsiniz. Fakat bu hareketinizden doğacak vahamete benim gibi bir masum da ortak olursa, bunu yapmakta nasıl bir vicdan yetkisi bulabilirsiniz?

İHSAN BEY

Ah hanımefendi, bir insan hareketlerini vicdanıyla ölçebilmek için gönül huzuruna muhtaçtır. Her fiilin bu ölçüye uygulanması mümkün olamaz. Daha doğrusunu ararsanız beynine, gönlüne, asabına hâkim

olabilenler vicdanlarına da hükmedebilirlermiş. Halbuki son dönem filozoflarından bazılarının sözlerine göre dünyada bu vasıflara sahip bir kişi yokmuş. Vicdan sözü de kuru bir dırıltıdan ibaretmiş.

ŞAHENDE HANIM

Kendime düşen vicdan sorumluluğu hakkında kimseden felsefe dersi almak istemem. Benim bildiğim kendim için kâfidir.

İHSAN BEY

Size karşı bir tür manevi yardımda bulunmak için söylüyorum.

ŞAHENDE HANIM

Manevi yardım mı? O ne demek olacak? Benim öyle şeye ihtiyacım yok.

İHSAN BEY

Nasıl yok?

ŞAHENDE HANIM

Yok efendim, yok. Manasını anlayamadığım kelimeler için zihin yoracak bir vakitte değilim.

İHSAN BEY

İki kelimeyle size hakikati izah edeyim.

ŞAHENDE HANIM

Beyefendi, kocam bin türlü şüphelerle manen, birtakım hastalıklarla da maddeten rahatsız. Uyudu mu, uyumadı mı, bilmem. Döşekte bıraktım. Biraz hava almaya şuraya çıktım. Karınız da odasında kıskançlık ateşiyle ölüm ıstırapları geçiriyor. Onun da şu saatte uykuda olup olmadığı malum değil. İkimiz için de büyük bir tehlike anı olan şu saatte bana felsefe dersi vermeye kalkışmanız hale uygun mu? Rica ederim beyefendi, çekiliniz. Sizi şimdi burada görürlerse kıyamet kopar.

İHSAN BEY

Bizi kuşatan bu büyük tehlike şimdi şuradan ikimizin çekilip gitmemizle ortadan kalkmaz. Her an, her saat bu bizim için bakidir.

ŞAHENDE HANIM

Burada beraber bulunmakla o tehlikeyi azaltmış değil, artırmış oluruz. Haydi beyefendi, çocukluğun lüzumu yok. Haydi çekiliniz, haydi.

İHSAN BEY

İhtiyarla kızını böyle rahat uykuda, sizi de bu vakit bahçede yalnız bulabilmek fırsatı, bu büyük nimet her zaman ele geçer mi? İçimi kurt gibi yiyip bitiren dertler var. Merhamet ediniz. İkimizin de düştüğümüz şu güç durumdan çektiğimiz azapları hafifletmek için samimi görüşelim.

ŞAHENDE HANIM

(*Kalkıp köşke doğru yürüyerek*) Burada biraz hava alıp başımı, beynimi dinlendirmek için, içerdeki koca (*Eliyle köşkü gösterir*) dertten kaçtım. Talihim bana dertlerin en büyüğünü vermiş. Artık burada da başka dert dinleyemem.

İHSAN BEY

(*Şahende Hanım'ın belinden yakalamaya uğraşarak*) Vallahi salıvermem. Söyleyeceklerim mühimdir. İkimizin de hayatımızın saadetine veya felaketine dair ortak hususlardır.

ŞAHENDE HANIM

(*Silkinip kaçmaya uğraşarak*) Bırakın! Benim kimseyle ortak derdim yok.

İHSAN BEY

Hanımefendi, bu ortaklık zorunludur. Siz kalbinizi bana açmaktan korkuyorsunuz. Samimi bulunmuyorsunuz. Doğru söylemiyorsunuz.

ŞAHENDE HANIM

(*İhsan'ın elinden kurtularak kaçmak ister fakat İhsan derhal yolunu keser*) Bırakınız diyorum! Bu akşam büyük bir felakete sebep olacaksınız. Kalbimde kimse için açılmayacak, kapanmayacak sırlar yok. Bir kayınvalide damadına karşı işte ancak bu kadar samimi olabilir. Doğru söylemediğim neymiş? Rica ederim bildiriniz.

İHSAN BEY

(*İki eliyle ağzını tıkayarak*) İşte haykırmamak için ağzımı tıkıyorum. Kayınvalide damat mı? Aman Yarabbi, ne müthiş komedya bu! Bir evde kayınpederimle karım, iki bencil ahmak mevcut olup da sizinle de benim gibi iki mazlum, kaynana damat zoraki durumunda bulunursa, işte bir aile içine felaketin temeli böyle kurulmuş olur. Bu zoraki muameleler ve durumlar aile içinde vazifeler, vicdanlar, her şeyler, her şeyler bozulur. Sahteleşir. Hakikat, samimiyet yerine yalan ve ikiyüzlülük geçer. Bu iddiamı ispat için sizin daima kalbinizdeki acıları gizlemeye uğraştığınız halde buna bazen muvaffak olamayarak yalan söylediğinizi göstermek kâfidir.

ŞAHENDE HANIM

Affedersiniz beyefendi, ben öyle yalan dolan kabul etmem.

İHSAN BEY

Bunu kimse kabul etmez. Fakat ne çare, "İnsan beşerdir, bazen şaşar" derler. En masum kalpler bazen yalanda bir tür vicdan selameti bularak oraya sapmaya mecbur oluyorlar.

ŞAHENDE HANIM

Yalanla vicdan, bu iki şey nasıl uzlaşabilir? Bilemem. Neymiş bu büyük yalanım beyefendi? Rica ederim anlayayım.

İHSAN BEY

Size ilanıaşk ettiğim günlerin birinde bu muhabbetimi reddetmek maksadıyla karşıma müthiş engeller, meşru sebepler çıkarmak için ihtiyar kocanızı sevdiğinizi ve onun bu muhabbet neşesiyle hane halkından her birinin türlü tecavüzlerine katlandığınızı söylemiştiniz. Bugün ise o ihtiyarın başınıza büyük, koskocaman bir dert olduğunu, biraz başınızı dinlendirmek için bu beladan buraya, bahçeye kaçmış bulunduğunuzu söylüyorsunuz. Bundan dolayı sizi

ayıplamıyorum. Aksine sabır ve metanetinize, bu felakete direnme derecenize hayret ediyorum. Her durumda tebrik edilmeye değer büyük vicdanlı bir kadınsınız. Ne yapsanız mazursunuz, fakat bir şey yapmıyorsunuz.

ŞAHENDE HANIM

Benim gibi zayıf akıllı bir kadının bazen sözü sözüne uymaması büyük bir ahlak sakıncası değildir. Belki beyinsizliktir. Sözümle fiilim arasında tamamen zıtlık seziyor musunuz? Onu söyleyiniz. Zannederim ki hayır.

İHSAN BEY

Hanımefendi, sizi şimdi hayat feyzinin yeni açılmış bir çiçeği, bir latiflik ve zekilik mucizesi denecek yaşta bir kadınsınız. Daha şimdiden bu akıl zayıflığını doğuran sebep nedir? Malum dert, işte o felaket. Ne kadar saklasanız elemleriniz yüzünüzden okunuyor. Mustaripsiniz. Hem de aşırı derecede. Ben de mustaribim. Istırabımın türü de hemen birbirinin aynı. Aynı elemle acı çekenler dert ortağı sayılırlar. Felakette ortak benzerlik iki kalbi yaklaştırır. Beni sevmemekte, muhabbetimi reddetmekte ne kadar ısrar etseniz, yüreklerimizin sızladığı noktalar bir olunca duygu ve acı bakımından birbirimizi duymuş, bilmiş oluyoruz.

ŞAHENDE HANIM

(*Dayanmak için bir yer arayıp sonunda bir ağaca dayanarak*) Susunuz beyefendi, susunuz. Boş yere ne siz yorulunuz, ne de beni üzünüz. Böyle safsatalı mantıklarla gönlümü cezbedemezsiniz. Çünkü bende gönül yoktur, kalmamıştır.

İHSAN BEY

Evet biliyorum, onu eski âşığınız Nuri parçalayıp bitirmiştir.

ŞAHENDE HANIM

Of! Of! İftira.

İHSAN BEY

Hayır, iftira değil. Geçirdiğimiz şu zamanın dakikaları pek kıymetli, konu da pek mühim, pek nazik bir aşk, bir hayat meselesidir. Ciddi konuşalım. İnkârla, ispatla geçirecek boş vaktimiz yoktur. Nuri'nin evliliğini size gazetede okuttuğum gün aşırı ümitsizlik ve üzüntüden bayılarak kollarımın arasına düşmüştünüz. Öyle büyük bir felaket anında kucağımın size bir yaslanma ve dayanma yeri olması benim için engin bir saadet ve Nuri'nin harap edip bıraktığı kalbinizi tamir için muhabbetimin kuvvetli bir etken olacağına da manevi bir işarettir.

ŞAHENDE HANIM

(*Gitmeye atılır. İhsan yine bırakmaz*) Bırakınız beyefendi! Ben kocalı bir kadınım. Kimsenin bu yoldaki heves düşkünü nağmelerini dinleyemem. Affedersiniz, mazurum. (*Eliyle köşkü işaret ederek*) Benim kocam, sizin karınız, uykuda zannettiğimiz bu iki felaket, ihtimal ki aramızda cereyan eden şu sahnenin onlar da şu saat uykularında birer ağır kâbusunu geçiriyorlar. Biri uyanıp da gelirse, bu gece hanede onarılması mümkün olmayan bir felaketin çıkması muhakkaktır.

İHSAN BEY

Er geç çıkması muhakkak olan felaketlerin çıkış anının üzülmekle korkunç mahiyeti pek değişmez. Asıl mesele bunların çıkmasına engel olabilecek bir çare bulabilmektedir. İşte ben bu çareyi buldum, fakat başarı yardımınıza ve benimle fikrinizi, emelinizi birleştirmenize bağlıdır.

ŞAHINDE HANIM

(*Durarak*) Nasıl?

İHSAN BEY

Hanım, bu dünyada her şey görünür veya görünmez bir ilişki zinciriyle birbirine bağlıdır. Bazen dalgınlıkla can sıkıcı veya gülünç bir harekette bulunursunuz.

Kabahat sizde değildir. O dalgınlığı doğuran sebeptedir. Böyle umutsuzluk, sevinç, dalgınlık, fikrin hoşluğu gibi etkilerle bulunduğumuz birçok hareketin, doğru düşünülüyorsa, gerçek sorumlusu hemen biz değiliz denebilir.

ŞAHENDE HANIM

Anlayamıyorum.

İHSAN BEY

Lütfedin. İkimizin de başımızda koca ve karı adıyla birer bela var. Onlar bizi kendilerine saadet sebebi biliyor, biz de onları başımızda canlı birer hayat felaketi addediyoruz. Onların bizim varlığımızdan mesut oldukları, zevk aldıkları kadar biz onlardan usanıyoruz ve belki de nefret ediyoruz. Fakat bu nefretimizi gerektiğinde çok defa ve hemen daima gizlemeye uğraşıyor, dolayısıyla bu aile içinde kalpteki ve açık, yani hakiki ve suni iki tür hayat geçiriyoruz. Bizim gönüllerimizde ihtiyacı karşılayacak birer muhabbet devası bulunsa, biz o zaman bu belalara katlanır, onlara karşı olan nefretimizi daha derin birer ihtiyatla gizleyebilecek kuvveti kazanmış oluruz. O şekilde hem onlar mesut olur, hem biz.

ŞAHENDE HANIM

(*Tereddütle*) Anlayamadım.

İHSAN BEY

Pekâlâ anladınız, fakat sezdiğinizi söylemek işinize gelmiyor.

ŞAHENDE HANIM

Başım pek yorgun. Böyle muammaların halliyle uğraşmaya zihinsel gücüm yok. (*Gitmek üzere yürür*)

İHSAN BEY

(*Şahende Hanım'ın yolunu keserek*) Söylediğim muamma değil, pek açık bir hakikat. İşte size gönlümü, aşkımı arz ediyorum. Kabul ettiğiniz dakikada bütün güçlükler ortadan kalkacak, o baba kız da mesut yaşayacak, biz de.

ŞAHENDE HANIM

Hayır beyefendi, aldanıyorsunuz. Dediğiniz şekilde hareket edersek zorlukları belki yüz derece daha artırmış, felakete felaketler eklemiş olacağız.

İHSAN BEY

(*Şahende'ye sarılmaya atılarak*) Bu gece bu felsefemi size yumuşaklıkla olmazsa zorla kabul ettireceğim.

ŞAHENDE HANIM

(*Silkinip İhsan'ın elinden kurtularak*) Zorla felsefe, muhabbet olamaz beyefendi. Ben sizi sevemem.

İHSAN BEY

Yetmişlik bir bunağı sever görünmeye uğraşıyorsunuz da beni niye sevemiyorsunuz?

ŞAHENDE HANIM

O meşru kocamdır. Onu sevemesem bile sever görünmeye uğraşmak vazifemdir.

İHSAN BEY

Beni sevebilmenize engel yalnız bu ihtiyar kocanız mıdır?

ŞAHENDE HANIM

Bir erkeğe karşı veremeyeceğim bu yolda izahat talebiyle beni mustarip etmeyin.

İHSAN BEY

Muhabbetimin kabulüne ihtiyar kocanızın pek o kadar engel olamayacağını bilirim, fakat başka engel var.

ŞAHENDE HANIM

Nedir?

İHSAN BEY

Eski âşığınız Nuri. Onun kalbinizde yerleşmiş olan hayali üzerine bile hıyanet etmek istemiyorsunuz.

ŞAHENDE HANIM

Of, susunuz.

İHSAN BEY

Evet, evet, bakın nasıl benziniz attı. Bütün vücudunuz titreme içinde kaldı.

ŞAHENDE HANIM

(*Pek büyük bir üzüntüyle*) Susunuz... Allah aşkına susunuz...

İHSAN BEY

Her hususu pek güzel, pek tedbirlice idare ediyorsunuz, fakat Nuri'ye gelince bütün iradeniz elden gidiyor. Matem sevdasıyla bütün dünyanın muhabbetlerine karşı gönlünüzü kapatmış olduğunuz Nuri, bari bu vefanıza değer bir mahluk olsa. O şimdi bu saatte evlilik yatağında sevgili karısıyla kim bilir nasıl bir yekvücut halinde yatıyor.

ŞAHENDE HANIM

(*Sendeler. Düşmemek için kulise tutunarak*) Nikâhlı karısı. Neme lazım, Allah sefalarını artırsın.

İHSAN BEY

Yok, yok. Her tarafınız sapır sapır titriyor. Artan bir üzüntüyle sola sola balmumuna dönüyorsunuz.

ŞAHENDE HANIM

Ölsem de bu sözleri işitmesem.

İHSAN BEY

Allah korusun, niye öleceksiniz? Karşınızda Nuri'nin vefasızlığını size unutturacak, açtığı muhabbet yarasını saracak bir kalp, benim gibi fedakâr, taşkın bir âşık varken ölüm düşünülür mü? Kalp yaraları diğer bir aşkın iksirinin verilmesiyle tedavi edilir.

ŞAHENDE HANIM

Ben tedavi istemiyorum. Ölmek istiyorum.

İHSAN BEY

Hayatın bu gençlik ve tazelik zamanında.

ŞAHENDE HANIM

Aman, hayat ne çekilmez bela!

İHSAN BEY

(*Şahende Hanım'a atılır. Bu defa sımsıkı kucaklayarak*) Bir kalp yalnız, üzgün, umutsuz kalınca öyle... fakat...

ŞAHENDE HANIM

(*Debelenerek*) Bırakınız, bırakınız!

İHSAN BEY

Mümkün değil.

ŞAHENDE HANIM

(*Var kuvvetiyle silkinerek*) Bırak diyorum!

İHSAN BEY

Artık mümkün değil.

ŞAHENDE HANIM

Bir kadına rızasına aykırı olarak böyle sarılmak mert bir erkeğe yaraşmaz.

İHSAN BEY

Bu kucaklamam elimde olsa hakkınız var, fakat ben şimdi iradesine sahip olmayan bir aşk mecnunuyum. Yaptığımı bilmiyorum. Sarsılmış, öfkeli asabımın zorlamalarına tabiyim. (*Başını Şahende Hanım'ın göğsü üzerine koyarak*) Kalbiniz şiddetle çarpıyor. İşte benimki de göğsümü delecek gibi çırpınıyor. Sıkı sıkıya gel kucağıma, iki kalbin galeyan sesi birbirine karışsın.

ŞAHENDE HANIM

(*Son bir gayretle silkinerek âşığının elinden kurtulur, kulisten içeri kaçar. İhsan Bey de arkasından şiddetle atılır*)

On İkinci Sahne

AYŞE KADIN, SELİME

AYŞE KADIN

Ayol o ne? Damat bey bu akşam annesine gitmedi miydi? Şimdi burada dolaşan hayali mi?

SELİME

Hayali mayali değil, damadın ta kendisi! Şahende önde ceylan, İhsan da arkada kükremiş aslan gibi birbirini kovalayarak bahçenin içine rüzgâr süratiyle dalıp gittiler.

AYŞE KADIN

Bu kadar şiddetle niye kovalıyor acaba?

SELİME

Aman Ayşe beni şimdi koyu koyu söyletme, bu vakit bir delikanlı genç, güzel bir kadını niçin kovalar?

AYŞE KADIN

Zavallı ihtiyar için, o talihsiz Naime için ne felaket, ne felaket!

SELİME

Onlar için felaket. Fakat bizim hissemize düşeni de biliyor musun?

AYŞE KADIN

Nedir kız?

SELİME

(*Eliyle başını işaret ederek*) Koca koca boynuzlar.

AYŞE KADIN

Dur, dur, bir pıtırtı var. (*Kulisin arasından içeriye bakıp dinleyerek*) Oldu mu olanlar şimdi?

SELİME

(*Telaşla*) Ne var? Ne var?

AYŞE KADIN

Ne olacak? Naime kalkmış geliyor.

SELİME

Şimdi kızılca kıyamet kopacak.

AYŞE KADIN

Ne yapalım?

SELİME

Ne yapacağız? Böyle faciayı insan on lira verse parayla seyredemez. Bir tarafa gizlenip ne olacak bakarız.

AYŞE KADIN

Günahtır kardeş, şu fenalığın önünü almak için bir tedbir düşünemez miyiz?

SELİME

Buna ne tedbir olur Ayşe? Bu fenalık bugün olmasa yarın patlak verecek. Yetmiş beşlik hasta bir herif yirmisinde fıkır fıkır güzel bir tazeyle evlenirse, evin içinde karısından nefret eden delikanlı, yakışıklı

bir damat da bulunursa, oh canım, al sevda ver sevda. Koca pinpon vaktiyle böyle hesapsız bir halt etmeyeydi. Şahende, ihtiyar kocasının altına kızgın tuğlayı yerleştirdi, yorganını sıkıştırdı. Zavallı herife körükçüoğlu macunu[1] mu verdi ne yaptı? Uyuttu, çıktı bahçeye, fakat damat beyefendi sevgili karısını iyi efsunlayamamış. O Naime kocasının derdinden, Rabbim saklasın, öyle bir mecnun haline gelmiş ki onu öyle hapla, macunla uyutmak mümkün değil.

AYŞE KADIN

(*İçeriyi dinleyerek*) Haydi saklanalım, geliyor.

(*İkisi de sahnenin birer tarafına girer*)

On Üçüncü Sahne

NAİME HANIM

Birbirini kovalayan iki gölge, iki hayalet, belki de iki felaket. Kafesten kaçmış iki kuş gibi bahçeyi dolaşıyorlar. Sanki İhsan'la Şahende'nin ruhları aşk cinnetinden firar ederek bu gece şu bahçede cilveleşiyorlar zannedilir. Kocamın hain muhabbeti asabımı o derece bozdu ki binlerce fersah mesafeye kadar bütün etrafın sırları kendine malum olan bir manyetizmalı haline geldim. Bana her şey malum oluyor. Çocuk keyifsiz, yavrucuğum döşeğinde inim inim inliyor. Babam hasta, ıstırap yatağından kımıldanacak hali yok. Bizim beyefendi annesine gitmek için hep böyle geceleri seçer. Gönlüme kurt düştü. Biraz karbonat istemek bahanesiyle babamın odasına gittim. Bir de ne bakayım, ihtiyar kocasını kalın yorganlar, battaniyeler içine sımsıkı sarmış sarmalamış. Genç karı kendi ortadan kaybolmuş. Odaları, sofaları, helaları, her tarafları aradım. Yok. Sırra kadem basmış. Can sıkıntısından ne yapacağımı şaşırdım. Kalbime o kadar

---

1 Attarlar tarafından haşhaş, üzerlik, sakız ve benzeri malzemeleri karıştırarak yapılan macun.

darlık geldi ki soluk almak için ağzımı açıyordum. Fakat sanki evin ağır havası ciğerlerimi doldurmaya yetmiyordu. Biraz hava almak için merdivenin açık panjurundan dışarı başımı uzattım. Koşuşan iki hayaleti gördüm. Bakayım in mi, cin mi, peri mi, hayalet midirler? Nedirler? Şunları ürkütmeden hakikati anlayayım. (*Ağır, tedbirli adımlarla kulisten içeri girer*)

On Dördüncü Sahne

AYŞE KADIN, SELİME
(*Kulisten karşı karşıya başlarını çıkararak*)

SELİME
İki hayaletin arkasına bir hakikat düştü. Bakalım ne olacak?

AYŞE KADIN
O besbelli, pek fena bir şey olacak.

SELİME
Kocası evde yokken bu Naime Hanım'ı uyku tutmaz. Esen rüzgârlardan hile sezmeye uğrâşır. Kıskançlık bu kadını öldürüp bitiriyor.

AYŞE KADIN
A kolay mı? Babasının haline mi acısın, kendi felaketine mi ağlasın?

On Beşinci Sahne

EVVELA İHSAN BEY'LE ŞAHENDE HANIM, SONRA SELİME VE AYŞE KADIN
(*Şahende önde koşar. İhsan şiddetle nefes nefese takip eder. Bir kulisten sahneye çıkıp diğerine dalarak kaybolurlar. Bu geçiş esnasında Ayşe ile Selime saklanırlar, sonra yine görünerek*)

SELİME

Bunlar kudurdu mu acaba? O ne koşma! Kızgın kediler halt etsin.

AYŞE KADIN

Şahende Hanım tavlada beslenmiş, fakat bugüne kadar hiç binilmemiş bir kısrağa benziyor. Şimdi karşı karşıya kişneyecek küheylanı buldu.

SELİME

Döşeğinde zavallı ihtiyarın tuğlası soğudu mu acaba? Bu hali bilse, tuğlaya ne hacet? O soğumuş kanı külhan kesilir.

AYŞE KADIN

Gördükçe benim bile içimi bir ateş sarıyor.

SELİME

Böyle atmaca önünden kaçan bir keklik gibi Şahende bahçeyi dolaşacağına içeriye, ihtiyarın yanına kaçsa ya!

AYŞE KADIN

İlahi Selime, o kaçma değil, delikanlının iştahını bilemek için cilve yapıyor.

On Altıncı Sahne

NAİME HANIM

(*Büyük bir çarpıntıyla kalbini tutarak gelir. Ayşe ile Selime yine başlarını kulisten çekip gizlenir*)

Ne cin, ne peri, ne hayalet. Kocamla üvey annem, birbirinin sevda ateşiyle yanan kayınvalideyle damat. İki aşk kuduzu. (*Kulise doğru yaklaşır. Daha iyi işitmek için ellerini yelpaze gibi kulaklarının arkasına tutarak boynunu ileri uzatır*) İşte, işte avcı nihayet avını yakaladı. Tahta kanepeye doğru sürüklüyor. Yok, yok kucağında götürüyor. Büyük bir muhabbet hırsıyla sanki onu çiğ çiğ yemek, güzelliğinin suyunu emmek için gerdanına yapıştı. Av sanki mecalsiz.

Sanki baygın. Sanki ölü. Tamamıyla vücudunu teslim etti. Bu hali görmeye tahammül edilmez. Bu münasebetten bir çocuk doğmuş olsa, babamın soyuna kaydedilecek, benim kardeşim sayılacak. Hakikatte ise çocuğumun da kardeşi olacak. Hayatımızın kanunun erişemediği ne derin sefaletleri var! Beynim yanıyor. Gözlerimin önünde bu büyük rezalet apaçık cereyan ediyor. Bir şey yapamıyorum, bir şeye gücüm yetmiyor. Birtakım gereksiz âdetler, ahlak düşünceleri, fena söylenti korkuları elimi ayağımı bağlıyor. Babamı üzüntüsünden öldürmek korkusu beni her hareketten men ediyor. Fakat gözlerimin önündeki bu hal, bu cinayet. Cinayetlerin de en rezili, en iğrenci. Ne yapayım Allahım? Ne yapayım? Şimdi avazım çıktığı kadar bağırsam, bütün hane halkını, hizmetçileri, aşçıları, bağcıları, arabacıları hep buraya toplasam. İşte kayınvalideyle damadı kucak kucağa gördünüz desem. Zina eden erkek, zina eden kadın o zaman birbirinden ayrılırlar. Bu iki kötü mahluk beni haksız çıkarırlar. Adi bir iftiracı durumunda kalırım. Babama söz anlatmak, gerçeği dinletmek mümkün olmaz. Halbuki kocamın kucağından çıkacak bu karı artık babamın koynuna girmemelidir. Hangimiz cezayı hak ediyorsak cezamızı görmeli. Evet, kimin ölmesi lazım geliyorsa, ölmeli. İlla bu rezalet, bu cinayet temizlenmelidir. Bu müthiş manzara bir kere beynimin üzerinde ateşten bir çember ıstırabıyla iz bıraktı. Gözlerimin önünden bu alev halkası hiç yok olmayacak. Kabahat benimse cezamı göreyim. Ölümüme razıyım. Bu kadına karşı olan o nihayetsiz zaafından dolayı bu cinayete sebep olan babam ise o da kahrolsun. Kendi koynundan çıkıp damadının sinesinde yaşayan bir kadının kocası olmak iğrenç mevkiinde kalmaktansa, böyle bir rezilce hile içinde yaşamaktansa, babamın namusuy-

la mezarda çürümesi elbette yeğlenir. Yetmişinden sonra yirmi yaşında karı almanın müthiş neticesini gelsin gözleriyle görsün. Karısı melek miymiş, ifrit miymiş anlasın. (*Kulisten içeri girer*)

On Yedinci Sahne

AYŞE KADIN, SELİME
(*Kulislerden karşı karşıya*)

AYŞE KADIN

Naime Hanım içeriye ne yapmaya gitti?

SELİME

Galiba efendi babasını uykudan kaldırıp bu gece yine müthiş bir sinematograf seyrettirecek. Hem acıklı hem de kepazece bir aşk faslı gösterecek.

AYŞE KADIN

Deli mi oldu bu karı ayol?

SELİME

Deli de lakırdı mı ya? Kocasıyla üvey annesini kucak kucağa görünce karıya öyle bir cinnet geldi ki tımarhanedekiler bunun yanında Darülfünun[1] hocaları gibi uslu akıllı kalır.

AYŞE KADIN

Ya şimdi ihtiyarın yüreğine inerse?

SELİME

Kızı da zaten insin diye getiriyor.

AYŞE KADIN

Bu nasıl hain kız böyle?

SELİME

Gerek erkek, gerek kadın olsun bu dünyadaki insanların sevda teline basınca ne ana tanıyorlar ne baba, ne evlat. Hiçbir şey, hiçbir şey. Anlıyor musun?

---

1 Üniversite.

AYŞE KADIN

Şu ihtiyar herif beni nikâhla alsaydı, başına bu belalar gelmezdi ya. Dayanamayıp da üzerine bir sadakatsizlikte bulunsam bile kendisine hiçbir şey sezdirmezdim. Ruhu bile duymazdı.

SELİME

Eksik olma kadınım, senin gibi insaniyetlisini nerede bulmalı?

On Sekizinci Sahne

İHSAN BEY, ŞAHENDE HANIM

(*İhsan Bey Şahende Hanım'ı belinden yakalamış, yarı baygın bir halde sahneye getirir. Sol tarafta duran bahçe kanepesinin üzerine oturtur*)

İHSAN BEY

Ah meleğim, niçin bu kadar üzülüyorsun? Nuri vefasında durmamış, evlilik yüzünden talihimiz her ikimize de müthiş birer oyun oynamışsa, biz de böyle göğüs göğüse, dudak dudağa felekten intikam alalım.

ŞAHENDE HANIM

Of!

İHSAN BEY

(*Şahende Hanım'ın beline sarılır. Dudaklarıyla dudaklarını arar*)

ŞAHENDE HANIM

(*Debelenerek*) Bırak! Bu ettiğin büyük bir cinayettir. Bırak diyorum.

İHSAN BEY

Bırakmam, beyhude yorulma. Bırakmam. Bırakamam.

ŞAHENDE HANIM

Cani.

İHSAN BEY

Bu bir cinayetse, dünyada ilk defa cani olan ben değilim. Bazı cinayetlerin nasıl direnilmez bir hisle, ne şiddetli bir tabiat zorlamasıyla, ne müthiş bir aşkla işlendiğini şimdi anlıyorum. Zavallı caniler işte ben de şimdi sizden birisi oluyorum.

ŞAHENDE HANIM

Ne dehşet Allahım! Ömrümün son saatinde miyim?

İHSAN BEY

Hayır Şahendeciğim, ömründe saadetin başlangıcındasın.

ŞAHENDE HANIM

Of ne cüret! Ne küstahlık! (*Var kuvvetiyle silkinip kurtularak kulisten içeri kaçar*)

İHSAN BEY

(*Mecnunca bir süratle takip eder. İkisi de sahneden kaybolur. Yalnız içeriden sesleri işitilir*) Hah, işte yakaladım. Bu sefer kurtulamayacaksın. Aşkın demir pençelerinin ne olduğunu göreceksin.

ŞAHENDE HANIM

Şimdi haykırırım. Beni cinayetine ortak edemezsin.

İHSAN BEY

Senin vuslat saadetinle cani olmak benim için ne büyük bir şereftir bilsen. Ömrümde insanlığımın yegâne haz ve iftiharı bu hareketim olacaktır. Hiçbir cinayet mazlumun görüşü alınarak işlenmez. Fakat hakikatte ne sen mazlumsun, ne de ben caniyim. Tabii bir harekete sen bu adı veriyorsun.

ŞAHENDE HANIM

Şimdi koparacağım bir feryatla evin içinin nasıl bir heyecan ve rezalet mahşeri kesileceğini düşün.

İHSAN BEY

Feryat mı? Ben kaç zamandır ediyorum. Ne insanlar duyuyor, ne melekler, ne şeytanlar. Cani feryattan, figandan korkar mı? Bağıran hangi hasta derdinden kurtulmuş? Ölüm en korkunç manzaralarıyla,

işkenceleriyle, cellatlarıyla, satırlarıyla, darağaçlarıyla, giyotinleriyle karşıma çıksa etkisiz kalır. Çünkü bunlardan bin kat müthiş bir aşkın düşkünüyüm.

ŞAHENDE HANIM

Beni saran bu kollar benim için ölüm pençesidir. Bırak, sıkma! Ah ne merhametsizlik! Ağzından çıkan sözler birer öldürücü hançer gibi tesir ediyor. İşte kanım göğsüme akıyor. Hayat beni ölümün karanlık kucağına atıyor. Ne oluyorum? Derece derece sönüyorum. Başım dönüyor. Kulaklarım çınlıyor. Elim ayağım soğuyor. Vücudumu buz gibi bir ter kaplıyor. (*Boğuk boğuk, halsiz halsiz birkaç defa haykırır*) Can kurtaran yok mu? (*Sesi kesilir*)

İHSAN BEY

İhtiyarın nefes zehrinden, Nuri'nin sevda derdinden bu zavallıya kaç zamandır senkop[1] illeti gelmişti. İşte yine bayıldı. Ni'me'l-matlup![2] Cani olmanın uygun anı işte geldi çattı. Bu fırsat her vakit ele geçmez. Kendime sahip miyim ki bu gül bedenliyi kollarımın arasından bırakayım. Asabım bana hâkim, ben asabıma değil. İşte cani oluyorum. Ne tatlı cinayet!

On Dokuzuncu Sahne

REFİ EFENDİ, NAİME HANIM

REFİ EFENDİ

(*Kürkünün üzerine geniş bir battaniye almış, başında üzeri yemeni sarılı pamuklu bir gecelik takkesi, beli bükülmüş, bitkin bir yürüyüşle gelir. Kulisin yanında durarak şaşkın şaşkın etrafa göz gezdirir. Yavaşça*) Kızım Naime, böyle serin bir gecenin rutubetleri

---

1 Kalp atımında ani düşüşe bağlı olarak beyne yetersiz kan akımı sonucu gelişen geçici bilinç kaybı, bayılma.

2 (Ar.) Tam istendiği gibi!

içinde beni bahçeye niçin indirdin? Bu telaşın ne? Köşkün bir tarafı mı tutuştu?

NAİME HANIM

(*Aynı yavaşlıkla*) Evet tutuştu. Ateş saçağı sardı, dumanı içerden tütüyor. (*Kendi kendine*) Fakat nereye savuştular? (*Kulise doğru giderek biraz öte tarafa bakar*) Hah, işte buradalar. Havuz kenarındaki kanepede. Öyle bir kucaklama ki gören yekvücut zanneder. Mehtap gündüz gibi kavuşma cinayetlerini aydınlatıyor.

REFİ EFENDİ

(*Aynı garipseme tavrıyla*) Hani ya, hani ya? Yangın nerede?

NAİME HANIM

(*Babasını çeker, kulisin yanına götürür. Havuz kenarında kanepedeki iki vücudun görüntüsünü göstererek*) İşte!

REFİ EFENDİ

(*Gözlerini ovuştura ovuştura büyük bir hayretle*) O ne?

NAİME HANIM

Vuslat ateşiyle birbirine lehimlenmiş iki insan.

REFİ EFENDİ

(*Yıldırımla vurulmuş gibi iki yanına sallanarak*) Ha! Ha-ha-ha! Hay...

NAİME HANIM

Bilemediniz mi? İffetli karınız hanımefendiyle sadakatli kocam beyefendi göğüs göğüse, dudak dudağa derin bir aşk uykusuna dalmışlar. Dünya yıkılsa duymayacak bir baygınlığa varmışlar. Yalnız bedenleri burada, ruhları, hisleri aşk ötesinde bir zevkler âlemine uçmuş. Şimdi ikisi de öldürülse duymadan can verecekler.

REFİ EFENDİ

(*Konuşmadan, ağzıyla beraber iki gözünü de mümkün olduğu kadar bu manzara üzerine açarak titreye

titreye iki elini havaya kaldırır. Ağır, derin bir inilti haykırışıyla cansız bir yığıntı halinde yere uzanır)

NAİME HANIM

(*Eğilip ihtiyarın yüzüne bakarak olanca avazıyla haykırır*) Eyvah, babama kıydım!

Yirminci Sahne

REFİ EFENDİ (*cansız*), *NAİME HANIM, İHSAN BEY, ŞAHENDE HANIM, AYŞE KADIN, SELİME, SONRA AŞÇI, BAĞCI, ARABACI, HİZMETKÂR*

(*Şahende Hanım bu feryat üzerine ayılır. İhsan Bey kendine gelir. İkisi birden sahneye çıkar. Şahende uyurgezer gibi sallanarak yürür. Ayşe Kadın, Selime kulisten meydana çıkar*)

İHSAN BEY

O çığlık neydi? Bu yerde yatan adam kim?

AYŞE KADIN

Çığlığı koparan karınız.

SELİME

Yerde yatan da kayınpederinizin ölüsü.

NAİME HANIM

(*Cesedin üzerine kapanarak haykıra haykıra*) Ah babacığım, damadınla karının meşru olmayan kucaklaşma cinayetini yarım dakika görmeye tahammül edemeyerek öldün.

(*Bu ikinci feryat üzerine köşkten aşçı, bağcı, arabacı, hizmetkâr olay yerine koşarlar. Cesedin etrafına dizilirler*)

SELİME

Hanım bu ölümcül manzarayı göstermek için babanı sıcak döşeğinden kaldırıp buraya getiren sensin. Şimdi neye dövünüyorsun?

İHSAN BEY

(*İki elini alnına vurup haykırarak*) Aaa evet, anladım. Şimdi anladım. Baba katili melun, rezil karı!

NAİME HANIM

Aman namuslu, masum damat bey.

ŞAHENDE HANIM

(*Evvela olan biteni kavrayamamış perişan bir zihinle cesedin önünde durur. Sonra düşer gibi çöker. Dalgın dalgın bakarak*) O ne? Kocam kürküyle, battaniyesiyle yerde yatıyor. (*Dikkatle bakmaya uğraşarak*) Benzi ne kadar sararmış! Hiç kımıldamıyor.

NAİME HANIM

Kocan öldü. Sevda felaketinden kurtuldun. Sevin.

ŞAHENDE HANIM

(*Hâlâ dalgın*) Döşeğinde mışıl mışıl uyur bırakmıştım. Nasıl ölür?

NAİME HANIM

Karısını damadının şehvet kucağında görüp de kim ölmez?

ŞAHENDE HANIM

Ah, kocama kim kıydı?

NAİME HANIM

Sen kıydın kaltak!

ŞAHENDE HANIM

(*Aklını başına toplayarak*) Ah anladım. Ne kara gün Yarabbim!

NAİME HANIM

Kara gün mü? Senin için bayram.

ŞAHENDE HANIM

(*Ağlayarak*) Zavallı ihtiyar, sen öldün fakat beni de sağ bırakmadın. Hakikatte asıl ölen benim. İffetim, vicdanımın vediatullahı,[1] namusum, geleceğim...

NAİME HANIM

Çekiliniz cesedin başından, riyakâr gözyaşlarınızı üzerine saçmayınız. Ölüsünü olsun rahat bırakınız.

---

1 (Ar.) Tanrı emaneti.

İHSAN BEY

Hep işitiniz kadınlar, ağalar. Bu baba katili karıyı boşadım. Ona koca olmak zilletinden, uğursuzluğundan kurtuldum.

NAİME HANIM

Zillet sensin, kendin! Uğursuzluk da bu Şahende isimli karıdır. Birbirinizi iyi buldunuz. Onunla muradınca yaşamak için babamı öldürdün, beni de boşadın. Fakat acele etme, sana şeraite göre kayınvalidelik etmiştir. Nikâh düşmez. Sevda rezaletinizi şeriatın, kanunun erişemeyeceği karanlık yerlere sürüklemek için sizi tanıyan, cinayetinizi bilen vicdan ve namus sahiplerinden uzak, gizli yerleri arayın.

ŞAHENDE HANIM

Yarabbi masumiyetim sana malum. Fakat bütün insanların gözünde silinemez bir namussuzlukla lekeli, iffetsiz bir kadın oldum. Bazı günahsızlar hakkındaki bu kader cilvesi nedir? Bunun hikmeti anlaşılmıyor. Böyle düşkün kalmak için ne yaptım Allahım, ne yaptım?

NAİME HANIM

Sus hayasız! Senin gibi pis bir kadın Allah adını ağzına alamaz. Şimdi âşığının kolları arasından çıktın.

(*Şahende Hanım yine bayılır. Hizmetçi kadınlar tutar*)

SELİME

Ne büyük yalan dünyası bu! Adamcağızın cesedi yerde yatıyor. Kimse kabahati üzerine almıyor. Cani bir değil ki. Üç. Karısı, damadı, kızı.

AYŞE KADIN

Ölenin de bu cinayette kendine düşen bir hissesi olduğunu unutma kardeş. O ötekilerden daha fazla kendi kendini öldürdü. Vakitsiz öten horoza uğursuz derler. Hazanda bülbül olmaz.

TÜRK EDEBİYATI KLASİKLERİ DİZİSİ

1. KUYRUKLUYILDIZ ALTINDA BİR İZDİVAÇ
   Hüseyin Rahmi Gürpınar

2. MÜREBBİYE
   Hüseyin Rahmi Gürpınar

3. EFSUNCU BABA
   Hüseyin Rahmi Gürpınar

4. İNTİBAH
   Namık Kemal

5. ŞAİR EVLENMESİ
   Şinasi

6. VATAN YAHUT SİLİSTRE
   Namık Kemal

7. KÜÇÜK ŞEYLER
   Samipaşazade Sezai

8. FELÂTUN BEY İLE RÂKIM EFENDİ
   Ahmet Mithat Efendi

9. TAAŞŞUK-I TALAT VE FİTNAT -TALAT VE FİTNAT'IN AŞKI-
   Şemsettin Sami

10. MAİ VE SİYAH
    Halit Ziya Uşaklıgil

11. REFET
    Fatma Aliye

12. TURFANDA MI YOKSA TURFA MI?
    Mizancı Murat

13. ÖMER'İN ÇOCUKLUĞU
Muallim Naci

14. DOLAPTAN TEMAŞA
Ahmet Mithat Efendi

15. GULYABANİ
Hüseyin Rahmi Gürpınar

16. SALON KÖŞELERİNDE
Safveti Ziya

17. FALAKA
Ahmet Rasim

18. A'MÂK-I HAYAL -HAYALİN DERİNLİKLERİ-
Filibeli Ahmet Hilmi

19. ŞEYTANKAYA TILSIMI
Ahmet Mithat Efendi

20. ÇİNGENE
Ahmet Mithat Efendi

21. SERGÜZEŞT
Samipaşazade Sezai

22. ZEHRA
Nabizade Nâzım

23. GENÇ KIZ KALBİ
Mehmet Rauf

24. BİZE GÖRE -VE BİR SEYAHATİN NOTLARI-
Ahmet Haşim

TÜRK EDEBİYATI KLASİKLERİ - 27

Hüseyin Rahmi Gürpınar *Hazan Bülbülü*'ne yazdığı önsözde kendisini romancı olarak üne kavuşturan ilk önemli eseri *Mürebbiye*'nin sahneye uyarlanışında karşılaştığı sonuçlardan şikâyet eder ve dönemin tiyatro anlayışını eleştirirken, *Hazan Bülbülü*'nü sahneye konmak yerine roman gibi okunacak bir oyun olarak yazdığını belirtir. İç içe geçmiş ilişkilerin eski İstanbul'un konak hayatı dekorunda sergilendiği oyun, yetmişlik hasta bir adamla genç karısı üzerine kurulmuştur. Gençliğinde kavuşamadığı sevgilisine tıpatıp benzeyen kızı yaşındaki Şahende Hanım'la evlenen Refi Efendi hayatının sonbaharında mutlu olmayı umarken halkaya kızı, damadı ve genç gelinin eski sevgilisinin katılmasıyla olaylar beklenmedik bir şekilde gelişir.

Hüseyin Rahmi Gürpınar (1864-1944)

Dönemini ve çevresini romanlarında yaşatıp, genç yaşlarından itibaren geniş halk kitlelerince sevilerek okunmuş Hüseyin Rahmi, edebiyatımızın benzeri az bulunur şahsiyetlerindendir.
Kitaplarında İstanbul yaşamının özel inanışları, toplumsal ve ekonomik eşitsizlikler, kadın erkek ilişkileri gibi konular halkın özgün konuşma biçimleri korunarak, çok defa gülünç, bazen hüzünlü olarak işlenir. Romanımıza "mahalli renk" ilk kez onunla girer.
Yazarlık yaşamına 1883'te *Tercüman-ı Hakikat* gazetesinde başlar. 1896'da *İkdam* gazetesinde roman ve öyküleri tefrika edilirken üne kavuşur. Döneminin en çok okunan yazarı olur. Tüm kazancı yazarlıktan gelir. Bu sayede Heybeliada'da şimdi müze olan köşkünü alır. 1908 Meşrutiyet'inden sonra Ahmet Rasim'le *Boşboğaz* adında bir mizah gazetesi çıkarır. İlk soruşturmaya böylelikle uğrar. Gazetesi kapanır. İkinci kez *Ben Deli miyim?* romanıyla mahkemelik olacak ve yine beraat edecektir. Çoğu roman olmak üzere öykü, tiyatro, makale ve eleştiri türünde altmışın üzerinde kitabı bulunmaktadır.
Yazarın seçme eserlerine Türk Edebiyatı Klasikleri Dizimizde yer vermeyi sürdüreceğiz.

9 786257 999175

12 TL